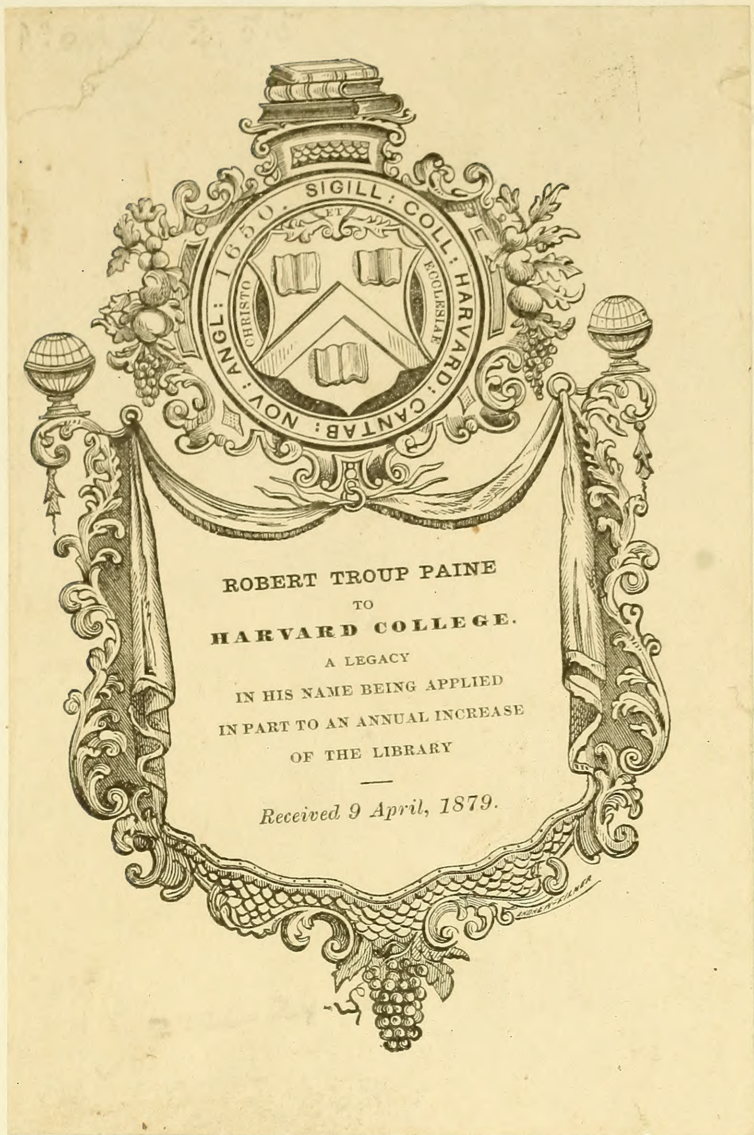

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
ROBERT TROUP PAINE
TO
HARVARD COLLEGE.
A LEGACY
IN HIS NAME BEING APPLIED
IN PART TO AN ANNUAL INCREASE
OF THE LIBRARY
Received 9 April, 1879.

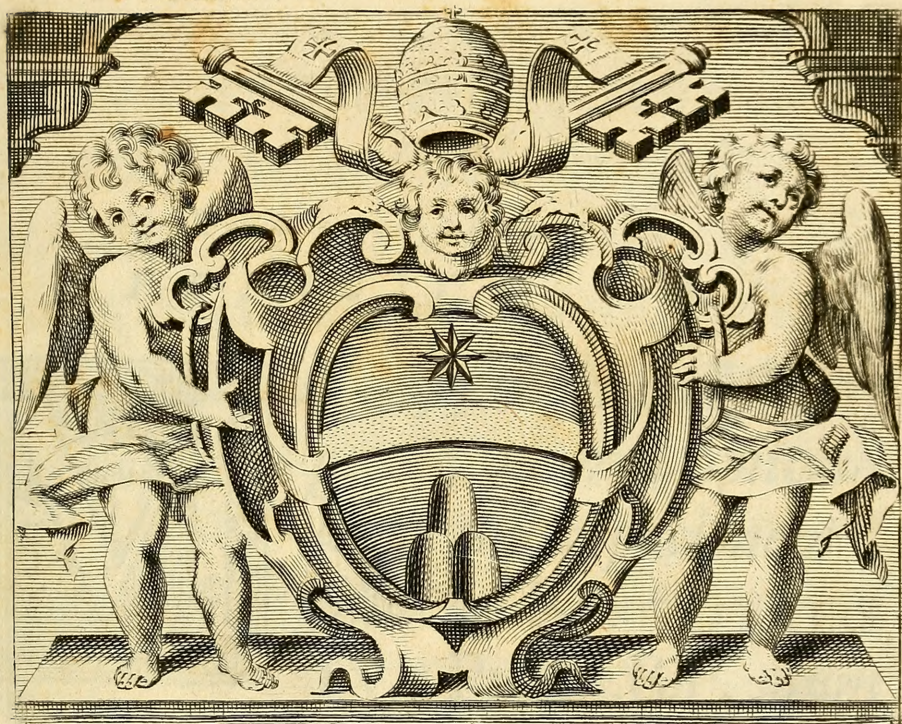
DE SUBITANEIS
MORTIBUS.

JO: MARIÆ LANCISII

Intimi Cubicularij, & Archiatri Pontificij

DE
SUBITANEIS MORTIBUS

LIBRI DUO.

ROMÆ, Typis Io: Francisci Buagni. MDCCVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

CLEMENTI XI.
PONT. OPT. MAX.

IO: MARIA LANCISIVS

FELICITATEM.

Aius, ac iustius obsequij genus, quàm simplicem libri nuncupationem, *sisto ad* SANCTITATIS TVÆ PEDES, B.P., *dum hos qualescumq; labores meos, in publicam salubritatem Tuo Iussu, quâ*

decet

decet veneratione, ſuſceptos, Tibi nùnc humilitèr offero. Hoc enim, quantumuis tenuiſſimo munere, non ſolùm gratum animum erga beneficentiſſimum Principem; ſed promptam etiàm, ac ſolicitam erga ſuprema Tua Mandata voluntatem profiteor, & obedientiam. Siquidèm, hoc ineunte anno, quo repentinarum mortium ſtrages in Vrbe multis iam menſibus graſſabatur, nihil, poſt diuinam imploratam opem, habuiſti priùs, quàm, detectis cauſis, ipſas morborum radices euellere. Hinc, vt ſolicitudine, curâque meâ vigilantiſſimæ Prouidentiæ Tuæ, Principibus alijs ad populorum ſalutem imitandæ, reſponderem; ſuſpenſo tantiſpèr ſtudio, Tibi iàm debito, Tibique a me plu-

res

res annos elucubrato, de Motu Cordis, & Aneurysmatibus, me totum ad ista conuerti. Quare Pindari ductu, qui, cum promissum Agesidamo hymnum distulisset, adiecit alium breuiorem, vt sorti persoluendæ vsuram adiungeret; nos, hasce inter moras, præsentes libros, tanquàm fœnus maioris operis, Tibi dependimus; hoc certè Pindaro diligentiores, quòd sortem fœnore præcurramus. Vtinam hæc, PONTIFEX SANCTISSIME, *id vnicè assequantur, vt Tuo vniuersos apud homines admirabili iudicio comprobentur: quo sanè iudicio, insigniumque operum, a Te iam absolutorum, luce, & exemplis in spem erigimur, vt Religionem quoque ad extrema terra-* Ode 10. & 11.

rum propagatam , reliquas ſacras Ædes , ac vetera Vrbis Monumenta reſtituta , nouaque in priſcorum æmulationem Cæſarum ſublimiùs euecta publicè gratulemur ; & magnifica inter hæc naturalibus etiam ſcientijs latiorem viam per tuta , ac ſolida experimenta patefactam proſpiciamus : ne quid ſub tanto Principe *ipſa* Roma *vel Atticæ Academiæ , vel exterorum noſtræ ætatis inuentis habeat inuidendum ; quorum profectò Conſiliorum magnitudinem nemo cogitatione rectiùs metiatur , quàm nos , qui* SANCTITATI TVÆ *propiùs adſtantes, famam de Iuſtitia, de* Celſitudine *Animi* Tui *, cum admirabili moderatione coniuncta , deque cæteris Virtutibus vniuerſis la-*

tiſ-

tiſſimè diffuſam, veritate ipsâ longè minorem animaduertimus; atq; Tuis in Actibus cunctis ea, quę rarò in eundem conueniunt, vnà concurrere admiramur, ſummam nempè doctrinam cum incredibili humanitate, grauitatemq; veteris diſciplinę, quam crebris ieiunijs, & auſterâ pietatis exercitatione profiteris, mirâ cum ſermonis, morumque ſuauitate conſpirantem; vt qui tàm ſublimi faſtigio poteſtatis, ac meritorum, præclariſq; operibus antecellis, tamèn alijs Te fœdere charitatis, ac ſenſu Chriſtianę humilitatis exęques. Ita Deus Te diù ſoſpitem ad Eccleſiæ, & populorum felicitatem ſeruet, ac cœptis tuis, votiſq; noſtris benignus adſpiret. Ex Quirinali Tuo Kal. Nou. MDCCVI.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici,

Dominicus de Zaulis Epiſcopus Verulanus Viceſgerens.

Librum Illuſtriſſimi Domini Io. Mariæ Lanciſij perlegi, & guſtaui meo non ſine lucro, quo in libro multam quidem doctrinam, & elegantiam, nihil verò Religioni, & moribus Catholicis contrarium deprehendi; propterea, ſi Reuerendiſſimo Patri placuerit, in lucem dari poſſe arbitror.

Romæ IV. Kal. Febr. MDCCVII.

Iacobus Sinibaldus Protomedicus Generalis.

Imprimatur,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Prædicatorum Sacri Apoſtolici Palatij Magiſter.

OR-

ORDO ET INDEX

Capitum, Historiarum, & Scholiorum, quæ in duobus ijs Libris continentur.

Occasio scribendi.

LIBER PRIMVS.

CAP. I. *Vita in quo consistat præsertim apud animalia perfecta.* pag. 1.

CAP. II. *Ostenditur mortem esse indiuiduam, & subitaneam, sed ex hominum opinione variè dispertiri.* pag. 5.

CAP. III. *Quæ vera sit in hominibus Mortis idea, & vndè discrimina petenda sint.* pag. 8.

CAP. IV. *De Natura, & differentijs repentinæ mortis.* pag. 11.

CAP. V. *Agitur in genere de causis mortis, quam vocant repentinam.* pag. 13.

CAP. VI. *De causis subitaneæ mortis ex parte fluidorum maioris vsus, & primò ex parte aeris.* pag. 16.

CAP. VII. *De causis subitanearum mortium ex parte sanguinis.* pag. 19.

CAP.

CAP. VIII. *De causis subitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, seu spirituum animalium.* pag. 21.
CAP. IX. *De causis subitaneæ mortis ex parte solidorum maioris vsus, & primò ex parte instrumentorum, respirationi famulantium* p. 25.
CAP. X. *De causis improuisarum mortium ex parte cordis, & magnorum vasorum.* pag 28.
CAP. XI. *De causis improuisarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.* pag. 33.
CAP. XII. *Subitanei morbi hactenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ et simul plerunque concurrunt.* pag 43.
CAP. XIII. *Recensitæ causæ subitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles existunt.* p 46.
CAP. XIV. *De signis improuisæ mortis, & primò de simulatis, ac suppositis, seù supplantatis mortibus.* pag. 50.
CAP. XV. *Exponitur difficultas inueniendi certa signa, quibus dignoscantur qui natura, non arte pseudo-mortui occurrunt.* pag. 52.
CAP. XVI. *De signis, quibus pseudo-mortui a verè mortuis distingui poßunt.* pag. 55.
CAP. XVII. *De signis medicis, quibus repen-*
tina

tina mors prænosci potest. pag. 61.
CAP. XVIII. *Agitur de signis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læsione instrumentorum, respirationi famulantium,* pag. 65.
CAP. XIX. *De signis futuræ subitaneæ mortis a Corde, Magnis Vasis, & Sanguine.* p. 70.
CAP. XX. *De signis improuisæ mortis a cerebro, neruis, & liquido animali.* pag. 83.
CAP. XXI. *Agitur in genere de methodo præseruandi a subitaneis mortibus.* pag. 87.
CAP. XXII. *Qua methodo præseruanda sunt corpora aspectu sana.* pag. 90.
CAP. XXIII. *De methodo præseruandi a subitaneo interitu corpora valetudinaria.* pag. 95.

LIBER SECVNDVS.

De subitaneis mortibus, illarumque causis, quæ decursu annorum 1705. & 1706. Romæ contigerunt.

CAP. I. *Quæritur, an causa repentinarum mortium, quæ Romæ per hæc tempora grassatæ sunt, fuerit vniuersalis, & simplex, an verò particularis, & mixta.* pag. 111.

CAP.

CAP. II. *Demonstratur, inaequalem aeris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinarum mortium.* pag. 115.

CAP. III. *Adducuntur quaedam argumenta ad confirmandum, non ex vniuersali solùm causa tot hominum discrimina Romae contigisse, sed ob morbosas eorundem corporum dispositiones, ac potissimùm intemperantiam.* pag. 118.

CAP. IV. *Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licèt maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romae morbi nequaquàm vagati sunt.* pag. 123.

CAP. V. *Quae remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a subitaneis morbis repentinas mortes minitantibus, euaserunt.* pag. 126.

OBSERVATIONES.

Physico-Medicae nonnullorum, qui, cum primùm istiusmodi repentinis morbis tentati fuerint, feliciter euaserunt. pag. 138.

OBSERVATIO I. *Apoplexia cum aphonia, & paralysi dexterae corporis medietatis, phlebotomia, chatarticis, ac diaphoreticis soluta.* pag. 139.

OBSERVATIO II. *Fortis Apoplexia cum*

reli-

relicta paralysi feliciter curata in Matrona sexagenaria. pag. 142.
OBSERVATIO III. *Subita capitis occupatio cum aphonia ex affectione cerebri partìm idiopathica, partim sympathica, prosperè cedens.* pag. 146.
OBSERVATIO IV. *Apoplexia cum affectione epileptica, & syncopali in paralysim dexteræ medietatis corporis, salua tùnc Aegri vita, concedens.* pag. 149.
Aetiologia huius morbi, & Aegri mors. pag. 156.
Dissectio cadaueris. pag. 160.
Scholium dissectionis. pag. 163.

OBSERVATIONES.

Physico-Anatomicæ nonnullorum, qui primo impetu morbi repentè per hæc tempora perierunt. p 172.
OBSERVATIO I. *Repentina mors ex apoplexia syncopali in Viro obeso, & cachochymo.* pag. 175.
Cadaueris dissectio. pag. 176.
Scholium. pag. 179.
OBSERVATIO II. *Subita mors ex syncope ob cordis magnitudinem, prolapsum, atque*

aneurysma. pag. 185.
Cadaueris dissectio. pag. 186.
Scholium. pag. 188.
OBSERVATIO III. *Cita mors ob interceptum motum aeris, & sanguinis in præcordijs, vnà cum cerebri consensu.* pag. 197.
Cadaueris dissectio. pag. 198.
Scholium. pag. 199.
OBSERVATIO IV. *Repentina mors ex conuulsione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortissimam apoplexiam ocyssimè desinente.* pag. 207.
Cadaueris dissectio. pag. 208.
Scholium. pag. 210.
OBSERVATIO V. *Improuisa mors ex subita Cauæ intrà pericardium disruptione cum aneurysmate arteriæ magnæ.* pag. 218.
Cadaueris dissectio. pag. 219.
Scholium. pag. 221.

OCCASIO SCRIBENDI

De ſubitaneis Mortibus.

CVM in Vrbe Roma improuiſæ hominum mortes, decurſu æſtatis, autumni, & hyemis anni 1705. vſque ad æquinoctium vernum currentis anni 1706. frequentiùs acciderint; atque hinc vulgus, tacito perculſum timore, ac metu errabundum, in diuerſa, vt aſſolet, ſcinderetur, nunc prauam tabaci qualitatem, nunc putidos ex præteritis terræ motibus excuſſos halitus, nunc abuſum chocolatæ, nunc ignotum ambientis virus imperitè non minùs, quàm temerè incuſans; meritò Sanctiſſimus, ac vigilantiſſimus Pontifex Clemens XI. primò Animum ad ſpiritualia Remedia conuertit, feruidis ad Deum fuſis Precibus, nouâque in Eccleſia vniuerſali, ad implorandam benè, pièque moriendi gratiam, inſtitutâ Liturgiâ: ſubindè prudentiam cum pietate coniunxit, & verè ſapiens publicâ vſus fuit prouidentiâ, quæ in tanti

mali causas diligenter inquirens, eidem opportuna, si quæ forent necessaria, præsidia porrigeret, vel saltem bonâ spe timidas, ancipitesque populi mentes firmaret. Iussit propterea mense Ianuario labentis anni, vt Protomedicus, & Consiliarij Medicorum Almæ Vrbis Collegij, dissectis aliquorum, qui repentè decesserint, cadaueribus, veras grassantis libitinæ causas perquirerent; quibus sanè extispicijs mè idcircò præesse mandauit, vt, re penitus obseruatâ, si quæ magis spectanda occurrissent, SANCTITATI SVÆ illicò referrem.

Qualis esse debeat Principum vigilantia in his casibus.

Omnem interea facturis periculum munificam præbuit opem Eminentiss. Card. Pallauicinus, Gubernator tunc Vrbis meritissimus. Qua de re, selecto ad cadauerum sectiones publico Romani Archilycei Theatro, cœpta fuerunt experimenta.

Postulat itaque suspicienda, admirandaque solicitudo Pontificis, vt, cum omnia, quà publica, totius nempè Christiani Orbis, quà priuata subiectarum prouinciarum studia diuino quodam animi robore ipse regat, ac moderetur, faciatque vnus,

& so-

& ſolus, quæ præſens ſtupeat ætas, & miratura ſit poſtera, poſtulat, inquam, vt nos quoque in partem etſi minimam ſuarum curarum ſcribendi celeritate, atque alacritate veniamus. Et quoniam in cauſas vagantium repentinarum mortium ſupremo Principis iuſſu ſatis per cadauera, perque alias obſeruationes inquiſitum fuit, conſentaneum rationi ducimus, peracta, fideliterque deſcripta experimenta ad rationis lancem diligenter expendere; quæ quidem eò nunc liberiùs in manus hominum prodire ſinimus, quòd plures viderimus de ſubitis iſtius anni caſibus ſparſim editas hetruſco, ac latino ſermone diſſertationes, quæ, vtcumque argumentum egregiè attingant, integrum tamen, propter obſeruationum paucitatem, perſtrictumque nimis cauſarum examen, minimè complectuntur.

At verò, vt opus hoc nec inutilis, nec indecora doctrinæ varietas commendaret, e re putauimus in primo libro agere de ſubitaneis mortibus in vniuerſum, idque eò libentiùs, quò nemo Recentiorum magnum ali- *Operis diſtributio.*

quid

quid conferre huc videatur. Multi enim particulatim, & obitèr, nullus, quòd ſciam, poſt detectam circulationem, generatim, diſcretè, atque ex inſtituto de hoc argumento ſcripſerunt; viſuri deinde in ſecundo libro veluti in hypotheſi, an vniuerſale, vel particulare, an verò, vt putamus, mixtum fuerit principium, ex quo ſupremi hoc anno fati cauſa tot Romanis Ciuibus, & Incolis impenderit. Quod varijs inſuper obſeruationibus anatomicis oſtendere, ac demonſtrare curabimus. Iis fruere Lector, & vale.

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται, τέχνῃσιν γὰρ χρεόμενοι, ὁμοίῃσιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμέεσθαι τὰ ἑαυτῶν, γινώσκοντας ἃ ποιέουσι, καὶ οὐ γινώσκοντας ἃ μιμέονται.

At verò homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt: quum enim artibus vtantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari; ita vt cognoſcant, quæ faciunt, & non cognoſcant, quæ imitantur.

Hippocrates lib. 1. de Diæta num. 13.

DE SVBITANEIS MORTIBVS In genere

LIBER PRIMVS

Vita in quo consistat, præsertim apud animalia perfecta.

CAPVT I.

VM nemo veram, ac perspicuam vllius mortis ideam fingere sibi possit, quin claram priùs, atque veram vitæ rationem diligentèr expendat; profectò necesse in præsens erit, vt, naturam, & causas subitanearum mortium inuestigaturi, genuinas vitæ notiones præmittamus. Longas itaquè reijcientes disputationum tricas, quibus peripatetici se suis aculeis compungunt; illud vnicè aduertendum ducimus, proprias, atque indiuidu-

Ex vitæ notione vera mortis idea desumenda.

Singularium natura per ideas abstractas raro elucescit.

as rerum naturas per complexum multarum abstractarum idearum raró perspicuas haberi posse. Quo fit, vt prisci physiologi, dum vniuersalem quandam vitæ rationem quærunt, quæ cum plant--animalibus, insectis, & monstris, cum piscibus, brutis, & hominibus adamussim congruat, nihil præter cofusionem & ambiguitatem nostris mentibus ingerant. Exemplo sint quæ sparsim de vitæ conceptibus obscurè tradidit Aristoteles, & collegit intèr alios Licetus.

Aristoteles de Vita conceptus tradidit obscuros.

lib. de ijs qui viu. sine alim.

Res rerumq. modi vocum numerum superant.

II. Cum enim vocum numerus a rebus, rerumque modis longè superetur; cumque nomina a maioribus nostris aliquandò perperam rebus imposita fuerint; exindè sæpè oritur, vt, cupientes vna sub voce multas res comprehendere, incauti aùt falsas, aùt saltem obscuras ideas nostris cogitationibus infundamus, atquè admisceamus.

III. Qua de re pauca de vita hîc præfaturi, non de quacunque fluidorum motione intrà quæcunque resistentium, & cohærentium corporum organa, ex principio seminali proficiscentia, nobis agendum proponimus: (etiamsi sciamus notionem istam vniuersales quasdam vitæ regulas, ac rationes in nobis vtcunque posse ingenerare) sed consilium est nostram mentem, spontè alioquin sua, per omnia viuentium regna vagaturam, ad perfectorum, vt aiunt, solummodò animalium

lium vitam inquirendam figere, ac seriò determinare.

IV. Quod sanè, vt assequamur, memoria repetendum est, ex Anatomicis & Chymicis, vitam in perfectis animalibus, (vt consultò de illorum sensationibus taceamus) non vni duntaxàt, sed complexui plurimorum principiorum, ac duorum potissimùm deberi, organicæ nimirùm structuræ solidarum partium maioris vsus, simulque congruæ mixturæ, fluiditati, ac moli partium liquidarum similis vsus, quæ tùm intestino nixu, tùm etiàm externa continentium pressione perennitèr eâ methodo agitantur in nobis, vt, animâ præside, liquida cum solidis mutuò sibi opitulentur, vicissimque manus præbeant ad motum. Scilicèt quemadmodùm ars, naturæ operum imitatrix, vt aduertit Hippocrates, qui primus mechanicam in medicinam inuexit, quemadmodum, inquam, ars hydraulicas machinas compaginauit, quas eadem aqua mota, dum relabitur, ad certum tempus mouet, iterumque mouetur: ita multiplici, ac nunquam satis admirando diuino artificio, idem Sanguis, chylo renutritus, qui in iam natis ab alterno cordis, pulmonum, ac thoracis motu pellitur, & quaquauersum per arterias moueatur, cum partim immutatus per venas, partim sub fluidi animalis crasi per neruos recurrat, ac relabatur in thoracem, pulmones,

Vita in animalibus perfectis solidorum ac liquidorum maioris vsus structuræ ac motui debetur.

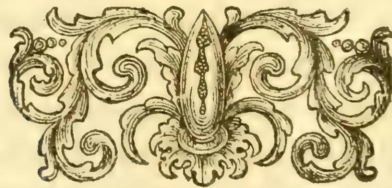
Ars naturæ operum imitatrix

Hippocr. primus mechanicam in medicinam inuexit

& Cor, hæc rursùs viſcera mouet, a quibus fuerat dimotus, eritque in poſterum per ſingulas ætates mouendus. Similiter cerebrum ſuis cum membranis, quod liquidum animale, proprijs è glandulis ſecretum, pro ſua parte ad mouendum Cor, & thoracem per neruos vndatim pellit, accepto viciſſim a corde, ac thorace Sanguine pro illius viribus mouetur.

Vita continuus eſt fluxus refluxusq. aeris ſanguinis & liquidi neruorum per organa maioris vſus

Vita igitùr perfectorum animalium nihil aliud eſſe videtur, quâm continuus, præſide ac mouente animâ, fluxus, ac refluxus, plùs, minùſue ſenſibilis aeris, ſanguinis, & liquidi neruorum per organa, & ex organis maioris vſus, ſatis probè conſtitutis, & mutuò, atque alternè plùs minùſue ſenſibiliter agitatis, & agitantibus; ad quorum deinde motuum conſeruationem mirâ profectò energiâ, miroq: inter se ordine concurrunt innumera alia organa ſub glandularum, tubulorum, muſculorumq. ſpecie, per viſcera, artuſq. diſperſa; ſcilicet vt fluida partim renouentur, partim defœcentur, ac perficiantur.

Oſten-

Ostenditur mortem esse indiuiduam & subitaneam, sed ex hominum opinione variè dispertiri.

CAPVT II.

Væ per compendium in præcedenti cap. de vitæ ratione posuimus nos facilè ducent ad ea intelligenda, quæ mortis subitaneæ præsertim naturam, & discrimina, non omnibus obuia, possunt ostendere.

II. Is porrò non sum, qui mortem repentinam, vt vulgò fertur, rarò censeam aduenire. Nullam enim noui mortem, nisi repentinam, siuè puncto temporis contingentem: scilicèt, vt vitæ principium in puncto saliente, cum omnia concurrunt, subitò excitatur: ita vitæ finis, cum aliquid ad vitæ necessitatem constantissimè deficit, repentè semper, hoc est puncto temporis, accidit. Iter vtique ad mortem, quod ægritudinem, atque agonem appellamus, nunc tardum ac longum, nunc plùs minùsue concitatũ, ac breue fecit, vt vulgus hominum mortem, suaptè natura indiuiduam, distingueret in longam, breuem, ac subitaneam. Illud verò nunquam non maximâ admiratione me perculit, quî nimirum

Quælibet mors est repentina.

Vita & mors puncto temporis accidunt.

Cur Vulgo mors, etsi indiuidua, in plures tamen distinguatur.

rùm fiat, vt delicata, ac perexilis hæc, affabrèque contexta, ac dimota fluidorum, solidorumque compago, quam vitam in animalibus dicimus, non semper citissimo, atque improuiso morbo, sed tam sæpè naturali confecta senio, paulatim contabescat, ac dissoluatur.

III. At enim verò quanquam vniuersæ mortes puncto temporis naturâ contingant; earum tamen aliquæ nobis metu, ac dolore præuisæ, ac diù, quasi dixerim, præsensæ, aliquæ verò tacitè veluti subrepentes, tanquam inopinatæ nobis offeruntur, quæ quidem variæ mortium species varias, corrigendi mores hominum in præceps labentium, occasiones, & causas moralibus potissimùm Philosophis exhibuerunt; varias itidem Iurisconsultis, Canonistis, ac Theologis rationes præbere solent iudicandi, decernendique circà ea, quæ dicuntur, aut fiunt ab hominibus in extrèmo vitæ termino constitutis. Qua de re fusè disserit Paulus Zacchia. Physicis verò non tàm morum, rèrumque ciuilium, quàm valetudinis curam gerentibus, illud præcipuè huiusmodi moriendi discrimina suggerunt, vt diuersas illorum causas diligenter perquirant, quibus detectis, & cognitis, ipsi iudicent, nùm præuisas neces aliquo excogitato, vel experimentis comprobato remedio auertere queant; & num quæ inopinatò nobis adueniunt

Variæ mortium species quot modis viuentibus vtiles.

Quęst.Med.leg. lib. 2. tit.p. quæst. 19.

niunt, ipſæ quoque occulto aliquo, & peculiari præuideri ſigno, atque exhibito pharmaco, ſaltem ad animæ ſalutem, aliquantisper prorogari poſſint. Quòd ſi nec præuideri, nec prorogari vllâ arte valeant, id Medici aſſequantur, vt philoſophiam experimentalem pleniùs illuſtrent. *Pulchrum eſt enim*, vt ſcripſit Hippocrates, *ea quoque addiſcere, quæ in experimentum aſſumpta ſucceſſu caruerunt, & cur ſucceſſum non habuerunt.*

Philoſophia experimentalis illuſtratur etiam ijs, quæ ſucceſſu caruerunt.

Lib. de articul. n. 46.

Hippocrat. teſtimonium.

IV. Itaque huiuſmodi rationibus ducti vtemur nos etiam cum vulgo ijs differentijs, & nomenclaturis mortium, quæ inter ſe diſtinguuntur non ex variâ ipſius necis naturâ, cuius vna ſemper, eademque proprietas eſt ſubitò inuadendi, atq. occupandi, ſed ſolummodò ratione cauſæ, ac modi, nimirùm morbi, qui mortem infert; vel ratione noſtræ mentis, quæ de futuro interitu ſilet, aut cogitat: idcircò nonnullas ſubnectemus definitiones, ac diuiſiones, quas ituris per obſcuros lethi libros lumen aliquod prælaturas non dubitamus.

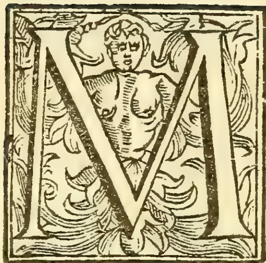
Mortis differentiæ vnde petendæ.

Quæ

Quæ vera ſit in hominibus Mortis idea, & vndè diſcrimina petenda ſint.

CAPVT III.

Mors eſt totalis ceſſatio motus aëris, ſanguinis, & liquidi neruorum in organis, & per organa maioris vſus.

Ors in hominibus, qui perfectorum animalium ſunt omnium opinione perfectiſſimi, quacunque ex cauſa, & quomodolibet contingat, eſt vera, & omnimoda ceſſatio motus aëris, ſanguinis, & fluidi neruorum in organis, & per organa maioris vſus, quæ naturales ſuas motiones verè, ac omninò amiſerunt; ita tamèn firma, & conſtans, vt per naturæ vires reſuſcitari non poſſit, quam vtiquè animalium motuum ceſſationem, ſeu diſſolutionem nexus naturæ, vt cum Aretæo loquar, neceſſariò comitatur, & conſtituit diſceſſus animæ, quæ, vt momento temporis infunditur, ità momento temporis, planè imperceptibili, ſeiungitur à corpore, ac ſeparatur.

Variæ mortis differentiæ.

II. Huiuſmodi verò abſoluta ceſſatio motuum animalium, ac diſceſſus animæ à corpore, quanquàm cogitatione citiùs perpetuò contingat; nihilominus tamen, vulgaris conſuetudinis, clarioriſque doctrinæ gratia, diſtin-

diſtinguitur in mortem naturalem ; immaturam, & violentam; ſingulæ verò in lentas, & ſubitaneas; in præuiſas, ac præſenſas; deniquè in improuiſas, inſenſiles, atque inopinatas.

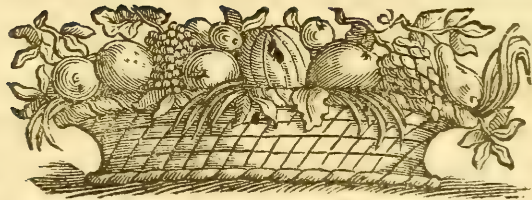
III. Mors naturalis non ea ſolummodò dicenda eſt, quæ decrepitis, ſed quæ, vel ijs accidit, quos, etſi annorum numero metientes, paſſim vocemus pueros, adoleſcentes, ac iuuenes, adeò tamèn languidam ſuorum corporum conſtitutionem, naſcendo, ſortitos fuiſſe videmus, vt breuiori temporis decurſu, ſed pari cum ſenibus fato, hebeſcentibus membris, vt Fabius loquitur, ſimiles ſenectæ pigreſcant, ac necem ipſam incurrant; ſcilicet quod vtrobique ſenſim, ac ſine ſenſu ſubtile illud, atque oleoſo--uolatile, fluida, ſolidaque peruadens, ac dimouens, partim tranſpiratum deficit, partim non extricatum deſideratur; vnàque ſimul prompta fibrarum diſtractilitas, & contractilitas, lento tabo deficiens, fluida viciſſim excipere, & contra eadem opportunè oſcillare non poteſt. *Mors naturalis quænam.* *Etiam in iuuenibus.*

IV. Mors immatura illa eſſe videtur, quæ ex interno morbo proueniens, homines, cæteroqui ſanos, & vegetos, de medio vitæ tollit. *Mors immatura qualis.*

V. Mors deniquè violenta ea firmanda eſt, quæ ab exſternâ, & cum ſenſibili, magnâque vi agente causâ, hominibus obuenit. *Violenta vnde dicatur.*

VI. De cæteris verò indicatis mortium diſcriminibus ita procul dubio decernendum putamus, vt eadem oriri dicantur à varijs ſentiendi, cogitandique modis, quibus homines diuturno, aut celeri, ſenſibili, aut inſenſibili morbo, atque agone confectos, cum ſignis lethalibus, vel ſine illis ſublatos videmus. De ſubitanea ſiquidèm, atque improuiſa morte, quippe quæ noſtri ſcopus eſt laboris, accuratiùs proximo capite agendum eſſe arbitramur.

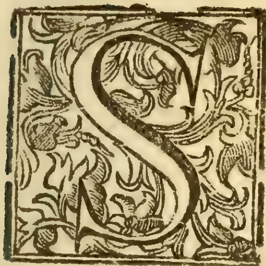
***

De

De Natura, & differentijs repentinæ mortis.

CAPVT IV.

SVbitanea, seù repentina mors, vltrò hodiè, vel ipsi vulgo innotescit, quominùs longo sermone sit pertractanda: illa siquidèm appellari solet, quæ per morbum celerrimi motus homines vt plurimùm sanos, vel morbis inducias permittentibus detentos, absque vllo, vel certè breuiori agone de viuentium numero tollit; & cum plerunque inopinatò imperitis adueniat, terribile facit moriendi compendium.

Repentinæ mortis idea.

II. In subitanea verò nece diligenter notandum est, morbi celeritatem, ex qua ipsa constituitur, aliquando esse nobis insensilem, & improuisam, vt occurrit. e. g. in syncope ex præcordiorum, vasorumq. sanguineorum paralysi, quæ, nihil nobis de illa cogitantibus, aut sentientibus, in mortem transire solet, si perseueret; aliquando verò ægrotis esse sensibilem, & curantibus præuisam; quemadmodum obseruamus in eademmet lethali syncope ex obstructione, & corrosione magnorum vasorum, hanc enim præcedere solent anhelitus, dolores circa cor, & animi deli-

Mors ex præcordiorum paralysi insensibilis.

Syncopem lethalem ex obstructione & corrosione magnorum vasorum quænam præcedant.

 quia,

quia, quæ vltrò præſentiuntur, mortemque reddunt Medicis non modò præuiſam, ſed præcautam. Vt nihil penitùs dicamus de vulneribus ſummorum vaſorum, de magnis cerebri contuſionibus, de fulminum ictu, de carbonis empyreumate, de peſte, ſimilibuſque veneficis cauſis, quæ nunc præſenſæ, nunc clanculùm, ſæpe tamen repentè ſolent occidere.

Agi.

Agitur in genere de causis mortis, quam vocant repentinam

CAPVT V.

Ic statim notandum, nullam esse causam, seù ægritudinem, celerrimè occidere potentem, quæ vires suas per diuisibilia temporis momenta non exerceat; & licèt acutissimorum, atque maximè exitialium tempora morborum, quos (a) Ranchinus meritò subitaneos vocat, velocissimo cursu compleri aduertamus, nunquàm tamen in syncope, e. g., aut apoplexia, quantumuis ocyssimè plerùnque soleant interimere, aliqua temporis momenta non excurrunt, priusquàm ad illud perueniatur momentum, in quo talis fluidorum, solidorumque quies inducta sit, quam post animæ discessum, mortem appellamus. Hoc autèm propterea hîc aduertimus, ne lector in posterum quæratur, si nos acturi de subitaneæ, quam vocant, mortis causis, nonnullarum meminerimus, quæ clàm, aut palàm, semper tamèn cum tempore, nostrorum etiam sensuum iudicio operari solent.

Subitaneæ mortis causæ semper cum tempore operari solent.

a In suo Tract. de morb. subit.

II. Præterea monendum ducimus, quædam pro veris subitanearum mortium causis sæpe sæpiùs accusari, quæ potiùs occasiones

Occasiones sæpè confunduntur cum causis subitaneæ mortis.

b. Lib. 9. cap. 12. videntur habendæ. [b] *Fine namque vitæ nostræ*, vt ait Val. Max., *varijs, & occultis causis exposito, interdum quædam immerentia supremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quàm ipsam mortem accersant*.

Mortis subitaneæ causæ duplicis sunt generis.

III. Quanquam verò innumeræ sint causæ, quæ subitaneas mortes valent inducere, eæque variè inter se misceri, & complicari soleant, vt rarò simplicem inuenias; duobus tamẽ generibus, ad doctrinæ claritatem, aptè distingui posse videntur, quorum alterum est vitium solidorum, alterum fluidorum maioris vsus, dummodò vitium sit constans, & maximum. Etenim cum vitam posuerimus in motu liquidorum, ac solidorum prædicti vsus; certè quidquid citissimè, ac pertinaciter enunciata fluida, aut solida maximè lædere, vel alternos illorum motus, qui nullo artis, vel naturæ auxilio restituantur, tollere potest, repentinam mortem inducet.

Solida & fluida maioris vsus vtraque tria; & qualia.

IV. Et quoniàm tria sunt fluida, totidemque solida maioris vsus, quæ vitæ machinam potissimùm librant, scilicèt ex parte liquidorũ primò aër, secundò sanguis, tertiò fluidum neruorum; ex parte solidorum, primò aspera arteria cum pulmonibus, cæterisque partibus respirationi inseruientibus; secundò cor cum appensis sanguiferis vasis; tertiò cerebrum cum neruis, præsertim splanchnicis: eapropter ab horum altero, pluribus, aut omnibus, seorsim,

aut

aut ſimul, modò maximè, & conſtantiſſimè læſis, improuiſa mors impendere poteſt: vt enim ſingula hæc, integra cum ſunt, in vitæ beneficium, ita, ſi vitientur, in maleficium, viciſſim conſpirant, vireſque conſociant.

Animi paſſiones quomodo mortem improuiſam accerſant.

V. Cæterùm cauſas ab animo pendentes idèo peculiari capite à corporeis non diſtinguimus, quia idcircò improuiſam mortem interdum accerſunt, quòd ſolidas corporis partes, apud illos, quos interimunt, præcordia ſcilicet, & cerebrum, admodùm imbecilla, penèq; effracta, aut inueniant, aut efficiant. Vndè promiſcuè de vtroque cauſarum genere ſcribere conſtituimus.

De

De causis subitaneæ mortis ex parte fluidorum maioris vsus, & primò ex parte aëris.

CAPVT VI.

Idimus hactenus in vniuersùm ex quibus fontibus improuisarum, quas dicunt, necium causæ fluere soleant; nunc agendum, vt, saltem, obiter, internoscamus modos, quibus aliquæ ex vnoquoque genere vires suas validissimas exerunt.

Aer multifariàm ad necem subitam conspirat.

II. Et quidem ex parte aeris celerrimus animalium interitus potest contingere, cum, vel moles eius, vel pondus insigni diminutione, aut excessu laborant; vel id, quod subtilissimum in aere ad vitæ necessitatem natat, & intercurrit, magno aliquo vitio lethaliter afficitur.

III. Diminuitur primò aeris moles in vacuo, per Boylii anthliam facto, vbi animalia statim deficiunt, & mox emoriuntur. Minuitur verò pondus in atmosphæra, premendis pulmonibus, & sanguine respectiuè leuiori reddita; vt in conclaui nimis calido, & quorundam montium cacuminibus, vbi, vt fertur, celerem homines interitum subeunt, nisi citò illinc reducantur.

E con-

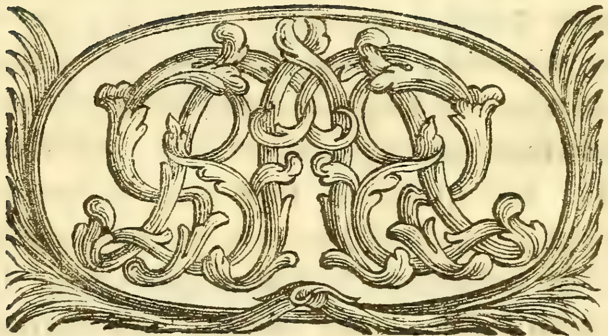
IV. E contrario adaugetur pondus aeris, eiusque compactior euadit elater in quibusdam metallicis fodinis. Narrat etiam Boylius, ex peculiari flante apud septentrionales vento, homines repentè interire: tanta enim eius est densandi vis, vt vel hispanicum vinum conglaciet.

V. Tandem magno aliquo vitio noxius, ac lehtalis fit aer, vt ex fumo carbonum in conclaui clauso, ex constitutionibus pestiferis, ex veneficis odoramentis, aut sæua quadam, ac naturali mephiti; vt etiam ex sepulchris, aut frumenti puteis diù clausis, cum primò aperiuntur; quæ omnia solent inopinatò animalia suffocare, & interficere, densatâ scilicet, aut vitiatâ illâ, quæ per cranij meatus, & pulmonum porulos permeare deberet, particularum mixturâ, quæq; subtilis alioquin, & nescia quietis, sanguini fluiditatem, & neruis spirituosum vitæ igniculum erat conciliatura.

VI. Sed quoniam non vna, eademque omnibus in animalibus, aut pulmonum laxitas, aut fluidorum mixtura inuenitur; hinc non omnibus eadem nocent inquinamenta aeris, ex quo euenit, vt particulares narrentur pestes, quæ nunc solos homines, nunc hoc, vel illud pecudum genus interficiunt. Quinimò, cum vna, eademque minima solidorum textura, ac particularum sanguinem integrantium proportio, nec semper, nec sin-

Aer iuxta corporum dispositionem apparet noxius.

gulis hominibus accidat. Hoc ſanè in cauſa eſt, cur, ſæuiente peſte, in eadem vrbe, ac etiam domo, alij pereant, alij ſeruentur. Adeò verum eſt, ad labem, ex aere potiſſimùm contrahendam, eouſque valere corporis diſpoſitionem (quam vtplurimùm intemperans, atque incontinens vitæ genus infert) vt propterea nonnullis in medio Tiburi, Sardinia ſit.

De

De Causis subitanearum mortium ex parte sanguinis.

CAPVT VII.

X parte sanguinis improuisam mortem intentant quatuor præcipuæ eiusdem affectiones. Primò præceps ac talis diminutio molis eiusdem, quæ, cordi, & cerebro subtracta, alternum horum viscerum motum, & circuli continuationem penitùs tollat. Hinc sanguis a maioribus venæ cauæ, & pulmonicæ truncis, vel a corde, summisque arterijs, pulmonicâ scilicet, & aortâ, affatim erumpens, improuisò vitam intercludit.

Sanguis quadrupliciter mortem intentat repentinam.

II. Secundò celerrima pariter, nimisque abundans eiusdem sanguinis, præsertim efferuescentis, ad cor, atque ad cerebrum confluxio, & quâuis ex causâ, mora pertinax, vbi languescenti vi circumpulsiuæ horum viscerum validè renitatur, & vitæ cursum, quem in motu posuimus, continuò suspendat; vt in ijs obseruatur, qui, subito timore, mærore, vel gaudio perculsi, repentè concidunt; aut qui nimiâ plethorâ saginati, vel qui post corporis excalefationem, siue præsente aliqua euacuatione, frigido potu, vel balneo vtuntur. Non enim capacitas ad continendum

dum, & vis ad pellendum ſanguinem in corde, & appenſis vaſis ſunt indefinitæ, atque immenſæ: verùm proportiòne reſpondent certæ, ac determinatæ moli, & grauitati eiuſdem ſanguinis, quem nonniſi citra violentam diſtractionem, ac reſiſtentiam capere, atque vrgere poſſunt.

III. Tertiò, vitam ſæpè confeſtim adimit illud ſanguinis vitium, quod ab hypochondrijs, ab vtero, vel aliundè, ac præſertim à ventriculo communicatũ, propter ſummam acredinem, vel aliam externis ſenſibus non ſatìs expoſitam qualitatem, præcordia, et cerebrum conuellit, & valde efficax eſt ad fluida, vel coagulanda, vel diſſoluenda; quibus in caſibus magna interdum ſeri copia, ex coacto intrà pulmonum, ac cerebri vaſa ſanguine, violentèr extruditur, & in thoracis, vel cerebri cauitatibus colligitur; hinc frequens erroris anſa apud minùs in arte peritos, qui, lympham in ſinubus cerebri inuenientes, illam apoplexiæ cauſam, cum plerunque fuerit duntaxàt effectus, accuſare ſolent.

Lympha in cauitatibus collecta iniuſte pro morbi cauſa plerunq. ab imperitis accuſatur.

IV. Poſtremò peſtiferum quid, ac planè veneficum in ſanguine vitium, hauſtum ex aere, ex ingeſtis per os, aut aliundè, recondi poſſe experimur, quod dato tempore, vires ſuas in ſpiritus, cordiſque, ac cerebri fibras exerat, ignoto ſanè, tacitoque molimine, ac veluti ſyderatione.

De

De causis subitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, seu spirituum animalium.

CAPVT VIII.

Vod deniquè ad tertium maximi vsus fluidum, nempe ad liquidum neruorum, seu spiritus animales, attinet, ijs profectò, vtpote a sanguine deriuatis, eadem vitia congruè aptari possunt, quæ mox ipsi sanguini attribuimus. Etenim primo loco subtractâ, vel interceptâ contumaciter tantâ sanguinis copiâ, quanta per carotides, & ceruicales arterias, earundemque plexus ad cerebri, & cerebelli cortices naturalitèr fluxura est, vt liquidum neruorum separetur, statim debent et ipsi spiritus, qui ex solo sanguine secernuntur, deficere. Hoc sanè contingit in magnis sanguiferorum circa iugulum vulneribus, vel intrà cerebrum rupturis, in quibus postremis, si fuerit ingens copia effusi sanguinis, eiusdem procul dubio defectum mortifera cerebri, ac cerebelli compressio sequatur necesse est. Possunt paritèr ijdem spiritus deficere, cum eorum excursus per neruos ad præcordia, aliasque maximi vsus partes, penitùs intercluditur

Multiplex spirituum defectus improuisæ mortis causa.

ditur

ditur vi conuulſionis, compreſſionis, vel obſtru-ctionis, e ſolo corporis vitio, aut ſimul animi motibus pendentium. Poſſunt quoque deeſſe ſpiritus ob inediam, ob motuum violentiam, ob nimias euacuationes, ob intemperantem veneris vſum, præſertim in ſenibus, quos ſatis iam ætas ſpiritibus deſtituerat. Quod genus exempla inuenientur abundè apud Authores, quibus hic repetendis fruſtrà non immoramur.

II. Secundò, nimia etiam eorundem copia, quæ ſemper ſanguinis vbertatem comitatur, nimiâ preſſurâ, & inflatione glandularum corticaliũ cerebri, neruorum vias ita poteſt aliquando comprimere, vt fluxuro animali liquido omne ſpatium adimatur, fiatque propterea, vt, vel in cerebro ſpiritus non ſeparentur, vel à cerebro (infirmatis villis extrudentibus, & auctâ reſiſtentiâ extrudendi liquidi) in præcordia non dimittantur; quod interdum contingit in ebrioſis, alijſque, qui cibis, et potibus, plurimo ſale, ac ſulphure narcotico refertis, ſeſe ingurgitant.

Ipſorum acrimonia æquè noxia.

III. Tertiò, ſumma ſpirituum acrimonia ex eodem ſanguinis vitio, atque ex lentis animi pathematibus, ſtudijſque intenſioribus inducta, conuellendis pertinaciter præcordijs, & cerebro, homines, alioquin valetudinarios, ad idem repentinæ mortis genus poteſt adducere; vt olim in ampliſſimo Card. vidimus, & paſſim in exitialibus epilepſijs, quæ dicto citiùs, in

Epilepſiæ tranſitus in apoplexiam ex Hipp.

in fortes desinunt apoplexias, de quibus agit etiam [a] Hippocrates.

a lib. de gland. n. 9.

IV. Sed quoniam ætiologiam epilepsiarum, quæ in apoplexias, mortemq; desinunt improuisam, hîc scitu summopere necessariam putamus, idcirco attentè cosiderandum, conuulsionem membranarum, ac sinuum, nec non fibrillarum cerebri, in qua penè tota ratio idiopathicæ epilepsiæ posita est, multifariàm, sed duplici potissimùm modo contingere; altero scilicet, cum acre, ac ferè arsenicale, vel aliud quoduis liquidum, conuellendis neruis idoneum, non omnia simul cerebri segmenta, sed eadem successiuo quodam, atq; inæquali ordine, ac tempore irritat, & crispat; vndè nonnisi inæquales, inordinatæ, atq; inæqualiter contingentes conuulsiui artuum, ac thoracis motus, per totum ferè paroxysmum, respondent, ac obseruantur. Quod sanè quotidianum, ac vulgare huius morbi exemplum se prodit. Altero verò modo, cum eodem penè tempore, æqualibusq; viribus irritans causa, quaquauersum per cerebrum diffusa, æqualiter, eodemq; tempore anteriores cum posterioribus partibus, dextras cum sinistris, immò fortè etiam ipsum cerebellum, adeò vehementer conuellit, vt, indè animale liquidum simul, & æqualiter in omnes contranitentes musculos validè expressum, post breuissimas artuum contorsiones, vniuersum corpus tensum, rigi-

Qua ratione huiusmodi transitus fiat.

dum

dum, atq; immobile reddat. Hæc autem, posterior epilepsiæ differentia, ea præsertim existit, quæ si plùs iustò perseueret, frequentèr in apoplexiam transiens, subitum vitæ discrimen solet afferre: quia scilicet, non solùm vasa cerebri, si a lenta priùs ægritudine fuerint debilitata, et in varices dilatata, ex illo forti, & vniuersali nixu conuulsionis, ac strangulationis, sanguinem prementis, atque intercipientis, & renixu eiusdem contenti sanguinis, mole, & acie suâ extrorsum vrgentis, sæpè dissiliunt; sed, vel maximè, quia idem sanguis, propter inæqualem suarum partium indolem, vno in loco volatili oleoso spiritu expers, viscidulus ex mora concrescit; alio autem fluxilior, & acrior, suos extra limites, per glandularum orificia, neruorumque tubulos exprimitur: propterea, quanquàm ipsa denique conuulsio deficiat, attamen, perturbatâ iam spirituum materie, & in alienam naturam conuersâ, ijsdemq; cerebri, neruorumq; vijs, quà dilatatis, ac discissis, quà compressis, & obstructis; fortissima inducitur apoplexia, quæ plerunque subitam mortem accersit.

V. Tandem ignotum illud virus, quod in aere, ac sanguine superiùs notauimus, potest in ipsos animales spiritus deriuari, eundemque lethalem, ac repentinum effectum producere; vt in peste, & venenis, infusis, vel ingenitis frequenter offendimus.

De causis subitaneæ mortis ex parte solidorum maioris vsus, & primò ex parte instrumentorum respirationi famulantium.

CAPVT IX.

FLuidorum vitijs iàm explicatis, ad ea solidorum mala progredimur, quæ sunt mortalis huius exitus principia; illud iterum, iterumque monentes, quòd vtriusque ordinis causæ mutuam sibi opem, ad subitum inferendum interitum, necessariò præbent; vt pròindè non inuenias vitium solidorum, repentè aptum occidere, quod motui saltem liquidorum non officiat; & vicissim fluidorum vitium lethale absque solidorum læsione.

Solida, & liquida mutuo concursu mortem inferunt improuisam.

II. Sed ad mortiferas causas, ex ipsis solidis ortas, propiùs accessuri, illud etiam accuratè aduertendum, solida maioris vsus duabus conditionibus naturalitèr instructa esse oportere, vt ad vitæ conseruationem conspirent, nimirùm, vt sint integra, seù organicâ naturali structurâ donentur; deindè, vt in alterno constrictionis, ac distensionis motu perpetuò versentur. Quidquid propterea stru-

Ex parte solidorum maioris vsus, quomodo subita mors.

ćturam, vel motum prædićtarũ partium maximè, ocyſſimè, & pertinacitèr lædet, mortem quoquè celerrimam, quam ſubitam dicunt, poterit inferre.

III. Sequentes itaquè præfatam initio ſolidorum diſtinćtionem, aſſerimus primò, ex parte inſtrumentorum, reſpirationi inſeruientium, animalia repentè poſſe interire, ſi aſpera arteria, eiuſque bronchia obſtrućta, conuulſa, vel compreſſa, citiſſimè, ac penitus iter aeri per pulmones intercludant, vt in laqueo ſuſpenſis paſſim animaduertitur, vel in ijs, quibus ſolidum corpus inter deglutiendum laryngis foramen occludat, vel pus, ruptâ vomicâ, vel aqua in demerſis, per bronchia, loco aeris diffuſa, non reuomantur; vel ſerum, aut ſanguis in repentino pećtoris hydrope pulmones, quominùs ab aere impleri poſſint, ſubitò impediat. Tanta enim eſt hominibus ſpiritus neceſſitas, vt ad rem ſcripſit (a) Hippocrates, *vt ſiquidèm omnibus alijs abſtineat homo, neque cibum ſumat, neque potum, poſſit tamèn plures dies ducere. Si cui verò ſpiritus in corpus intercipiatur, vel exigua diei parte pereundum ſit.*

Varia tracheæ, & bronchiorum mala repentè interficiunt

(a) lib. de flat. n. 6.

IV. Deindè, ſi omnia ſimul inſpirationis, atque expirationis inſtrumenta ſuis ab officijs citò, ac pertinacitèr vacauerint, ob eundem impeditum aeri alternum intrà pulmones ingreſſum, atquè egreſſum, illicò extremi fati dies

dies est in procinctu; ob quam sanè rationem seruus ille barbarus apud (b) Galenum, coacto spontè spiritu, citam sibi mortem consciuisse, fertur; cuius profectò voluntarij, si verus est, effectus, multæ etiàm morbosæ, ex necessitate operantes, numerantur causæ, quæ scilicet aptæ sunt diaphragmatis, sterni, costarumque structuram, continuitatem, vel motum ita firmitèr lædere, vt alternè supra pulmones concidere, vel à pulmonibus recedere nequeant. Ita magna e. g. vulnera, quæ vtrunq; thoracis latus, septumque simul transuersum confodiunt, si aperta detinerentur, celerrimam mortem possent accersire: aer enim, per dehiscentia vulnera ingrediens, & forinsecus pulmones premens, æquilibraretur cum aere, qui per tracheam intrà pulmones labitur, ipsosque pulmones, veluti quandam immobilem stateram, cum totius circulantis sanguinis mora, vitæque pernicie, suspenderet, ac libraret; & sic de quacunque aliâ consimili prædictorum læsione organorum, respirationi famulantium, paralysi nempe, aut conuulsione (dummodò subita, magna, ac pertinax fuerit) erit sentiendum.

Spiritus sponte cohibitus mortis causa apud Galenum.

(b) 2. de Mot. muscul. cap. 6.

Huius effectus causæ exponuntur.

Quænam thoracis vulnera, externum cùm interno pulmonum aerem æquilibrando, lethalia.

De causis improuisarum mortium ex parte cordis, & magnorum vasorum.

CAPVT X.

Roximè dicendum venit de cordis, magnorumq; sanguiferorum vitijs, homines celerrimè interimentibus; & quanquam omnia, quotquot dari possunt, ad id vnicè colliment, vt cordis motum penitus tollant, & lethiferam syncopem inducant; nihilominus tamen, cum ad vitæ necessitatem, ex parte cordis, tria considerari debeant; primò congrua structura tàm cordis, quàm magnorum vasorum; secundò viarum libertas; tertiò vis mouens, quam facultatem pulsiuam dicunt; certè ex vnoquoque fonte maximi oriri possunt morbi, qui confertim perimant.

Tria ex parte cordis, & vasorum ad vitam necessaria.

II. Primò, quòd attinet ad structuram, cum ad eam constituendam integritas, & continuitas fibrarum, villorum, & membranarum potissimùm exigatur; quotiescunque aut inflicto vulnere, aut lentâ exesione, in aneurysmatibus, eò tandèm peruenitur, vt continuitas parietum cordis, & magnorum sanguiferorum auferatur, illicò, prosiliente vberrimè sanguine, mors vrget, vt historia V. eorum

rum, qui hâc temporum constitutione repentè interierunt, publico patuit in theatro.

III. Quòd verò spectat ad viarum libertatem, quæcunque causa venam cauam, vel pulmonicam, & aortam, aut arterias carotides eousque constantissimè, atque integrè potest conuellere, comprimere, vel obstruere, vt sanguis ad auriculas, & ventriculos peruenire, aut ab auriculis, & ventriculis in maiores arteriarum ramos, atq; in cerebrum, fluere prohibeatur, subitum minitari potest interitum, vt de magnis sanguiferorum polypis, ac de tumoribus, vel ossibus, maiora vasa comprimentibus, vel obstruentibus, memorant Obseruatores.

Cordis vasorũq; conuulsio, compressio, & obstructio, mortis causæ.

IV. Denique, quia vis mouens cor non solùm pendet a congrua fibrarum structura, sed etiã a fluidis nerueo, et sanguineo, idcirco labefactari potest, vt hominem celerrimè interficiat, si vtrunque liquidorum contumaciter deficiat; (vndé syncope ex cordis, & arteriarum paralysi) aut quoduis aliud lethale vitium contrahat, quod sanè accidit non in peste solùm, sed vbi os ventriculi, vel ipsum etiàm cor a vermibus mordetur, vt proindè (a) Trallianus, (b) Mesue, & (c) Schenchius referant, aliquos ex huiusmodi causis repentè decessisse. Vermes enim cuiusdam speciei, non erodendo duntaxàt, sed veneficum fortè liquidum sanguini, ac fluido animali penitus hostile, vul-

Vis mouens cor a fluidorum defectu, & vitio lethaliter labefactatur.

Oris ventriculi, & cordis morsus à vermibus.

a Lib. 7. cap. 11.
b De ægrit. cord cap. 1.
c Lib. 2. obs. 194.

Cur lethalis.

vulneribus inspergendo, interimere solent. Quod sanè adeò ex antedictis per se clarum est, vt summatìm indicasse satis fore duxerimus. Illud solummodò memorandum hîc arbitramur, cordis, magnorumque vasorum motum diuidi in systolem, ac diastolem; & licèt alter duntaxàt ex ijs motibus sit agens, vterque tamen ad vitam est necessarius: idcircò fieri potest, vt æger repentè moriatur, tùm si cor alternè constringi non possit (quod vel eneruatâ penitùs structurâ, vel prædictorum maximo vitio liquidorum, solet contingere) tùm si alternè dilatari nequeat, quod, vel pertinaci eiusdem spasmo, vel ex causis illud validissimè comprimentibus, contractione nempe, vel tumore cordis, pericardij, aut adiacentium partium, facilè oriretur. Sic olim vidimus, inflicto vehementèr pugno sub cartilagine mucronata, vitæ nodum ex tempore solutum; nimirùm quòd eò loci vnà conueniunt, validèque per nerueam, ac tendineam cohæsionem iunguntur sinistrum ventriculi orificium, diaphragmatis centrum, arteria magna, vena caua, & pericardium; excitatâ idcircò repentè, ob fortem percussionis vim, prædictarum simul omnium partium conuulsione, subitò pariter, apud imbecillem alioqui hominem, tùm respiratio, cùm sanguinis motus lethaliter potuit subsistere. Sic [a] Rasis affirmat, repentinas mortes ex cordis apo-

ste-

Systole, & diastolè cordis &c. vtraq. ad vitam necessaria.

Ex inflicto sub xiphoide pugno, ob mirabilem partium cohæsionem subita mors.

a lib. 7. cont. cap 1.

ſtematibus euenire. Quamobrem, *& cordis dolor*, vt in coacis ſcripſit [a] Hippocrates, *ſeniori ſæpius conſueſcens, repentinam mortem ſignificat.* Præcordiorum enim conuulſio, ſi pertinax fuerit, atque per id temporis ſanguis, qui intercurrere deberet, neceſſariam fluxilitatem, et craſim amitteret, (vt de cerebri conuulſionibus diximus) etiamſi poſtea ſpaſmus ille ceſſaret, non ideo tamen cruor ſublatæ reſiſtentiæ obſecundaret, curſumque ſuum repeteret; idcircò ſubitam necem facillimè induceret. Interim verò, indicatas alibi cauſas omninò veneficas, ex ventriculo, vel alio quouis viſcere deriuatas, conſultò tacemus.

a lib. 3. ſect. 2. n. 17.

Vide latiùs tractatam de cordis dolore materiem cap. xix. n. 2.

V. Sed, cum ſtudium detegendæ veritatis nihil nos vel præterire, vel diſſimulare patiatur, aduertendum, iſtiuſmodi veneficos ſuccos, motum cordis ſubitò eneruantes, intrà noſtra corpora cumulari, non vitio duntaxat fermentorum, animi pathematum, aliarumque etiam cauſarum, a cibis, potibus, atque aere deductarum; ſed interdum (vt reticeam quæ palàm venena dicuntur) culpa *arcanorum*, vt iactant, remediorum, per quæ ignauum vulgus magnos morbos profligatum iri confidit. Quanquam enim in vnaquaque Ciuitate, iuſtiſſimis conſtitutâ legibus, pſeudo-chymici, & agyrtæ, ne medicinam faciant, ſemper vetentur, & tamen ſemper retineantur; ſanè accidit non raró, vt aliquis, ſiue lue venerea, ſiue hy-

po-

pochondriorum ægritudine vexatus, postquam rectam medendi viam, ob mali contumaciam, vel ſuos ob errores, prorſus inutilem expertus eſt, ijs tandem agyrtis, celerem ſalutem perfrictâ fronte pollicentibus, facilè credat. At, cum miſer homo, antimoniale, mercuriale, aliudue huius farinæ medicamentum acceperit, proprio (vtinam pœnitentiâ delendo) diſcit experimento, ſe non ad ſalutem, ſed ad necem pſeudo-medicis vſum fuiſſe. Etenim, huiuſmodi remedia, ſi malè parata fuerint, veneni naturam induunt; ſi verò extra doſim, aut ſine methodo valetudinarijs corporibus propinentur, variâ ſubinde cum prauis hypochondriorum ſuccis initâ miſcelâ, & fœdere, in toxicum conuertuntur, & hominem repentè plerunque perimunt. Quod ſanè vbique locorum, ſed in Romana maximè Ciuitate, vſu venire dolendum, in qua multos proinde vidimus, ſumptis, per aliquot dies, huiuſmodi *arcanis*, tandem ſtomachi, ac præcordiorum doloribus correptos, citiſſimè ſublatos fuiſſe. Vndè (a) Brunonianis vocibus exclamare compellimur. O deplorandam Magiſtratuum lenitatem, quâ impunè de corio humano ludere conceſſum, quâ datur ita temerè ſæuire in humana viſcera! O inexcuſabilem diſſimulationem!

Mors ex Agyrtarum arcanis.

a In lex. Med. verb. agyrt.

De

De causis improuisarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.

CAPVT XI.

Vanquàm ex antedictis de vitio sanguinis, & liquidi neruorum abundè colligi possit, quales causæ ex parte cerebri, & neruorum, ad subitum producendum interitum, concurrant: ne tamen hæc nostra elucubratio alicubi manca videatur, præcipuo capite perstringimus eas causas, quæ cerebri, tanquàm solidæ partis, culpâ, homines citissimè de medio tollere possunt.

II. Cum verò, vt superiùs de corde monuimus, tria quoque in cerebro, suisque membranis, ac neruis, ad vitam summoperè necessaria, considerari debeant; scilicet primò congrua structura; secundò viarum libertas; tertiò motus alternus membranarum, & corticis eiusdem: sanè ex maxima, constantique prædictorum læsione, citissima mors, sub specie fortis apoplexiæ, potest accidere; mutuò scilicèt inter se conspirantibus prædictis vitijs; ita vt maxima structuræ læsio alternum motum, vasorumque libertatem tollat; quemadmodùm cessatio motus supponit, vel infert impedimentum viarum; deni-

Tria in Cerebro, meningibus, & neruis ad vitam necessaria; & qualia.

què maximum viarum impedimentum ſtatim naturalem cerebro motum aufert, & aliquale ſtructuræ vitium inducit.

III. Primò itaque, ſi capitis, ac cerebri ſtructuram ſpectemus, quotieſcunque eadem ob magnum, profundumque vulnus, vel contritionem ita vitietur, vt inde tollatur membranarum motus, viarum, & fluidorum continuitas, ad ſpirituum præſertim animalium, vſque in præcordia, deſcenſum, illicò animal corruit, ac moritur,

Spirituum deſcenſus ad præcordia inhibitus rep: mortis cauſa.

IV. Neque ſolùm ex magna cranij, cerebrique dedolatione, aut contritione, quæ contentis partibus motum, & vaſis continuitatem auferat, homines breuì moriuntur; ſed interdùm ex leuibus quantumuis creditis capitis contuſionibus, & concuſſionibus, ob occultam vaſorum rupturam, cum ægri maximè conualuiſſe videntur, tunc ſubitò pereunt, rigore correpti. Ichor enìm, aut ſanies intrà membranarum, aut cerebri cuniculos colligi ſolet, acerrimamque, & planè veneficam, ex mora indolem nanciſci, ob quam vniuerſa cerebri, ac neruorum æconomia ſubuertitur; nimirùm, criſpatis, aut ſyderatis neruis, & ruptis quandoque ſanguiferis, vitale illud commercium cerebri cum corde, & cordis cum cerebro e veſtigio intercipitur. Ita [a] Magnenus narrat, nonnullos ſternutantes, agitato violenter capite, diſruptiſque eo impetu menin-

Magna capitis leſio, & parua interdum æquè lethifera.

a Exerc. 8. de Tabac.

Quomodo ex ſternutatione, mors ſubita.

ningum vasis, subitò interijsse. Quod sanè à (a) Famiano Strada exemplo pistoris suburrani confirmatur, qui, cum tèr, ac vicies sternuisset, vigesimo quarto sternutamento animam efflauit. Qua de causa, nempe ob vitæ periculum, euenisse putat (b) Sigonius, (quanquam à Famiano redargutus) vt, consueto iam diù more, salutem sternuentibus a Deo præcemur; scilicet, quòd multi tempore D. Gregorij Magni, cum sternutarent, repentè spiritum emittebant.

a lib. 3. prælect. 4. cui titul. cur sternuentes salutentur.

Ex Famiano Strada exemplum.

b lib. 1. de regn. Ital.

Mos præcandi salutem sternuentibus vnde.

V. Ab internis quoque causis lentæ in cerebro congestiones fieri solent, quæ postquàm diù ægros, nunc hemicraniâ, & sopore, nunc mærore, & epilepsiâ, iuxta varium pressionis momentum, variamue interceptorum succorum indolem, diuexarunt; denique, fortissimâ inductâ apoplexiâ, repentè iugulant.

Lentæ in cerebro congestiones tandem repentè iugulant.

VI. Nouimus Equitem Commendatarium ex familia de Puteo, qui floridioribus annis hemicraniâ, atque hæmorrhoidibus obnoxius, post quinquagesimum ætatis suæ annum incertis animi motibus, mœrore præsertim, exagitari cæpit, & paulatim ferè ad triennium suppressis identidem mariscis, iugi grauatiuo circa tempus sinistrum dolore infixo, varias vices ex medentium auxilijs expertus fuit. Verùm, cum ex Lauretana Domo rediret, (præcedente grauiore sincipitis dolore, ad si-

Historia mirabili confirmatur.

niſtrum oculum protenſo, vnà cum animi luctu) Fulginei repentè in leuem apoplexiam incidit, facie ſubpallidâ, tumentibus palpebris, reſpiratione liberâ, niſi illam ſicca tuſſis frequenter interturbaſſet, quibus febricula per aliquot dies acceſſit; a quo ſanè paroxyſmo, propter opportunam opem eidem præſtitam a Clariſſimo Phyſico Nuccarino, antiquæ probitatis Viro, eoque nomine mihi coniunctiſſimo, vindicatus fuit. Romam deinde repetens occurrit nobis cum ſiccâ tuſſi, meticuloſior, taciturnus, obliuioſus; quinimò decurſu autumni, & hyemis 1694. recurrentibus ſemel, vel bis in vnoquoque menſe apoplecticis inſultibus, infelicem planè vitam duxit. Tandem die 26. Ianuarij 1695. cum ſe meliùs habere videretur, fortiſſimâ correptus ſyderatione, ſubitò interijt. In cuius cadauere præcipuum fuit obſeruare in poſteriori hepatis parte, quâ diaphragmati adnectitur, tumorem folliculatum, æruginosâ veluti argillâ plenum. Vndè ſeptum tranſuerſum eo loci ſubruſam coloris labem contraxerat; atque indè ſiccam tuſſim, quâ æger tenebatur, profectam exiſtimauimus. In Cerebro autem omnia piæ matris ſanguifera, ac lymphatica vaſa penè in varices abierant. In ventriculis copioſa ſeroſitas continebatur. Sed malorum ſumma latebat ſub dextera parte oſſis frontis; vbi dura, & pia

Tuſſis ſicca ex diaphragmatis labe ab hepate contracta.

Lymphatica Piæ matris varicoſa:

pia mater in multam craſſitiem euaſerant, & finitimus cerebri cortex concreuerat in crudum abſceſſum ſubſtantiæ ferè polypeæ, & magnitudinis æqualis illi pomo, quod appium redolens appellatur. Interim profundior cerebri cortex, eiuſque medullæ pars, quæ tumori ſubſternebatur, adeò diffluebat, vt puris craſim æmularetur.

Ingens abſceſſus polypeus meningum et corticis cerebri.

VII. Hoc ſanè extiſpicium non tantùm admirationem excitat, propter ipſam tumoris in cerebro collecti conditionem, quantùm propter ſitum; vt, cum æger de grauatiuo ſincipitis, & oculi ſiniſtri dolore perpetuò quereretur, morbi cauſa in dextero meningum, cerebrique latere inuenta fuerit. De cuius phænomeni ratione plura diſſeremus in ſcholio diſſectionis cadaueris Illuſtriſſimi Præſulis Spadæ.

Doloris ſincipitis et oculi ſiniſtri in oppoſita parte deliteſcens cauſa.

VIII. Nouimus item Eminentiſſimum Sacchettum noſtræ, ac doctiſſimi iuxta, atque humaniſſimi Ioh: Trulli curæ traditum, ſimili congeſtione laboraſſe, cuius breuem tùm hiſtoriæ, cùm extiſpicij deſcriptionem, a nobis exhibitam diligentiſſ. [a] Pacchiono (Iuueni virtutis, & ingenij meritis mihi iucundiſſimo) hùc congruè transferemus. Vir igitur Eminentiſſimus ſexagenario maior, a ſuppreſſa podagrâ melancholicus, immemor, atque epilepticus euaſerat; ſedulâ tamen curandi methodo, præſertim vini abſtinentiâ,

a Quam inſeruit ſuæ diſſertationi epiſt. de gland. et lymph: mening.

hinc

hinc ſex ſupra annos vixerat; Tandem repentè ſublato, in eius dextera corticali cerebri parte versùs occiput, inſignis hydatis, oui columbini molem adæquans, inuenta eſt, laxa, & lacera, quæ conſtrui videbatur ex ipſamet pia meninge, ſuis potiſſimùm dilatatis, ſciſſiſque lymphaticis, interceptoque liquido. Quod ſanè, vel nudis occurrebat oculis ex fluido intus contento. Erat enim lympha partim ſubtilis, & flaua, partim in craſſam veluti gelatinam conuerſa. Vbi, quod mirabiliùs apparuit, id certè fuit, vt iſtius folliculi baſis, cortex nempè cerebri, ad talem reſiſtentem conſiſtentiam deuenerit, quæ planè ſcirrhoſa videretur.

Hydatis inſignis ſupra cerebrum.

IX. Ex his verò duobus exemplis ſatis patet, obſtructis paulatim ſanguiferis, ac lymphaticis, poſſe in cerebro congeri tumores, intercipientes liquida, maximopere viſcoſa, ſimulque acria, vel quouis alio modo capiti, & neruis hoſtilia, quæ, ruptis tandem alicubi repagulis, per proxima vaſa diffluant, & quaquauerſum ſubitò diffuſa, tùm animalium ſpirituum craſim penitùs inuertant, tùm eorundem vias intercludant, & meningum, minimumq; cerebri motum, vnà cum vita penitùs tollant.

Quid ex adductis hiſtorijs deducatur.

X. Secundò, quanquam de viarum libertate ſatis dicat, qui de ſtructuræ vitio agit; adhuc tamen monendum cenſemus, aliquando,

do, etiamsi vasorum in cerebro structura nusquam appareat vitiata, fieri posse, vt celerrimè mors inuadat, ratione solius repentinæ totalis pressionis, & obstructionis vasorum inferentium, ac referentium, nec non minimarum glandularum cerebri, ac cerebelli, quod præsertim obesis interdum accidere videmus, in quibus ob celerrimam sanguinis stagnationem non modò subita vasorum obstructio, sed subita quoque paralysis membranarum, sinuum, totiusque cerebri corticis proficiscitur, cuius exemplum dabimus hist. I. illorum, qui hoc anno repentè interierunt, de quibus etiam habitus est sermo superiùs cap. VII.

Obesis repentina totalis vasorum intra cranium obstructio, facilis.

XI. Facit pariter ad viarum interceptionem quidquid neruos, qui ad præcordia, & ad meninges feruntur, ita comprimere potest, vt animalium spirituum ad eas partes cursum penitùs intercludat. Ita mulierem, quam aphonia, & brachij paralysis diù detinuerat, repentè mortuam aperuimus, in qua nihil conspicuum inuentum fuit, præter scirrhosam glandulam, quæ sub cerebello, ad internum principium spinalis medullæ, prædictos neruos validissimè compresserat. Quid non etiam ijdem nerui extra cranium obstructi, aut compressi, post aliquas præcordiorum passiones illatas, repentinam mortem inferre valent, quamuis nulla sensi-

Neruorum ad præcordia, & meninges tendentium cõpressio mortifera.

bi-

bilis causa in ipsis cadaueribus postmodum inueniatur? Constat enim per diligentissimum (a) Valsaluam, cordis neruos ad iugulum canis arctè constrictos, & illicò solutos, adeò in structura insensibili labefactari, vt canis intrà aliquot dies, eodem modo, ac si nerui illi amputati essent, indè moriatur, licèt ijdem rursum inspecti, in se nullum sensibilis læsionis vestigium ostendant. Quod sanè multò faciliùs potest contingere, si sanguis, per cor deuoluendus, ob minorem, quàm par est, fluxilitatem, ac volatilitatem, motui renitatur, quod hisce in casibus plerunque contingit,

a De auris part. vsu cap. 5.

Nobile Valsaluæ experimentum.

XII. Postremò, membranarum, & cerebri motus, vt de corde diximus, tolli potest, vel ob recens inductum structuræ vitium, quod ex magnis vulneribus, magnâue ossis depressione accidit; vel ob repentinam meningum, totiusque neruosi generis paralysim, quæ ex narcoticis, alijsque cerebrum afficientibus venenis oritur; vel si præhendat fortis, & pertinax conuulsio, quæ, omnia cerebri vasa strangulando, cursum sanguinis, lymphæ, ac spirituum illicò, & pertinaciter intercipiat; vt contingit in mortiferis epilepsijs, ac potissimùm in magnis, ac subitis animi pathematibus, de quibus egimus cap. VII. quæque in ipso statim cerebro vires suas lethaliter interdum exercent: Etenim,

Meningum, & cerebri motus multipliciter ablatus.

Animi passiones cur lethales.

cum

cum huiusmodi animorum affectiones, per externos sensus a cerebro suscipiantur, si viscus hoc naturâ, morbo, vel ætate languidulum, simulque fluidum, acie, ac mole intrà cerebri vasa redundans, inueniatur, facilè, propter subitam vasorum omnium strangulationem, epilepticam apoplexiam inducunt, hominemque ex tempore tollunt; cuius profectò rei euidens ante plures annos habuimus experimentum in Optimate quodam sene, ac valetudinario, qui, dum tranquillè alioquin cœnaret, improuisò accipiens nuncium de aduentu sibi neque grato, neque honorifico consanguinei sui, repentina syderatione sublatus est. In huius verò dissecti cadaueris cerebro vasa vndique tumida ex intercepto, propter subitum animi pathema, sanguinis, lymphæque cursu, indeque cauitates tùm sulcorum, cùm ventriculorum vsque ad spinalem medullam, exundante sero, repletæ occurrerunt.

Exemplo res illustratur.

XIII. Ad eundem postremò censum spasmodicarum passionum cerebri, & neruorum splanchnicorum referri possunt dolores immanes, qui ex artuum, sphacelo correptorum, amputatione oriuntur, si eâ, quâ nondum mortui sunt, parte (præsertim si debiles fuerint) resecentur; de quibus apud (a) Hipp. scriptum legimus, *Magnum periculum est, ne præ dolore in animi deliquium incidant.*

Artuum sphacelatorum amputationes interdum subitæ mortis causa ex Hip.

a lib. de artic. n. 8.

Talia verò animi deliquia multos iam e vestigio peremerunt.

XIV. Hæc de ſubitanearum mortium causis attuliſſe ſatis duximus, ne liber in magnum volumen euaderet. Qui ad curioſitatem explendam longiorem exemplorum ſeriem petierit, penum habebit paratam inter veteres quidem in vna Dominici Tirilli Tractatione de cauſis repentinæ mortis, qui ſanè Auctor fuit cùm rebus philoſophicis, tùm Medicis (vt temporibus illis) ſatis eruditus. Inter noſtros verò in miſcellaneis naturæ Curioſorum Germaniæ, in Boneti ſepulcreto, & medicina ſeptentrionali, alijſque compilatorum libris, qui priſcorum, recentiorumque obſeruationes breui, & concinnâ methodo ad nos traduxerunt.

Tirillus inter priſcos egit de mortibus repentinis.

* *
*

Su-

Subitanei morbi hactenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ et simul plerunque concurrunt.

CAPVT XII.

T consulamus ijs, quos facilè tædet multitudinis idearum, quæ veniunt concipiendæ, ad intelligendas possibiles subitanearum mortium causas, earundemque operandi modos, opportunum censemus hoc loco tribus tantùm malorum speciebus vniuersam hanc, penèque immensam rem solertèr complecti, quæ quidèm species sub genere morbi attoniti, & sensuum, respirationis, pulsusque officia plùs, minùsue tollentis comprehenduntur. Cum enim repentinæ mortes ex certis tantummodo repentinis morbis oriantur, horum sanè interimere potentes sunt.

Sub genere morbi attoniti tota res ista cõprehenditur.

II. Primò quidèm, morbi omnes, qui, ex aeris vitijs, aut læsionibus instrumentorum, respirationi inseruientium, producti, con-

festìm interficiunt; id ſanè faciunt, quia vitam alterno aeris, & illius, quod in aere natat, corporis pabulò defraudant, ac proinde ad præcipitem ſuffocationem, aut præfocationem tutò referri debent.

Aer ſanguinem fæcundat.

III. Cum verò aer reciprocâ inſpirationis, atque expirationis lege, ſanguinem obſcuro, ac penè ignoto mouente fæcundet, eundemque clarâ nobis pulſione per venam pulmonicam versùs læuum cordis ventriculum vrgeat; idcircò, prohibitâ reſpiratione, ſtatim vniuerſa ſiſtitur circulatio, indèque cor, & cerebrum, proprijs motibus deſtituta, neceſſariò in ſyncopem, atque apoplexiam incurrunt.

Prohibita reſpiratione, quomodo cor, & cerebrum lædantur.

IV. Secundò, morbi omnes, ex ſanguinis, aut cordis, magnorumque ſanguiferorum vitio exorti, ſi ægros ex tempore interimant, id moliuntur, quia alternum cordi motum celeritèr auferunt, ac propterea ſyncopem inducunt, ex qua facilè eſt concipere, quomodo cùm cerebri, tùm pulmonum motus continuò ſiſtatur, ſeu quomodo apoplexia, & ſuffocatio ex neceſſitate ſuccedant.

Corde etc. affecto (in ijs ſcilt. qui ſubitò moriūtur) cur cerebri et pulmonum motus ſiſtantur.

V. Poſtremò, maxima illa ſpirituum animalium, & cerebri mala, quæ ſubitam necem accerſire poſſe probauimus, non aliò tendunt, quàm vt motum, ac ſenſum internis viſceribus, externiſque organis, & artubus non illicò ſolùm, ſed omninò tollant, ſeu fortiſſimas apoplexias inducant. At ve-

Cerebro læſo, idē cordi et pulmonibus accidit.

verò, positis huiusmodi apoplexijs, e vestigio motus cordis, atque pulmonum extinguitur, ac proinde syncope, & suffocatio necessariò suboriuntur.

VI. Sed non ipsa solùm infelix prædictorum trium successio malorum; quin lethifera etiam eorundem complicatio vtplurimùm, tanquam subitarum mortium causa, vno, eodemque tempore concurrit, tunc præcipuè, cum ab interno, fluidoque principio ijdem morbi dependent. Non enim humoralis causa, quæ, cum mouetur, e. g. potens est in cerebro inducere conuulsionem, aut paralysim eorum neruorum, qui ad viscera maioris vsus feruntur, hominem subitò interimeret, nisi per eadem viscera cum sanguine diffusa, in corde syncopem, in pulmonibus præfocationem, in cerebro apoplexiam eodem ferè momento temporis plerunque machinaretur. Hoc sanè præcipuè apparebit ex ijs, quæ in obseruationibus trademus. Magna siquidem vitia fluidorum, statim cum solidis partibus communicantur, & viciſſim solida, magnoperè labefactata, fluidas partes diù incolumes superesse non sinunt. Vndè scitè, prudenterque aiebat (a) Hippocrates, *Consensus vnus, conspiratio vna, consentientia omnia*. Quod certè non pro seruandâ solùm, sed pro destruendâ animalium œconomiâ intelligendum esse putamus.

Magna liquidorum vitia solidis exitialia, & contra.

a de alim. n. 4.

Re-

Recensitæ Causæ subitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles existunt.

CAPVT XIII.

Vemadmodum sæpè factum est, vt morbi, qui ad suffocationem, ad syncopem, vel ad apoplexiam referuntur, hominem inopinatò occiderint; ità non dubitamus, quin aliquis suffocatus, aut præfocatus, syncope grauissimâ, vel fortissimâ apoplexiâ correptus; etiamsi pro mortuo habeatur, ac prædicetur; ad vitæ tamen officia, naturali interdum viâ, redire possit. Quare inter morbos, inopinatam subitamque mortem inducere potentes, alij penitùs inuincibiles, alij verò, vel ipso negligentiæ, ac temporis beneficio, vel medicamentorum ope, vincibiles sint oportet.

Præfocati etc. ad vitam naturaliter quãdoquè restituuntur.

Subitæ mortis causæ non omnes inuincibiles.

II. Inuincibiles, hoc est omninò insuperabiles, ac verè, subitòque interimentes, sunt omnes morbi, qui, ex insigni aliquo intrà præcordia, cerebrum, vel abdomen sanguifero vase, spontè, aut violenter disrupto, originem habuerunt, quique ex discissâ quomodolibet in iugulo, vel in artubus arteriâ, per quam vniuersus sanguis iam effluxerit, dependent.

Inuincibiles quæ.

In-

III. Inuincibiles quoque ſunt, qui ex ablata continuatione cerebri cum neruis, præſertim cum ſciſſio neruorum iungitur vulneri, ac diſciſſioni arteriarum, & viſcerum. Vndè inter genera mortium expeditiſſimum æquè, ac certiſſimum illud eſt, à quo nemo vnquam euaſit, capitis nimirùm, vel trunci diſſectio; niſi per luſum excipere velimus illum, quem lepidiſſimus inter etruſcos Poetas fabulatur, medium enſe acutiſſimo diffiſſum, morte nondum cognitâ, quippe partibus adhuc hærentibus, arma tractare non deſtitiſſe.

(a) *Così colui del colpo non accorto*
Andaua combattendo, & era morto.

a Bern. in ſuo Poemat. ital. Orland. innam. lib. 2. cant. 24. ottau. 60.

IV. Inter ſubitaneos morbos, qui itidem ſunt inuincibiles, numeratur quoque fortis apoplexia, quæ decrepitis accidit ob concurſum duarum ſimul cauſarum, hebetudinem ſcilicèt ſolidorum ad circumpellendum, ac defectum partium oleoſo--volatilium, quæ ipſa ſolida, fluidaque mobilia reddunt.

Fortis ſenum apoplexia inuincibilis.

V. Simile de illa ſyncope iudicium ferendum erit, quæ ab inductis paulatìm eroſione, polypo, tuberculo, lapide, & conſimilibus, in corde, eiuſque vaſis, motum ſanguinis inhibentibus, proficiſcitur; de quibus aliqua etiam dicemus cap. XIX.

Syncope pariter, quæ ab eroſione etc. inducitur.

De-

In genere, quinam morbi insuperabiles,

VI. Denique paucis concludendo, causæ insuperabiles repentinæ mortis intrà vires naturæ, vel artis, sunt omnes ij morbi, qui valent inducere integrum defectum sanguinis, vel tollere continuitatem cerebri cum neruis, aut cordis, & insignium sanguiferorum cum cerebro, alijsque magni vsus visceribus, aut aliæ huius generis maximæ affectiones, quas sigillatìm piget enarrare.

Vincibiles a medentium Audacia, & naturæ vi, quinam.

VII. Vincibiles verò appellamus improvisarum mortium causas, quæ, etiamsi plerunque viæ sint ad interitum, aliquando tamèn, vel extrà humanam spem, ipsâ curantium audaciâ, sed non planè temeritate, imò ipsius, (quod frequentiùs accidit) intromouentis naturæ energiâ, mirabilitèr fugantur. Ad huiusmodi autèm morbos ij præcipuè referuntur, qui à simplici, celeriterque facta, obstructione, pressione, aut conuulsione instrumentorum, motui aeris, sanguinis, ac liquidi animalis inseruientium, dependent. Ita correptos apoplexiâ ex solo infarctu vasorum, vt Timocratem in Helide, apud (a) Hippocratem, interdùm simplex curauit inedia, cuius beneficio, obstructo cerebro, non solùm nihil additur; imò verò per validiorem inductam sanguinis subtiliationem, & motum, aliquid perpetuò detrahitur. Ita hystericas, & præfocatas, mortuis quantumuìs adscriptas, per ipsam, quæ necem intulisse visa est, pa-

Apoplexiam per inædiam Curata apud Hippo.

a v. epid. hist. 2.

Rei ratio assignatur.

Hystericarum paroxysmi cur sola temporis vsura quandoq; superentur.

ro-

roxyſmi diuturnitatem, aliquandò reuixiſſe comperimus; ſcilicet vſurâ temporis (cum cætera ſana ſunt) ſubtiliſſimum illud miaſma, quod intrà neruorum texturam interceptum, enormitèr conuellebat, ſensìm oleoſis halitibus læuigatum, ſubtiliatum, ac circumpulſum effluit, liberumque reddit corpus, quod mortali tenſione riguerat. Vndè prudens Medicus raro tàm abiectam de iſtiuſmodi improuisò mortuis habere debet ſpem, vt ſit omninò deſperatiſſimus: nimirùm boni Medici erit (dummodò internorum vaſorum rupturæ, aut contumaciſſimæ obſtructiones, preſſiones, aliæque prorsùs inuincibiles viſcerum, neruorumque affectiones abfuerint) ſubitò fateri, quàm maximus timor, quàm minima ſit ſpes, vt omnem abſque famæ ſuæ detrimento mouere lapidem, ægrumque, ſi adhuc viuit, ab orci faucibus poſſit eripere. Ita enim homo fit homini Deus, vt pulchrè aduertit [a] Tiraquellus, cum Medicus morti proximos, ac veluti adiudicatos, atque etiam quoſdam, qui mortui putabantur, reddidit ſanitati.

Medici ſpes his in caſibus qualis.

a De Nobil. cap. 31. n. 434, & 597.

De signis improuisæ mortis, & primò de simulatis, ac suppositis, seù supplantatis mortibus.

CAPVT XIV.

QVoniàm hactenùs quales improuisarum sint causæ mortium ostendimus, exemplaq; ex parte tùm fluidorum, cùm solidorum, de quibus dicere oportebat, subiecimus: iàm hinc, quibus signis non tàm præsens, quàm imminens, ac futurus inopinatus interitus sit cognoscendus, breuitèr inquiramus.

II. Principio itaquè non sum ignarus, vaferrimos inueniri homines, qui, vt faciliùs ex commeritis euadant supplicijs, macerato priùs per inediam corpore, eique inducto per sulphuris halitum squallore, iniectis itidem validis ad brachia vinculis, tandèmque, blando epoto narcotico, aut spontè parumpèr coacta respiratione, subitò mortuos se fingunt; quod, vt expeditiùs patrent, custodem, amicum, vel seruum, quo ex pacto, & conuentu rem agant, sibi adsciscunt. Sed istos, planè irridendos, ac peiori deinceps pœna mulctandos, promptum est deprehendere, si eorundem denudata, atque excussa corpora, flagris, ferro, igneque, si opus est, tracten-

Fictorum mortuorum calliditas detegitur.

ctentur. Arterias enim, ſolutis vinculis, rurſùs in carpis micare; & reſpirationem, violentèr coactam, in libertatem redire ſentiemus. Quod Iudicum causâ monendum duximus, vt ſint poſthac, aduersùs huiuſmodi fallacias, cautiores.

III. Deindè improbi ſcelerum machinatores proprios ſæpè hoſtes, vel alios, lucri cauſa, quantumuis planè innoxios, veneno, ſtrangulatione, vel exili intrà præeordia vulnere perimunt; & mox ad veram necis cauſam occultandam, eoſdem in flumen, aut puteum demergunt, vel per ſcalam præcipites agunt; quò nimirùm ſponte, vel caſu mortui palam iudicentur. Nùnc, ſi quis particularia ſigna ad has, vel illas effictas, aut veras ſubitaneas neces detegendas, pro relationibus, præſertim in fori vſum, ſedulus atquè curioſus exoptet, adeat [a] Fortunat. Fidel., & Quæſtiones med. legal. Pauli Zacchiæ.

Nos enim hîc cauſas, & ſigna potiſſimùm naturalium affectionum quærimus, non forenſes coniecturas.

[a] lib.4. de relat. medicorum per totum.

Exponitur difficultas inueniendi certa ſigna, quibus dignoſcantur qui natura, non arte pſeudo-mortui occurrunt.

CAPUT XV.

Lla vtique nec præterire volumus, nec debemus, quibus non hominum docemur calliditatem, ſed vitia, dixerim, an ſuetos naturæ motus, quæ ſinit aliquandò, vt ij, qui nondùm mortui ſunt, pro talibus habeantur.

II. Profectò non ex aliorum duntaxàt hiſtorijs nobis innotuit, multos, qui deceſſiſſe credebantur, vel propè ſepulcra euigilaſſe; ſed noſtro etiàm experimento id ipſum comprobatum recordamur in Viro nobili, adhuc viuente, qui viginti ante annos, cum ei iuſta perſoluerentur in Templo, ad motuum, ſenſuumque munia omnium cum terrore magis, quàm admiratione rediuit. Meritò idcircò exclamat (a) Fabius -- *Vndè putatis inuentos tardos funerum apparatus? Vndè quòd exequias planctibus, ploratu, magneque ſem-*

a Declamat. 8.

ſemper inquietamus vlulatu? quàm quòd vidimus frequenter poſt conclamata ſuprema redeuntes -- . Prudentèr igitur lege vetitum eſt quoſcunque mortuos , & eos præſertìm , qui repentè deceſſerunt, ſtatìm ſepelire.

III. Horret meminiſſe [a] Veſalium, neglectæ olìm Anatomes parentem , ad mulierem hyſtericam, quæ mortua credebatur, diſſecandam accerſitum , eò negligentiâ ſuâ fuiſſe perductum, vt vix alteram nouaculæ impreſſionem adegerit , cum illa motu , & clamore ſe uiuam oſtendit, quæ ſanè res Virum odioſum , ac deteſtabilem reddidit ; idcircò nil priùs ſibi eſſe duxit, quàm ſe fugâ ſubtrahere . Sed ne ſic quidèm inteſtinum terrorem, ac carnificem, quo iudice, nemo nocens abſoluitur, fugere potuit ; mæſtitiâ enim confectus non multò poſt, magno rei, et publicæ, & medicæ detrimento, interijt,

a Ex Parço lib. 23. cap. 46.

Turpis Veſalij calamitas.

IV. Difficultas autèm noſcendi illos, qui, etiamſi mortui nondùm ſint, mortui tamèn apparent, exindè oritur , quòd motus alternus aeris , ſanguinis , & ſucci neruorum per organa maioris vſus (in quo ſanè motu omnem vitæ rationem conſiſtere dictum eſt) noſtros aliquandò ſenſus propè fugit, vt ferè ſoli naturæ innoteſcat . Viciſſitudo nanque motionis pectoris, docente potiſſimùm [b] Galeno, tam minima eſſe poteſt, vt, dùm coſtæ, ad ſternum pertingentes, non mouentur , ſed ſo-

Cur pſeudomortui difficulter a mortuis diſtinguãtur.

b 8. De adminiſtr. anat., & 4. de loc. affect.

Illorum thoracis, & diaphragmatis motus, qualis.

ſolum diaphragmatis centrum tantiſper tretrepidat, inermes oculos plerunque fallat. Sanguis itidèm, (integris cæteroquin exiſtentibus vaſis, proprioque oleoſo-volatili ſale fluens) ob ſolam contractionem ſummarum venarum, & auricularum, nudamque cordis, quaſi dixerim, iectigationem, tacitè interdum per ventriculos vrgeri, & per arterias, vt paſsìm per venas, adeò lenitèr deuolui poteſt, vt vitalis hic motus pulſum in ſolis carpis exploranti penitùs abſcondatur. Idem planè de neruorum liquido ſentiendum, quod, cum fluidiſſimum ſuapte natura ſit, exiguis adeò vndis per neruos præcordiorum nonnunquam agitari poteſt, vt reliquum illud minimum animalis vitæ igniculum, ferè nobis ignotum, conſeruet. Vt enim non omnia incorporea mentibus, ita nec ſemper ſenſibus omnia corporea manifeſtò patent; quibus ſanè factum eſt, vt [a] Paul. Zacch. nullum, quod aliquando non fefellerit, præſentis mortis inuenerit indicium, præter cadaueris liuorem, æſtuationem, ac fœtorem.

Cordis motus, quinam.

Pulſum cur habeant tactui imperceptibilem.

Eorum liquidi neruei motus.

Menti, & ſenſibus non omnia innoteſcunt.

a Quæſt. Med. legal. præſertim conſ. 79. n. 21.

Inter ſigna mortis certiſſima cadaueris fetor, ex Zacchia.

V. Sed quanquàm qui de pſeudo-mortuis iudicare debet, obſcuram prouinciam ſuſcipere cogatur, & quotidianum, ac frequentiſſimum ſit, creditum vulgo mortuum, re ipſa deceſſiſſe: nihilominus tamen nonnulla indicia ſpeculari operæ pretium erit, quibus eos diſcernamus, qui ſyncope, aut

for-

fortiſſimâ apoplexiâ detenti, occubuiſſe videntur.

De ſignis, quibus pſeudo-mortui a verè mortuis diſtingui poßunt.

CAPVT XVI.

Oc antè omnia maximè aduertendum cenſemus, non ſemper Artis defectui; ſed artificum, atque aſſidentium incuriæ plerunque adſcribi debuiſſe, quòd ægri, nondum verè mortui, derelicti fuerint, ac veſpillonibus traditi, idque potiſſimùm peſtis tempore. Rogo itaque ne dum Medicos, ſed etiam pios illos Religioſos, qui Romæ, atque alibi, ex inſtituto animam agentibus adſiſtunt, vt ſequentibus indicijs diligenter vtantur. *Authoris monitum.*

II. Porrò, vt Medicus faciliùs iudicet, an reuerà quis vitâ functus fuerit, omnium primò necis cauſas exploret, quæ ſi extiterint inuincibiles, de quibus egimus cap. XIII., liberè decernat, ægrum iam e viuis exemptum fuiſſe, cum vocem, reſpirationem, ac pulſum, breui etiamſi tempore, amiſerit. *Mortuus a pſeudo-mortuo diſtinguitur primo ex prægreſſis cauſis.*

Quòd

Quòd si contra causæ occurrant per se vincibiles, tunc acriori sensuum, rationisque criterio sibi opus erit.

Secundò a sepulto respirationis, & cordis motu.

III. Et quoniam absque voce, vsuque internorum, externorumque sensuum, ac motuum, a voluntate pendentium, vitam aliquandiù protrahere possumus; sine sepulta tamen, atque exili saltem respiratione, cordisque trepidatione non possumus; hinc iure meritò scriptores, daturi notas, quibus viuentem a mortuo distinguamus, in superioribus hisce duobus maximè versantur. Quidquid in contrarium scribat Paul. [a] Zacch. qui exemplum adducit cuiusdam, quem grassante peste, dum vespillones, vt mortuum, ad destinatum locum asportabant, vitæ signa dedisse viderunt. Etenim quis ignorat, pestis tempore omnem rem nonnisi tumultuarié peragi; ac proinde leue duntaxat studium, ad secernendum veros a pseudo-mortuis, adhiberi.

a Loco cit. n.5.

Respiratio sepulta quomodo excitanda.

IV. Respirationem itaque sepultam, atq; inconspicuam tentabimus, primò sternutatorijs acribus, ac vehementibus, quibus maximè fidentes inuenio [b] Hollerium, & [c] Fort. Fidelem. Secundò ipsius [d] Galeni consilio, paleam, tenuemque lanam ægri naribus suspendendo. Si nanque viuit homo, vicissitudine motus aeris, quantumuis lentissimi, lana mouebitur. Quod profectò experimentum me-

Lana ægri naribus admouenda.

b Primo de morb. inter. cap. 58.

c De relat. med. lib. 4. cap. 1.

d Tertio de diff. resp. cap. 10.

memorat [a] D. Gregor. olim susceptum fuisse in Presbytero Vrsino, cui, solutis membris, atque in morte distento, cum Presbytera sua, si quid vitale spiramen inesset, naribus appositâ curasset arte dignoscere, (magno certè ad honestatem tuendam argumento) sensit, se ab ægro, collectâ voce, vehementer obiurgari, *discede a me mulier; adhuc igniculus viuit; paleam tolle*. Tertiò, alij cereum, exiguumque lumen ori, ac naribus moribundi applicant, cuius flamma si a recto sursùm tramite deflectat, ac tremula fiat, homo etiamnum viuit. Quartò, abstersum speculum ori apponunt, quod si paulò post maculis fœdetur, de vita spes est. Quo sanè speculo feliciter vsus fuit [b] Albertinus Botton. ad explorandam superstitem vitam in muliere patauina, quæ, hysterico strangulatu correpta, adstantium omnium consensu mortua existimabatur.

a Dial. lib. 4. cap. 11.

b Lib. 1. de morb. mul. cap. 45.

V. Tandem, cum ad ipsius motum diaphragmatis, quantumuis minimum, efficiendum, costas spurias, quibus illud alligatur, moueri aliquo modo necesse sit; iure a practicis proponitur, vt, supino firmiter locato ægro, cyathus aquâ plenus ad ima pectoris, supra cartilaginem ensiformem ad perpendiculum ponatur. Tunc si cyathus, contentumq; fluidum, vel minimùm dimoueantur, in viuis est, si secùs, iam mortuus æger.

Cyathus supra xiphoidem cartilaginem locandus.

VI. At enim verò huiuſmodi ſuperſtitis reſpirationis indicia non obiter, atque oſcitanter, ſed conſultò, ac repetito periculo adamuſſim ſunt expendenda, vt prudentes de vita, vel morte ægri, nunquam pœnitendum, iudicium adhibeamus; contingit enim aliquando, vt certus motus tùm abdominis, cùm pectoris, etiam apud vitâ functos, excitari poſſit a naturali ſolidarum partium concidentia, vel a præternaturali contentorum fluidorum fermentatione, flatuumque præſertim elatere: quibus forſitan factum eſt, vt minùs in arte periti, vitam cadaueribus attribuentes, non ſolùm falſi, atquì certè ridiculi interdum euaſerint. Sed hæc omnia non tantùm præceptis, quantùm vſu, ac diligentiâ docentur.

Motus etiam non vitales aliquando in mortuis.

VII. Deindè ad lenem motum deprehendendum ſummarum venarum, auricularum, & cordis in pſeudo-mortuis, longè maiori afficimur difficultate, quàm ſit ea, in qua verſatur quiſquis notas exilis, ac ſepultæ reſpirationis inquirit. Etenìm thoracis machina, & circumfuſus aer, qui alternè per tracheam in animalibus ducitur, reduciturque, noſtris certè ſenſibus propinquiora ſunt ipſo corde, eidemque appenſis arterijs, quæ, nonniſi tenuatæ, ad extrema corporis pertingunt. Accedit, ad rei momentum, conſuetudo explorandi pulſum in ſolis carpis; exindè

Cordis motus in Pſeudo-mortuis quot modis ſit perquirendus.

dè nanque fit, vt, deficiente arteriarum ictu priùs in carpis, quàm in corde, aut in aorta, maioribusque illius ramis, sæpè nonnulli de omnimoda cessatione motus cordis iudicium ferant, cum primùm in carpis pulsum desiderari cognouerint. Qua de re, vbi locus erit dubitationi, tunc motum cordis, & arteriarum non tantummodò in artubus quæremus, sed, inclinato languentis corpore in sinistrum latus, calidam manum regioni cordis admouebimus, exquisituri, an motus aliquis in corde supersit. Deindè validâ etiàm digitorum pressione tentabimus arterias carotides, quæ, cum diametro maiores sint ijs, quæ ad manus sparguntur, nec obliquè, & per angulum in axillis, sed rectà ferantur ab arcu arteriæ magnæ versùs caput, gradum impetus sanguinis, etiamsi tenuissimum, à corde acceptum, faciliùs excipere, & explorantibus ostendere, possunt. Interim verò superstites apud præcordia vitæ scintillulæ omni arte, admotis quà intrà, quà extrà corpus cardiacis volatilibus, ac suaueolentibus, fouendæ, atque excitandæ erunt, vt in arteriarum pulsibus clariùs erumpant.

Carotides arteriæ ad superstitem pulsum explorandum cur aptiores.

VIII. Enim verò, quemadmodum cauendum nobis est, ne occultò viuentem, propter imperitiam explorandæ reliquæ illius, quantumuis tenuissimæ, arteriarum pulsationis, inter mortuos reponamus; ita diligen-

ter prouidendum, ne, vanâ opinione inuenti pulſus, artem noſtram in contemptum adducamus. Siquidem exemplum habemus cuiuſdam, quem prudens reticeo, qui, cum vni ex ſummis romanæ Aulæ Proceribus, repentè mortuo, & a nobis iam derelicto, adſiſteret, totâ ſtrepente domo, nobiſque ſtoliditatem illius mirantibus, Procerem etiamnum viuere contendebat. Cumque nos credulitatis ſuæ cauſam ſciſcitaremur, pro ſigno adduxit ſuperſtitem adhuc pulſum. Neque ſentiebat homo excors, pulſum, quem mortuo attribuebat, ſenſum eſſe arteriarum propriorum digitorum (erat enìm feruidâ fluidorum craſi donatus) quibus cum arctiſſimè premeret cadaueris carpum, cæteroquin excarnem, & aridum, refluxum liberum ad venas proprij ſanguinis impediebat, ideoque, ſuis arterijs validiùs ad extrema pulſantibus, ſibi, & domeſticis errorem hunc ineptiſſimè obiecerat.

Quæ vitanda ne quis pulſum mortuo perperam attribuat.

IX. Porrò, vt redeamus ad penſum, nullus ſapiens, ſeduluſque Medicus curam negliget animalium ſpirituum, ac neruorum, ſaltem ſplanchnicorum, medijs clamoribus in aures, ſtimulis ad magis ſenſiles partes, odoramentis, & acribus volatilibus ori, ac naribus adhibitis, alijſque, quorum ſyluam nemo practicorum non nouit, & de quibus plura dicemus in ſecundo libro, vbi de medi-

Sopitas neruorum motiones excitantia.

dicamentis, quæ hoc anno ijs maximè profuisse visa sunt, qui, subitaneis morbis tentati, feliciter euaserunt.

De signis medicis, quibus repentina mors prænosci potest.

CAPVT XVII.

ON vtilis modò, sed maximè necessaria Medicis videtur scientia præcognitionis repentinarum mortium, cum nostræ (a) Præceptor Artis clarè ostendat, eum non solùm culpâ vacaturum, verùm etiam boni Medici nomen, atque admirationem consecuturum, qui, cum omnes sanos facere non possit, futura saltem præsentiat, atque prædicat. Hanc itaque spartam ornaturi, illud inprimis cauendum ducimus, ne quis tanti putet notas, quas subnectimus, vt eas vel omninò certas, &, vt aiunt, pathognomonicas credat, vel sine delectu, ac singillatim accipiat. Si quod enim in vniuersa medicina difficile, arduumque negocium, hoc procul dubio in ferendis futurorum iudicijs locatum est. Multa siquidèm varijs anni tempestatibus, ægro-

a Hipp. in vestib.lib.progn.

ægrorum continentiâ, vel incontinentiâ, lætis, aut triſtibus animi pathematibus mutantur in meliùs, aut in deteriùs; vt proinde etiam ad rem medicam pertinere putauerim, quod in Iuris doctrina paſsìm vſurpatur, nempe vel totam eſſe prudentiam, vel ſine prudentia exerceri non poſſe. Atque, *hinc* [a] *Hip. voluit Medicum tùm in cætera arte, tùm in prædictionibus conſultiſſimè ſe gerentem, ac probè intelligentem, eum, qui prædictionis ſucceſſum conſecutus ſit, apud prudentem ægrum admirationi fore, qui verò deerrauerit, præterquamquod odio grauabitur, eum ne inſaniæ quidem ſuſpicionem effugere poſſe.*

Summa prudentia in arte medica eſt neceßaria.

a Lib. 2. prędic. n. 3.

II. Vt igitur Medicus, præſagiturus inopinatas mortes, in ipſamet coniecturali arte verax, ac propè ſecurus euadat, primò, multis aliorum, & proprijs obſeruationibus diligenter ſtudeat; deindè ex tota ſignorum meſſe manipulos quaſi colligat, & ad ſuas quoſq; claſſes reducat, vt poſtmodum, cum occaſio poſtulat, maturè, ac ſtudiosè recogitando, & cogitata cum rebus conferendo, cautus, ac prudens pronunciet.

Prudentia quomodo aquirenda.

III. Nemo autem interea in ſpem erigatur, dari ſigna, quibus omne genus improuiſæ mortis præſentiri, ac prænunciari poſſit. Etenìm, quæ ab internis, ſed cæcis, nullaque indicia producentibus, principijs veniunt, vt inter alia ſepultæ in ventribus venarum va-

Internæ varices cognitu difficiles.

varices exiſtunt, eæ quidèm Medicis raròinnoteſcunt. Illæ duntaxàt nobis aliquatenùs patuerint, quæ fluunt a morboſis diſpoſitionibus partium tùm ſolidarum, cùm fluidarum maioris vſus, a quibus, vt munus ritè ſuum peragentibus vita, & ſalus, ita, deerrantibus, morbi paulatim inducuntur, primo quidèm aſpectu leuiores, ſed qui tandèm, aceruatim erumpendo, inopinatò ſolent interficere.

IV. De ſingulis ſuo tempore, nunc dicimus de vniuerſis; vnum poſtremò ſummæ neceſſitatis huic loco adijcientes, ſcilicet non quemcunque ægrum, cui ſubitaneæ mortis periculum imminet, de eodem eſſe commonefaciendum. Etenim omnes quidèm homines, etſi ſeuerioris virtutis, animi tamen affectionibus ſunt obnoxij, eiſdemque aliquatenùs perturbantur; aſt ij maximè, qui vehementèr timidi, atque imbecilles exiſtunt, quos ipſamet mortis opinio, aut in mortem, aut in mortis diſcrimen adducit. Hinc rectè (a) Galenus alitèr cum ſapientibus, alitèr cum timidis, & ſtultis agendum eſſe conſuluit; & (b) Hippocrates multò priùs ſcriptum reliquit, pleraque futurorum ægroto occultanda eſſe. Sed interdum fit, vt, contrariâ penitùs ratione, generoſis Viris ſubitaneæ mortis periculum ſit enunciandum; vt timore ad ea flectantur vſurpanda remedia, quæ aliàs nimis fiden-

Cuilibet ægrotanti mortis periculum non eſt aperiendum.

a 6.epid.ſect.2. comm.43.

b de decent.ornat.n.9.

fidenter ſpernere conſueuerunt.

Mors repentina quibus potiſſimùm accidat.

V. Quoniam verò repentinæ mortes ijs potiſſimùm ſolent accidere, qui morbos aliquos, vel propter ſymptomatum leuitatem, vel propter aſſuetudinem, ſibi familiares redditos, facilè deſpiciunt, ſperantes, ſe aut ſola naturæ ope conualituros, aut nonniſi præuiâ longi agonis admonitione fore deceſſuros; idcircò vnumquodque futuræ mortis indicium, ex vnoquoque genere huiuſmodi malorum erit depromendum.

Eius ſigna ex quibus fontibus haurienda.

VI. Itaque eodem planè ordine, quo repentinæ mortis cauſas perſecuti fuimus, vtemur etiam in examine ſignorum, quæ eaſdem neces nobis portendunt, diſtinguentes huiuſmodi notas; primò in eas, quæ colliguntur ex læſis inſtrumentis reſpirationis, & aere; ſecundò in illas, quæ veniunt ex affecto corde, magnis vaſis, & contento ſanguine; tertiò in reliquas, quæ proficiſcuntur ex morbis cerebri, neruorum, atque liquidi eorundem.

Agi-

Agitur de signis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læsione instrumentorum, respirationi famulantium.

CAPVT XVIII.

Nter notas, quibus repentè futurus indicatur interitus, non vltimum locum tenent illæ, quæ ex læsione pectoris, & pulmonum deducuntur.

II. Primò sanè ortophnæa cum tussi apud Senes, si diù humida persistens, statim mutetur in siccam, morbo interim de sua vi nihil remittente, improuisam necem, vt plurimùm, præsagit: scilicet quòd lymphæ copia, quæ, suppressâ anacatharsi, in pulmone, iam languido, atque obstructo subsistit, facilè parit suffocationem, præsertim, si æger intemperantiùs, aut incontinentiùs vixerit. *Diuturna tussis humida in siccam conuersa, quando exitialis.*

III. Secundò tussis molesta, & suffocatiua ex acri latice, per glandulas arytænoideas, tracheæ, & bronchiorum affatim secreto, si magno cum impetu identidem recurrat, mortem subitam portendit, præcipuè si æger, vel senex, vel languidus, atque etiam in vitæ regimine sit aliquantò liberior: apoplexia nanque pulmonum, quam suffocatiuum *Suffocatiua quomodo.* *Pulmonum apoplexia mortifera.*

catarrhum dicunt, ab irritantium serositatum confluxu, & articulorum pulmonum conuulsione, vt cum (a) Hippocrate loquamur, producitur. Quod sanè mortis genus nos frequenter vidimus, & primùm quidem, supra viginti annos, in Carolo Petrazzino aromatario ad Capitolij radices; is enim, cum senex esset, atque huiusmodi tussim sperneret, mediâ tandem nocte, vt eidem prædictum fuit, suffocatus interijt.

a 2. De morb. n. 52.

Interni pectoris dolores quinam lethales.

IV. Tertiò interni pectoris dolores, qui modò spirandi difficultatem, præsertim per accliuia, modò cordis angorem, sæpè pulsus inæqualitatem comites habent, quique non sinunt ægrum in vtrumque latus æquali facilitate decumbere, & corporis gracilitatem inducunt, ex tempore solent interficere, præcipuè si ægri subeant violentos aliquos corporis motus, parùmque laudabili cibo sese ingurgitent. Gerunt enim sepultum plerunque in altero pulmonum lobo tuberculum, vel aliam congestionem, aut venæ pulmonicæ dilatationem, quorum, propter repentinam rupturam, aut propter inductam quaquauersum validissimam conuulsionem, liber transitus per cor, & pulmones tàm sanguini, quàm aeri ocyssimè tollitur. Quam certè moriendi viam non pauci inierunt ex ijs, quos nouimus; atque horum numero adscribendus videtur Doctor Medicus Vinciguerra,

Ex ijs, qualis morbus latens arguatur.

qui

qui elapſo anno, cum diù leui anhelitu, ſepultiſque in pectore doloribus vexatus fuiſſet, tandem intempeſta nocte, domeſticis, ac Sacerdote vix accerſitis, e viuis ſublatus fuit. Vide quæ ſcripſit experientiſſimus (a) P. Poteri de ijs, qui illicò moriuntur ob rupturam venæ pulmonicæ iuxta ſiniſtrum cordis ventriculum; illi enim reſpirandi quâdam difficultate, deambulantes, corripiuntur, &, ob præcipitem virium lapſum, propinquis tenentur niti adminiculis.

a Cent. 3. obs. cap 22.

Venæ pulmonicæ rupturam quænam præcedant ex Poterio.

V. Quartò magis adhuc repentina mors prædici poteſt in conſimilibus caſibus, ſi id, quod in pulmone congeritur, fuerit de natura vomicæ, quæ potiſſimùm cognoſcitur ex ſicca tuſſi cum fætore quaſi cadauerico, quem ægri, aerem educendo, identidèm ſentiunt. Rumpitur enim incerto alicubi tempore, cum eroſus, vel nimiùm diſtractus fuerit folliculus, & plerunque occiditur, dictum factum, homo, vt ſcripſit (b) Tulpius. At enim verò, ſi huiuſmodi morbus hominem corripiat, qui ſe in cibo, potuque contineat, noxiumque aerem præcaueat, tùnc neque magnam in molem augetur, neque ſemper ex tempore diſſilit, aut ſi diſſiliat, ſubitam necem afferre ſolet. Quinimò nonnullos ſuperſtites, atque ſanos, vt (c) Williſio contigit, nos etiam vidimus. Secùs atquè, ſi æger bacco, & genio indulgeat, tunc Medicus,

Ex pulmonum vomica repent: mortis prædictio.

a Lib. 2. obſer: cap. 10.

Quinam ſuperſtites.

c De morb. pect. ſect. 1. cap 11.

ratione contrariâ, securius iudicium de subitaneo interitu pronunciare poterit.

Asthma conuulsiuum aliquando mortiferum.

VI. Quintò cum ad motum thoracis tantoperè nerui concurrant, fit aliquandò, vt conuulsiua asthmata ad repentinam necem deducant ægros, qui, antiquato iam malo, putant se miserè viuere, si medicè viuant, morbumque propterea nouo morbo cumulantes, externâ plerunque accedente causâ, repentè moriuntur.

Ex anni tempestatibus, quæ ad subitam mortem ducant.

VII. Tandèm cum in respirationis materiem veniat aer, & quidquid in aere latitat, non immeritò intèr subitaneæ mortis signa reponendas esse putauerim particulares quasdam tempestatum, aerisque affectiones, quippè quæ multos, lentè cæteroquìn ægrotantes, repentè solent occidere, & quidèm non vi primarum tantùm, vt aiunt, qualitatum, sed pulsu, & variâ mixturâ particularum, quæ miris modis nostrarum partium officia variant, atque perturbant. Sagax itaquè, & peritus Medicus vtatur consilio Hippocr., qui sparsìm docet, ex magnis temporum mutationibus mala præaffectis iàm corporibus euenire. Sed clariùs de subitaneis mortibus loqui videtur (a) in libro de aere, locis, & aquis, cuius sanè integrum hîc textum, vtpotè plura docentem, transcribimus -- *Præcipuè verò maximæ anni temporum mutationes obseruandæ sunt, vt neque me-*

a n. 3.

Locus Hipp.

di-

dicamentum purgans iubentèr exhibeamus , neque partes circà ventrem vramus , aut secemus , ante dies decem , aut etiam plures . Maximè tamèn sufficient decem . Ac maximi periculi plena sunt ambo solstitia , præcipuèque æstiuum . Periculosissima etiàm ambo æquinoctia existimantur , maximè verò autumnale . Syderum quoquè ortus obseruandi , præcipueque caniculæ , deindè arcturi, & vergiliarum occasus . His enìm potissimùm diebus morbi iudicationem subeunt , & alij quidèm perimunt , *alij verò desinunt , alijque omnes in aliam formam , & statum transeunt .* -- Et reuerà multos ordinario etiam rerum cursu in æquinoctijs , & mediâ potissimùm æstate, summoque hyeme repentè mori obseruamus.

VIII. Qua de re Medicus , iunctis causarum, & signorum ideis , non admodùm difficultèr aliquem inopinatò moriturum poterit diuinare , si illum , fractis viribus , ex diuturno morbo partium maioris vsus , circa prædictas magnas temporum mutationes, deteriùs affici animaduerterit . Nequè profectò alitèr iudicet de ijs , qui salubre cœlum mutant in pestiferum , cum potissimùm ipsi valetudine non admodùm prosperâ freti fuerint.

Probi aeris in deleterium mutatio mortis causa .

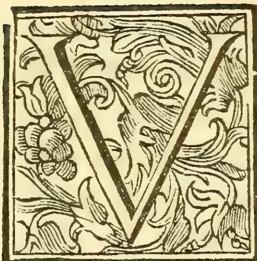
IX. Sed quoniàm multa symptomata , quæ ad respirationem pertinere viderentur , radicem omninò morbosam habent in ipso corde , eique appensis vasis ; idcircò sequenti

ti capite, acturi de signis, desumendis à corde, & sanguiferis, perstringemus nonnulla etiam indicia, quæ subitaneam mortem præsagiunt, læsâ etiam respiratione.

De signis futuræ subitaneæ mortis a Corde, Magnis Vasis, & Sanguine.

CAPUT XIX.

Ex cordis &c. affectionibus, plura subitæ mortis prælu dia.

T latam hanc, confusamque materiem certis capitibus distinguamus, placet hujusmodi notas deducere, primò ex pulsuum vitiis, secundò ex palpitatione, aut dolore cordis, tertiò ex animi deliquiis, quartò ex hæmorrhagiâ, atque aneurysmate, quintò ex habitu plethorico, & obeso, tandem ex quarundam suppressione euacuationum.

II. Illud verò antè omnia hîc aduertimus, recensitas passiones tàm cordis, & magnorum vasorum, quàm sanguinis, & omnium fluidorum, quæ cum sanguine circumferuntur, vel à sanguine separantur, subitaneum interitum vix unquam indicare posse, cum eædem seorsùm, & singulæ ægros diuexaue-

xaue-

xauerint. Experimento enim docemur, has notas tunc improvisò morituros præmonstrare, cum inter se variè permixtæ fuerint. Undè diligens Medicus, rectè diuinaturus, neutiquam celeritèr pronunciabit, sed maturè signa coniunget, vt nos cap. xvii. jam ostendimus, id quod pluriès in lib. de progn. inculcavit Hippocrates, quandò signum aliquod lethale esse decernit, sæpè repetendo, *sed oportet alia signa contemplari*.

Signis non seorsim sed collectim sumptis tutiùs repentina mors prædicitur.

III. Et quidem primò quantùm spectat ad pulsuum vitia, etiamsi apud aliquos inæqualitas, atque intermittentia tanti fiat, ut indè [a] Gal. subitam mortem Antipatro prædixerit. Nos tamen signum hoc non solùm in pueris, & senibus, ut idem asseruit Galenus, sed etiam in iuvenibus, & robustis frequenter nullo modo funestum obseruauimus, cum scilicèt ex levi connutrito organorum vitio, vel ex hypochondriorum irritatione procedit, cujus forsitan indolis extitit intermittentia pulsus illius Oeconomi, quem ipse [b] Gal. tanquam sanum ad consueta negocia ingenuè remisit. Etenim si sola pulsus intermittentia hominem, benè cæteroquin valentem, detineat, adeò optimos Medicos à subitaneæ mortis præsagio dehortatur, ut potiùs eos in spem adducat, leve illud malum, antequam gravius evaserit, opportunâ medelâ fore tollendum. Huius veritatis ex me met ipso experimen-

a 4. De loc. affect. cap. vlt. & 3. de præsag: ex pulſ. cap. 4.

Pulsus intermittens non semper funestus.

b De præsag. ad posth. cap. vlt.

Proprium experimentum.

rimentum promam, qui, cum tria ante lustra pertinaci, mihiq; sensibili cordis contractione, indeq; ortâ pulsus intermittentiâ, ex hypochondriorum consensu, per sexennium laboraverim, plùs aliis, quàm mihi officiosus, & cautus, usu tandem rhabarbari, chalybis, & juris viperati, perfectè convalui. Vt igitur intermittentia pulsus improuisæ necis certius omen esse possit, necesse est, ut jungatur omni inæqualitatum generi, palpitationi, anhelitui, aliisque similibus pectoris passionibus, de quibus infra.

Quando periculosus.

IV. Pulsus utique tarditas, si eadem, singulis ictibus languidè recurrens, alterius pulsationis intermedium tempus ferè totum pertinacitèr absumat, probabilius exhibet inopinatæ mortis indicium; præsertim si patiens debilis, ac senex fuerit, ut sæpè nos experti sumus. Etenim quæcumque sit causa, scilicet vel simplex (quod raro evenit) ex defectu animalium spirituum, in præcordia descendentium, vel mixta ex fœculento, minùsque mobili, per cordis ventriculos, sanguine, semper talis pulsus integram, firmamque eiusdem cordis paralysim, aliquando futuram, præmonstrare solet, maximè tempore somni, quo, instrumentis languidiùs pellentibus, idem sanguis (etiam subobscurè agnoscente [a] Hippocr.) tardiùs mouetur.

Pulsus tarditas quando exitialis.

Indicium futuræ cordis paralysis.

a De flat. n. 20.

V. Secundò palpitatio cordis, ipsa quoque

que ſubitæ mortis fit prænuncia, ſi fuerit frequens, ſi magna, ſi cum anhelitu, animi deliquiis, omni genere inæqualitatum pulſus, tandem ſi æger congruâ vitæ ratione minimè utatur: Etenim, ſi hæc ſymptomata magnâ ex parte ſimul conſpiraverint, ſignificatur, magnum quoque dari vitium in corde, aut ſummis vaſis, cui accedente aliquâ causâ procatarticâ, nullo labore motus ipſius cordis, & ſanguinis ex tempore lethaliter ſiſtitur. Quemadmodum veroſimile eſt, Galenum, iis admonitum indiciis, toties decantato Antipatro improviſam, quam poſteà ſubiit, mortem prædixiſſe. *Cordis palpitatio pernicioſa, quæ.*

VI. E contrario autem, ſi palpitatio oriatur ex cauſa, cordi obſtinatè nequaquam adjunctâ, ſed cum fluidis circulante, ut plerunque eſſe ſolet acerrimus ichor, vel quidquid aliud, quod, ad irritandas cordis fibras, planè fugitivum, pertingit; raró abrumpendam illicò vitam minitatur. Multos propterea novimus, qui à recurrentibus palpitationibus, evacuatâ copiâ ſtrangurioſæ urinæ, penitùs liberati fuerunt; e quibus Illuſtriſſimus Præſul Bonauentura, Sanctiſs. Domini Noſtri intimus Cubicularius, & Eleemoſynarius, ſplendore generis, & propriis virtutibus, laudatiſſimus. Latex porrò ſalino-acer ab hypochondriis maximè redux, ità interdum cordis muſculos convellit, ut ſtranguriosum veluti tranſitum *Quænam minùs periculoſa.* *In his Vrina ſtranguriosa ſalutaris.*

ſitum ſanguinis per eiuſdem ventriculos cum palpitatione producat.

Diuturnus cordis dolor in ſenibus ſubitam mortem ſignificat ex Hipp.

VII. Dolor ſimiliter cordis, præſertim in ſenibus, ſæpiùs recurrens, inopinatam necem ſolet indicare, juxtà illud Hippocratis in Coacis, *Cordis dolor, ſeniori ſæpiùs conſueſcens, repentinam mortem ſignificat*. Vel enim ſumatur hæc paſſio pro moleſtâ ipſius cordis, & orificiorum eius ſenſatione, vel pro affectione ventriculi, quæ ſecum trahat ipſum cor, & græcis cardiogmos vocatur: utroque ſanè modo res eſt ſubitanei periculi plena, præſertim apud ſenes. Inuiſimus olim Virum, cui, cedente iam podagrâ, atrox cordis dolor identidem recurrebat; is repentè, oborta ſuffocatione, circa Æquinoctium, ſublatus eſt. Similem offendimus hiſtoriam apud (a) Hollerium cuiuſdam ſeptuagenarji, cui dolor iſte cœpit eſſe frequens cum anguſtia ſpiritus, & ſuffocationis periculo, is etiam, domum rediens, repentè objit.

a In Comm. 1. lib. 3. coac. ſect. 2. coac. 17.

Idem portendit cardiogmos.

VIII. Nequè dubitandum, quin dolor ventriculi, cardiogmos dictus, ſæpèque rediens, ſi ex ſummoperè prauis humoribus, in ægro deliteſcentibus, oriatur, inopinatæ mortis unà ſimul cauſa, & ſignum eſſe poſſit: rectè ſiquidem admonebat (b) Hippocrates ijs verbis, *Oris ventriculi dolor cum præcordio diſtento, & capitis dolore, malignum, & quidpiam anheloſum. Nam ij repentè moriuntur, velut*

b Lib. 1. prædict. n. 9.

Hipp. authoritas, & rationes adducuntur.

lut in Dysode. Significatur enim in eo corpore liquida eousque acria redundare, ut veneficam naturam induerint. Etenim, quemadmodum arsenicum, sublimatum, aliaque hujus generis venena, villos, & fibras erodendo, convellunt ventriculum, & cor, ac propterea citam necem inferre solent; ita multò faciliùs, ac celeriùs ingenita ista venena aliquando interimunt; nimirùm quia interiùs collecta, & naturalibus fluidis recenter admixta, expeditiùs per canales quaquaversum feruntur. Quorum sanè veneficorum succorum prænuncia signa existunt dolor ventriculi, ad præcordia propagatus, cum distensione, & anhelitu, pertinacitèr atque identidem recurrens. Confer huc quæ scripsimus cap. v. hujus libri versus finem.

IX. Tertiò, inter signa futuræ mortis improvisæ, illud nostris, aliorumque experimentis magis certum, comprobatumque est præsagium, quod (a) Hippocrates in hanc sententiam exponit. *Qui frequenter, ac fortiter sine causa manifesta delinquunt animo, repentè moriuntur*. Vbi vna est omnium Commentatorum, ad usque clarissimum Lucam Tozzium, sententia, vt, pro veraci hujus prognoseos exitu, tria simul conjungantur; primò, vt frequenter; non enim satìs est, aliquem semel duntaxat in anno viribus cecidisse; secundò vt fortiter, nempè usque ad syncopis confinium.

a 2.Aph.41.

In animi deliquio, vt subitæ mortis sit præsagium, tria requiruntur.

nium; denique, ut id absque causâ manifestâ ; hoc est obuiâ, & externâ contingat. Ità enim significatur, magnum, fixumque aut cordi, aut finitimis partibus hærere malum, quod, motum præcordiorum, & sanguinis penitùs tollens, subitam necem aliquando sit illaturum. Etenim non raró in corde, quod passim, etiam in reliquis muscularibus partibus, accidit, ut modò pauciores, & laxæ, modò numero, ac vi maiores fibræ, vasaque influentia, & refluentia cum congrua proportione, aut sine ea ad suam integrandam structuram concurrant; profectò in istis casibus, fortissimus musculorum (ut cor ab [a] Hippocrate appellatur) ad naturales systoles minori, vel maiori, quàm par est, vi erigitur: undè talis orta imbecillitas, vel extraordinarium robur, non solùm tempore contrahit morbos, quibus ad frequentes, fortesque animi defectiones, subitæ mortis prænuncias, deducitur; sed homines vel nimiùm timidos, vel nimiùm audaces potissimùm constituit, quorum sanè priores, utpote maximè pusillanimes, improuisum, ac vehemens pathema sæpè deicit, ac prosternit; eò quidem faciliùs, quò animi passio inceptum, occultumque in præcordjis malum, veluti pessimam interitus radicem, inueniat.

a 6. De cord. n. 4.

Cordis robur, aut imbecillitas sæpè timoris, aut audaciæ causa.

X. Quartò cum nulla frequentior sit via, per quam repentè de medio tolluntur homines,

nes, quàm larga profusio sanguinis intrò, vel extra corpus: idcircò secura etiam, & certa repentinæ mortis indicia à Medico peti poterunt ex signis, quibus docemur imminere rupturam summorum vasorum in thorace, utero, intestinis, hæmorrhoidibus, alijsque internis sedibus. Sed inter signa non dubia properæ mortis in hæmorrhagijs, illud sanè est, quod tradidit (a) Hippocrates in Coacis, inquiens; *Si quibus sanguis efluxit, rigor superveniat, & ulcera maligna sint, ij, vel loquentes, inopinanter moriuntur*; Hoc passim in vulneribus capitis, in carcinomatibus sanguifluis, aut malignis aljis ulceribus usu venit, scilicet, ut, cum ægri, post hæmorrhagias, rigore corripiuntur, (dissipata dulci ac volatili sanguinis parte, & fermento quodam acri, ac penè venefico ad præcordia, & cerebrum reassumpto) subitò vitam deferant.

In hæmorrhagijs mors inopinata quando, ex Hip:

a Iuxtà diuision. Holler. lib. 4. sect. 2. coac. 3.

XI. Enim verò, postquam frequentiora reddita sunt humanorum corporum extispicia, quibus antiqui, præ horrore, parciùs utebantur, nobis clarè innotuit, multos, qui ex tempore moriuntur, internis aneurysmatibus, aut varicibus laborasse. Certissimum propterea sollicitæ necis signum deducemus ex semejotica varicum, atque aneurysmatum, quæ paulatim ad talem, tantamque exilitatem sanguinea vasa redigunt, ut aliquando, momento temporis, disrumpant. Et quidem hîc loci

Frequens cadauerum sectio ignotas aliquot subitæ mortis causas detexit.

loci diſſimulare non poſſum, ſæpè experimentis comperjiſſe, aneuryſmata illos potiſſimùm ægros inopinatò interficere, qui minùs continentem, frugalemque vitam ducunt; eos verò, qui parcè, ſobriè, continenterque vivunt, aliud morbi genus, ac lentus, ut plurimùm, ſubortus hydrops, longo cum agone, ſolet interimere. Quare Medicus, etiam, iuxtà ægrorum mores, ac vivendi conſuetudines, judicia ſua prudenter diſponat, & proferat.

Interna aneuryſmata vt incontinentes ſubitò, ita ſobrios lentè interficiunt.

XII. Quintò, ex habitu athletico nulli dubium erit, quin repentinæ quoque mortis indicia deſumi debeant, quoties athletæ, non ſolùm bonum habitum ſine mora, juxtà (a) Hippocratis præceptum, minimè ſolverint, anticipantes humorum diminutione diſcrimen; verùm etiam lautâ mensâ, ſomno, atque otio pleniùs ſaginentur; quem ſanè pleniorem, & coloratiorem corporis habitum, iure ſuſpectum bonum appellauit (b) Celſus: etenim athletarum plenitudo, cum ad ſummum devenerit bonitatis, duplici via citam mortem minatur, tùm quià vaſa intùs, foriſque infarcit, ac premit, ſpatiumque proptereà fluidorum motui, ac miſcelæ aliquando penitùs aufert; tùm vel maximè quia eadem ſanguinea vaſa diſrumpit, ubi minor illorum reſiſtentia, vel major ſanguinis impetus occurrit. Vndè ad rem ſcripſit (c) Hippocrates com-

Athletis quando idem eueniat.

a p. aph. 3.

b Lib. 2. cap. 2.

Duplex mali euentus cauſa.

c Lib. de flat. n. 17.

compressus sanguis sua copia, quà maximè compressionem fecerit, venas perrumpit.

XIII. Ad hoc ipsum genus signorum refertur etiam obesus, ac nimiùm pinguis habitus, de quo sanè idem locutus est [a] Hipp. dum inquit, *qui natura admodùm crassi sunt, citiùs intereunt, quàm graciles*; ij enim vasa omnia, propter nimiam pinguedinem, ita habent compressa, atq; exilia, sanguinemq;, propter volatilium spirituum penuriam, adeò lentescentem, vt eiusdem circulatio, minimo interdum negocio, repentè intercipiatur. Quorum exempla nemo medicorum proprijs experimentis plura non congessit, præter innumera, quæ passìm a nostris collectoribus referuntur; vt in ijs commemorandis tempus terendum non sit. Illud tamen prætereundum nobis minimè videtur, in huiusmodi athleticorum, pinguiumque habitu, tùnc præcipuè subitam mortem a sedulo, doctoque Medico diuinari posse, cum apparuerint faciei, & oculorum color mutatus in liuidum, respirationis difficultas, cordis angor, motuumque impotentia, veternus, aut vertigo.

a 2. aphor. 44.
Obesi cur repentinam mortem præ gracilibus incurrant.

His imminens mors vnde dignoscatur.

XIV. Tandèm non aspernanda venturæ ex abrupto mortis indicia colliguntur ex suppressis criticis euacuationibus, aut decubitibus tùm sanguinis, tùm fluidorum quorumcumque a sanguine secedentium. Etenìm sæpè accidit, vt vitiosa fluida, vel reassumpta,

Crisis suppressa vbi subitæ mortis prænuncia.

vel

vel non vltrà propulsa lethalitèr subsistant in cerebro, & præcordijs. Pauca hîc sub exemplo sumamus.

XV. Puerperam improuisò decessuram, penè tutò poteris pronunciare, si prauis humoribus redundans, interdùm præfocetur, lochiaque, odorum olfactu, continuò introrsum reuocentur; ad cor enìm subitò resiliunt, & ad cerebrum ascendunt; atque vtrobique lethiferam stationem inducunt.

Hæmorrhoides item senum suppressæ.

XVI. Simili prognosi vti poteris in suppressis hæmorrhoidibus apud senes, qui illorum fluxui assueuerunt, si capitis grauitate, ac vertigine, vel cordis oppressione, aut lipothymijs post siccatas mariscas diù tentati fuerint, eoque maximè si vini, lactisque abusus ad necis causam accedat.

Phtysicis quale æquinoctiũ lethiferum.
a 3.aph. 10.

XVII. Improuisò paritèr moriuntur phtysici, quoties circà æquinoctium, præsertìm (a) autumnale, pus per anacatharsim non ampliùs excernant.

Variolarum retrocessio quando mortalis.

XVIII. Si variolæ, ac morbilli, cum inter secundum, ac tertium stadium versantur, pertinacitèr retrocedant, ægerque in lecto iactetur, illum inespectatò moriturum poteris prædicere. Non absimili quidèm præsagio vtere, cum in ægro, cæteroquìn languido, & cholerâ humidâ laborante, spontè, vel arte excretiones atrabiliariæ, vel alterius exoticæ indolis immaturè subsistunt. Neque a-

ve-

verò deerrabis, improuisam necem solertèr diuinans in senibus potissimùm, apud quos ani fistulæ, crurum vlcera, nares, vel aures, acri sanie manare consueta, ab eo opere penitùs vacauerint, præcipuè si in cerebro, aut in præcordijs inceptæ iàm stagnationis, atq; irritationis indicia se proderint.

Emisarijs occlusis vnde subitæ necis præludium.

XIX. Hæc autèm satis fore arbitramur prudenti æquè, ac perito Medico; ex ijs enìm in reliquas prognoses, a suppressis euacuationibus ventriculi, cutis, aliarumque partium deducendas, ipse ex se argumenta desumet. Illud tamèn sedulò, ac semper aduertimus, suppressas euacuationes aliquandò esse tantùm signa, aliquandò etiam causas improuisæ mortis. Sunt quidèm ferè nuda signa, cum ea liquida, quæ solebant excerni, nec multa, nec prauæ admodùm indolis extiterunt. Exemplum habemus cauterij exiccationem in senibus, quæ illorum interitum præcurrit, eò quia apud eosdem vniuersa iam fluidorum, solidorumque machina, de suo sensìm robore remittens, omnia œconomiæ animalis, ac potissimùm secretionum munera languidè exercet, quibus penitùs deficientibus, tandèm mors obrepit. Vndè non ineptè (a) Roder. Castren. -- *Clauditur fonticulus, quia homo est morti proximus; non est homo morti proximus, quia fonticulus clauditur.*

Suppressæ euacuationes modò signa, modò inopinatæ mortis causæ.

a In suo syntag. prædict: part. 1. cap. 6. particul. 4.

XX. Sunt verò causa simul, & signum properæ necis suppressæ illæ euacuationes, quæ non copiâ tantùm, sed deleteriâ mixturâ egerebantur: eæ nanque, cum intrà corpus subsistunt, in aliquam iam ante debilitatam partem maioris vsus decumbunt, ocyssimumque exitium plerunque portendunt. Neque interim Lectores tædeat nos adeò inculcare, ne Medici ex tempore præsagia sua effutiant; non enim semper, vbi consuetæ restiterint euacuationes, subitus morbus ingruit; interdùm lentus inducitur, qui longo etiam cum agone viam sternit ad interitum.

Interdum sunt causæ simul, & signum.

De

De signis improuisæ mortis à cerebro, neruis, & liquido animali.

CAPVT XX.

Tiamsi suprà meminerimus multorum signorum, quæ ex perperam operantibus instrumentis facultatis animalis improuisam mortem præmonstrant, de ijs tamen plura nùnc, & apertiùs dicere constituimus, cum clariùs ea doceri, atque intelligi soleant, quæ suo stant ordine distributa, quo confuso, etiam disciplinarum peritura sint omnia.

Ordo est anima disciplinarum.

II. Primùm itaque capitis, & neruorum affectiones, quæ fortem apoplexiam minantur, clandestinam etiàm necem plerunquè prænunciant. Hæc tamèn præsagia, vt exitu comprobentur, non quibuslibet leuissimis etiam cerebri symptomatibus niti debent, sed validè fundari in cumulo, & congestu causarum, passionum, & circumstantiarum, quæ omnia syndromen signorum constituunt. Aggregatur verò ista syndrome primò ex ætate ipsius ægri, quæ a quadragesimo quinto per totum (a) senium excipiendis syderationibus aptior esse solet. Secundò ex suppressa euacuatione hæmorrhoidum, (b) fistularum; herpetis, muci narium, & consimilium

Ad improuisam mortem ex cerebro præsagiendam signorum syndrome requiritur.

1. ex Ætate.

a 3. aph. 31. & 6. aph. 57.

b 6. epid. sect. 3.

2. ex Alicuius euacuationis suppressione.

 lium

lium, quæ quidèm euacuationes, ac decubitus, ſicuti cum vigent, multorum ſunt medelæ morborum, ita cum ſpontè, vel arte in ſenibus potiſſimùm ſanantur, facili negocio fortem inducunt apoplexiam, quoties in cerebro talem vaſorum, ac fibrarum imbecillitatem inueniant, per quam plus ſanguinis accipiatur, quàm remittatur. Tertiò ex præuijs capitis, & neruorum affectionibus; raró enìm forti apoplexiâ quis præhenditur, niſi horum præludia ſymptomatum præceſſerint. Hæc autèm ſunt dolor, grauitas, atque imbecillitas capitis, memoriæ iactura, in ſomnum procliuitas, vertigo, cæcitas, membrorum torpor, & præ omnibus, leues, quæ anteuenerint, apoplexiæ: eæ nanque in fortem, ac ſubitò interimentem tandèm deſinunt.

3. Ex præuijs capitis &c. affectionibus.

III. Et quoniam Hippocrates vult Medicum adeò in diuinando peritum, vt non ſolùm ipſam mortem, ſed illius etiam tempus præſagire nouerit: idcircò ſciamus, oportet, apoplexias, ocyſſimè interimentes, non tantùm circa æquinoctia, ſed etiam circa ſolſtitia frequentiſſimè contingere, vt aliàs monuimus. Quarè per hæc tempora eas diuinare poterimus, vbi ſigna præcurrant; & conſtitutio aeris fuerit inæqualis, pluuia, aquilonaris, & auſtralis; aut æger vtatur parùm laudabili viuendi normâ, ac præcipuè inſalubrium ciborum, & vini ſit appetentior.

Exitioſæ apoplexiæ quo tempore potiſſimùm contingant.

Atque

Atque hinc ſenes vtriuſque ſexus, quoties ex cerebri, neruorumque decubitu cæci euaſerint, & poſt hyemale ſolſtitium inter ipſas noctis tenebras, ſe ignem, aut ſplendorem identidem videre videantur; ij quidem facilè, cum ſol in taurum ingreditur, forti apoplexiâ correpti, repentè decedunt: ſignificatur enim magnum iam tremorem, preſſionemque ad thalamos neruorum opticorum, & partem medullæ cerebri poſt illud ſolſtitium inductos fuiſſe, quibus ob reſpondentem quadraturam, longè maior, immò maxima, & violentiſſima diſtractio, & preſſio ſuccedere ſolent, quæ, præſertim ad cerebri circumferentiam ſimul, & centrum in ſenibus factæ, breuiſſimè necant. Huiuſmodi verò prædictiones, ex obſeruationibus medico-aſtronomicis deductæ, non Artem modò, ſed ipſos etiam Artifices illuſtrant.

Quinam ſenes facilè euadant apoplectici.

Medico-aſtronomica obſeruatio ad præſagiendum proficua.

IV. Secundò, qui iam diù epilepticis recurſibus tentati fuerunt, indèque immemorem, languidam, ac melancholicam ducunt vitam, hanc ſanè repentinâ morte claudere ſolent, rupto plerunque intrà cranium vaſe ſanguifero, poſt inductam ſupra cerebrum congeſtionem. Quare prudens, & ſciens Medicus in ijs caſibus tutò fatalem improuiſò diem prædicere poterit.

Ex epilepticis qui repentè pereant.

V. Tertiò qui ex capitis vulneribus, aut contuſionibus laborant (etiamſi in tuto

Capitis vulnera &c. inopinatò enecantia, quæ.

esse imprudentioribus viderentur) si rigore corripiantur, breui tempore decedunt. Significatur enim factam fuisse sub cranio vasculorum rupturam, vndè effusa liquida, dissipato per moram volatili, eaque ratione euersâ crasi, in acerrimam, & veneno similem naturam abjerunt, quæ tandem quaquaversùm in neruorum principium, ac fines repentè diffunduntur, mortiferamque convulsionem inducunt, in quorum cadaveribus ferè semper inuenitur abscessus in hepate, cujus ætiologiam exhibemus in nostro ad Hip. lib. de vulner. capitis commentario.

VI. Hæc sanè, quæ tribus capitibus improvisæ mortis signa perstringimus, cæterorum indiciorum, etiam illorum, quæ ex animo veniunt, exemplar esse possunt, ac documentum, rati oportere Medicum ita prudenter in hoc negocio se gerere, vt, si non semper verè diuinet, saltem non sæpè fallat. *Certitudinem nanque exactam in Medico*, vt ait (a) Hipp., *raro videre contingit*. Vndè laudauerim, vt quis potiùs à prædicendo se abstineat, quàm imperitiam suam palàm ostendat.

Medici prudentia in ferenda prognosi

a De vet: med. n.16.

Turpe siquidem est illum, quem improuisò moriturum pronunciauimus, vel euasisse, vel lento morbo decessisse:

Agi-

Agitur in genere de methodo præseruandi a subitaneis Mortibus.

CAPUT XXI.

OST signa proximum censemus de præservativa methodo subitaneæ mortis verba facere. Etenim, vt homo graviùs, ac frequentiùs brutis animalibus ægrotat, atque idcircò, pluribus inventis, excogitatisque pharmacis, huic infortunio medetur; ità, cum crebriùs quoquè improvisæ neci, ex internis causis ortæ, sit obnoxius, rationi consonum est, vt subitaneum diem, aut penitùs declinare, aut saltèm pro viribus studeat retardare.

II. Scio apud ethnicos antiquissimum fuisse problema, quodnam genus mortis, lentæne, an verò subitæ hominibus fuerit exoptandum? ac proindè [a] Iul. Cæsarem pridiè antè mortem, cum apud Marcum Lepidum cœnaret, hoc moto sermone, omnes antivertisse exclamantem, *inopinatum*. Sed o fallacia hominum desideria! o votum inane, & punitum! Ipse siquidem Cæsar proprio didicit experi-

a Apud Plut. in Cæsare.

perimento, omnium pessimam esse necem inopinatam, quippè quæ nequè ipsi cum indolentiâ contigit, vt fortè putabat, nequè sinè contumelia. Nos verò, quorum mentibus in tanta causarum obscuritate Deus Opt. Max. altum, æternumque fidei lumen immisit, illam multò magis mortem, tùm optimam opinari, tùm salutarem optare debemus, in qua (vt insignis pietate, ac judicio Vir Cardinalis Commendonus [a] ex D. Augustini Sententia, dicere solebat) animum sensibus integrum morti componere, & Deum nobis per Christianæ disciplinæ sacra, piaculaque possumus propitiare.

Inopinata Mors a probo, & prudenti viro haud exoptanda.

a Ex Gratian. in eius vita lib. 4. cap. vlt.

III. Quid? quòd si de solis humanis foret consulendum, nobis certè nunquam subitum, atque inconsideratum e vita discessum concupiscere oporteret. Quis nanquè adeò ferox inter commercia hominum adoleuit, qui acerbè, penitusquè, & suos, & sua oderit, vt antè mortem testamenta conscribere, mutare, obsignare, dicere aliquid, aut reddere, si cui debet, ad patriæ, ad affinium, ad sui denique tranquillitatem pertinacitèr nolit? Qui liberis consilia, amicis, vt fecit Socrates, dare oscula negligat? Timeamus itaque, quantùm humana, quantùm sunt æterna æstimanda, timeamus inquam inopinatam, subitamque mortem, Deumque propterea vniversalis Ecclesiæ vocibus enixè præcemur,

cemur, vt nos ab eadem pro immensa sua benignitate tueatur.

IV. At nostri suscepti memores instituti, partem esse putamus, diligntèr expendere, quâ methodo a causis huiusmodi interitus solertèr declinemus.

V. Enìm verò daturi methodum præseruandis improuisis mortibus, quæ ab internis causis dependent, initio admonemus, hanc normam per Medicos vnicè deriuandam esse ab hygiene, & therapeia illarum affectionum, quæ in aliquem ex subitaneis morbis possunt transire, vndè ægri repentè decedant: propterea quicumque studiosè legerit capita superiora de signis, certè non obscurum tenebit principium, a quo huiusmodi præcautionis discrimina desumenda veniunt. At, quoniàm innumeræ, vt exposuimus, existunt nostrorum corporum affectiones, quæ subitam mortem inferre valent, idcircò sapiens, oportet, expertusque sit Medicus, vt consilium, vnicuique congruum, adhibeat. Sed cum adhuc nonnulla in genere demonstrari possint, ea nùnc summatìm exponere non omittemus.

VI. Corpora, improuisis hisce casibus subiecta, vel sunt aspectu sana, vel euidentèr ægra. Ab hac verò vniuersalissima diuisione mihi petenda videtur præcipua partitio methodi præseruatiuæ. Et quidèm, vt de

Corpora improuiso fato subiecta nunc tanquam sana; nunc velut ægra cosideranda:

M vtro-

vtroque membro diuisionis absque vlla confusione disseramus. Sit.

Qua methodo præseruanda sunt corpora aspectu sana.

CAPVT XXII.

Corpora aspectu sana tripliciter expenduntur.

Orpora, quæ tanquàm sana nostros incurrunt in oculos, & summa nihilominus cautione egent, ne inopinatò diem suum obeant, tripliciter considerari possunt; primò cum nimia plethora, seu cum athletico habitu; secundò cum nimia obesitate, & corpulentia; tertiò cum nimia animi imbecillitate.

II. Primò corpora athletica, cum ad summum bonitatis deuenerint, iuxta (a) Hippocr. effatum, statim soluenda sunt, celeri adhibitâ phlebotomiâ, diætâ, vini abstinentiâ, atque corporis exercitatione. Etenim athletæ (vt Plinius aiebat de Luna, quæ orbe pleno repentè per eclypsim est nulla) propter nimiam partium foris, intusque canales plenitudinem, repentinâ interdùm morte eclypsantur; ac proindè solâ iuuantur diminutione

a p. aphor. 3.

Athletica quomodo præseruentur.

ne

ne quantitatis ſanguinis, ac ſubtractione molis, qualitatiſque alimentorum, & potuum, vt hâc ratione, ſi quid reliquum extremis vaſis hæret impactum, motu corporis diſſoluatur, remiſceatur, atquè, in gyrum actum, maiori deniquè parte tranſpiret. Nequè porrò apud iſtos exercitatio procuranda eſt, priùs quàm vaſa depleta ſint, & diminutum alimentum, ne illud idem, quod in præcautionis auxilium inducitur, improuiſam mortem diſruptione vaſorum acceleret.

His quando imperanda exercitatio.

III. Sed omnis certè prophylaxis hiſce in corporibus inutilis euadet, niſi altior quædam plethoræ radix optimè cognoſcatur, & parumper debilitetur. Hæc autem illa eſt, quâ ſani homines tantoperè gaudent, ſtomachi nimirùm validitas; vndè non leuis apud eoſdem peccandi in ratione victus fiducia, atquè incitatio proficiſcitur. Ij enim cibos non modò nimios, ſed abſque vllo delectu ingerunt, citòque in chylum conuerſos intrà ſanguifera tranſducunt. Sed, cum non æquali proportione tranſpirent, neceſſe eſt, vt illorum vaſa impleantur, diſſilitura plerunque, cum plus æquo diſtracta fuerint. Sciant igitur qui bono, validoque ſunt ſtomacho, præſertìm ſi, extrà adoleſcentiam poſiti, ſtudijs incumbant, hoſtem intrà ſe gerere, qui, niſi accuratè cauerint, improuiſæ morti cauſam aliquando præbebit. Etenìm

Stomachus validus morboſæ plethoræ fomes.

Ab exercitio, & ætate cibi indigẽtia definienda.

Quænam partes, & cur minus perspirent in sessilem vitam ducentibus.

ij, quoties ſe motibus non exercent (hoc autèm diligentèr notandum) modico egent cibo, tanto ſcilicèt, quanto duntaxat opus eſt ad reparanda fluidorum diſpendia, quæ non multa impenduntur in illorum tranſpiratu ſolidorum, quæ motui aeris, ſanguinis, & liquidi neruorum tantummodò inſeruiunt: minimum enim eſt, quod à penè quieſcentibus iſtorum artuum muſculis, & ſuccutaneo organo inſenſibilitèr perſpirat.

a In ſua ſtatica ſect. 3. aph. 35.

Saluberrimũ Sanctorij præceptum.

IV. Nequè verò in alimentorum, potuumque genere vlla vnquàm ſecurior, pro tuenda valetudine, inueniri poteſt via, quàm quæ indicatur à (a) Sanctorio, & ſequenti aphoriſmo perſtringitur -- *Illa cibi quantitas eſt ſaluberrima, dum a cibo corpus ſuis negocijs eadem agilitate vacat, ac ſi eſſet ieiunum* -- Hoc autèm conſilium opportunum eſt non pro ſolis plethoricis, ſed pro alio quouis habitu, qui ſanus, atque incolumis ſeruari cupiat. Falsò propterea homines de natura ſua vulgò queruntur, quòd ventriculi languore, atque imbecillitate afficiantur. Ijs enim ipſemet morbus tùm peccandi, tùm ſe ſe interficiendi facultatem adimit; cum, ſi ſemel horum quis cibo, ſiue prauo, ſiue copioſiori, vſus fuerit, ſtatìm erroris admoneatur. Hinc ſtomacho debiliores plerunque euadunt longæui. Vt præ cæteris inſigne, ac vulgatum habemus exemplum in celeberrimo (b) Ludou. Cor-

Debiliores ſtomacho cur plerunque longæui.

b In eius vita a ſemètipſo deſcripta.

Cornaro, qui solius adminiculo sobrietatis prosperâ valetudine vixit vltrà sæculum. Verùm longiùs fortasse progredimur, fallente nos cupiditate plethoricos habitus præseruandi.

V. Deindè, obesa nimiùm, & pinguia corpora a repentino mortis periculo tuentur primò ea omnia, quæ tollunt plenitudinem lymphatico-pinguem viscerum, vasorum, & carnium; cuiusmodi sunt epicraticæ purgationes cum pillul: tartar:, aloeticis, de ammoniaco, & similibus; secundò, quæ benignè dissoluunt residuam mucosam, viscidulamque fluidorum partem, eamque potissimùm per vrinam deriuant; nimirùm terebenthinata, oximel: scill:, acidulæ etiàm aluminosæ; dummodò tamen homo ætate sit vigenti, ac iuuenili, quem in sensum accipiendus est [a] Timæus, cum in obeso nimiùm corpore huiusmodi aquam proficuam obseruauit; tertiò parca victus ratio, quæ partem detrahat ciborum præsertìm humidorum, eisque substituat mediocriter exiccantia, atq; aromatica; quartò ea, quæ ab ipsis carnibus perpetuò demulcent ichores viscidulos, vt frictiones, & fonticuli; tandèm accurata, & nunquàm intermissa corporis exercitatio, per quam fibræ musculares supra vasa, & supra glandulas validè nitentes, humores vrgent, comminuunt, volatilizant, aptosque reddunt ad diuresim, ac diaphoresim, quæ qui-

Epicratica purgatio quam plenitudinem adimat.

Plura Obesis proficua remedia.

a cas. med. lib. 6. cas. 3.

quidem ſunt viæ, per quas ſanis in corporibus ea recrementa ſecedunt, quibus collectis, præcoces morbi, morteſque ſæpè accerſuntur.

Timidi quomodo præcauendi.

VI. Denique illi homines, qui quantumuis corpore ſani videantur, animo tamen ægrotant, cuiuſmodi ſunt extra modum timidi, ac puſillanimes, ſaluberrimum præcautionis conſilium inuenient, ſi ipſi ſe, & alij illos tueantur a ſubitis, atque improuiſis gaudij, aut timoris occaſionibus. Etenìm cum huiuſmodi corpora ſortita ſint cerebri, & præcordiorum fibras cum tono minimè reſiſtenti, ſeù maximè languido, idcircò prudenter fugere debent ea omnia pathemata, quæ improuiſam, validamque in cerebro excitant ideam lætitiæ, vel timoris, propter quam alterantur diametri vaſorum, perturbatur motus ſanguinis, nec non rithmus vndarum fluidi animalis per neruos, præſertim in præcordia; ac proindè ſubuertitur motus cordis, & totius ſanguinis non ſine euidenti diſcrimine integræ diſſolutionis ipſius vitæ, quæ cum perenni, ac regulari motu iſtorum præcipuè fluidorum per corpus circumagitur.

De

De methodo præseruandi a subitaneo interitu corpora valetudinaria.

CAPUT XXIII.

ON arbitror in id mihi studium incumbendum, vt sub isto capite exponam singulas præseruandi rationes, petitas ab omnibus singillatìm, morbis, qui ægros in subitas neces possunt adducere; immensam enìm ac penè infinitam rem imprudens tentarem: cum quilibet Medicus ex particulari vniuscuiusque morbi pathologia, ac therapeia (vt cap. XXI. innuimus) methodum, ac remedia præseruatiua ex se ipso copiosè ducere valeat. Quæ enìm factum iàm morbum tollunt, plerunque antefacta prohibent. Dicemus itaq; breuitèr, ac veluti per genera, vt, signatis quibusdam quasi sedibus, Practicorum memoriam iuuemus.

II. Et quidèm, vt hîc etiàm loci congruum ordinem sequamur, considerabimus ex huiusmodi valetudinarijs corporibus alia, interiùs, alia exteriùs ægrotare, iuxtà quam diuisionem prophylacticas medelas apertiùs inueniemus. *Ex valetudinarijs alij interiùs, alij exteriùs ægrotant.*

III. Inchoantes verò ab internis morbis, quanquàm isti varijs modis inuicèm permisceantur;

tur;

tur; immò raro malum vllum sine complicatione prorogetur; attamen quò clariùs, ac firmiùs medelarum notiones Curantium animis hæreant, operæ pretium censemus in re præsenti generales tùm ipsarum ægritudinum, cùm remediorum ideas omninò distinctas tradere, quas Medicus pro sua deindè prudentia in particularibus casibus facilè componet.

Triplex affectionum genus valetudinarios ad subitum interitum disponit.

IV. Præternaturales affectiones partium maioris vsus, quæ homines valetudinarios detinent, tandemque repentè possunt occidere, ad tria præsertim genera reducuntur; primò ad lentas corrosiones; secundò ad pertinaces conuulsiones; tertiò ad congestiones. De singulis seorsùm agemus, etiamsi corrosio spasmum, spasmus congestionem, & e contrario, vel perturbato ordine, singulæ singulas inducant.

Primum est internorum sanguiferorum lenta corrosio.

V. Lenta corrosio internorum sanguiferorum, siuè aneurysma sit, siuè varix, vtpotè frequens causa inopinatæ mortis, meritò omnium prima se nobis offert perpendenda: vtra enim sit, cum alicubi integrum tollit membranarum repagulum, illicò transuersam, deterrimamque sanguini viam intrà cauitates aperit, morteque perimit improuisâ.

VI. At verò, vt plura simul complectamur, illud, præ omnibus, hisce in casibus valere censemus, quod proponit (a) Hipp. in

a Lib. 1. de morb. n. 10.

in pectoris, ac pulmonum varicibus, quarum ſub nomine aneuryſmata comprehendere videtur; inquit ſanè. *His confert, ſi circa exordia curandos ſuſceperis, vt manuum venæ relaxentur, & victus ratione vtatur, ex qua ſicciſſimus, & maximè exanguis euadat.* Neque certè diuturna praxis vllam tutiorem præſeruandi methodum nos edocuit, quàm ſi huiuſmodi ægri, poſt parcas inter initia phlebotomias, in viuendo ſint continentes, abſtinenteſque. Plures idcircò nouimus religioſos Viros, qui præcordiorum aneuryſmatibus correpti ([a] vt ſuperiùs obſcurè indicauimus) propter accuratum vitæ regimen ad vltimum vſque ſenium peruenerunt, ac nonniſi ex lenta tabe, vel hydrope paulatìm deceſſerunt. Contra verò quotquot iſtiuſmodi mali genere diuexati, genio, & gulæ indulſerunt, vel immoderatis motibus corpus exercuerunt, omnes repentina morte ad ſepulcrum feſtinaſſe recordamur.

Varices pro aneuryſmatibus accipit Hipp.

Horum prophylaxis ex eodem.

Authoris exempla.

a Cap. 19. n. 4.

Sobrietas, & moderatum exercitium iiſdem prodeſt.

VII. Noſtris porrò experimentis ratio non dubia ſuffragatur. Etenìm is, qui varietate vtitur, ac multitudine ciborum, potuumque, neceſſe eſt, vt multum indè ſanguinem, varijs etiàm acredine pollentibus particulis refertum, ingerat. Is paritèr, qui vehementibus tàm aeris, quàm exercitationum motibus ſeſe obijcit (quoniam ſolida contra fluida, & viciſsìm fluida contra ſoli-

Experimenta ratione comprobantur.

da maiori nisu impellit, & vrget) necessariò inceptam iam vasorum corrosionem, ac distractionem promptiùs auget, ac perrumpit, quàm qui rectâ vtitur, ac moderatissimâ ratione sex rerum nonnaturalium, & præsertìm diætâ, quam tantoperè laudat [(a)] Hipp. in vlceribus. Euidens sanè, si ab animantibus etiam discedamus, exemplum præbent flumina, quæ, licèt ripam pluribus locis perruptam habeant, tamèn extra illam non diffluunt, neque in vicinos campos euagantur, nisi cum noua, magnaque accedat recentium aquarum copia, vel aduersus ventus profluentibus vndis vehementissimè obsistat, ac renitatur.

a De Fract. n. 29.

Quomodò lymphatica in præcordijs vel cerebro debilitata, ne breui disrumpantur, præcauenda.

VIII. Quod de solis sanguineis vasis hucvsque protulimus, ad lymphaticorum quoquè texturam debilitatam referri posse non dubitamus. Etenìm, si huiusmodi lymphaticorum vitium, in præcordijs, vel cerebro existens, teneat hominem, qui modicum cibum, & parciorem potum vnà cum benignis vulnerarijs vsurpet, is plerunque consenescit, ac lentè quoque cum ipsa vasorum ægritudine commoritur. Contra verò, si homo iste helluo fuerit, & bibax, magnâ ocyssimâque subortâ seri intrà ventres effusione, alijs etiàm concurrentibus causis, interdùm occidit inopinatò.

IX. Pauca nunc addenda putamus de vulnerarijs decoctionibus, quæ, cum satis superque apud Medicos innotescant, longo ser-

ſermone non indigent. Dicemus duntaxàt, illas, ſi temperatæ, nec admodùm reſinoſæ fuerint, acre, quod in fluidis dominatur, facilè abſumere, talemque ſanguini craſim conciliare poſſe, per quam fibræ diſciſſæ, aùt planè coaleſcunt, aut ſaltèm ab vlteriori plerunque vindicantur eroſione. Quinimò quoties impendit periculum effluxuri e vaſis magnâ copiâ ſanguinis, ad ſauciatorum, vt aiunt, anchoram erit confugiendum, ſcilicet ad opium vſtum, ad fungum melitenſem, ad medicamenta ex vitriolo præparata, aliaque huius generis, quæ, & ſanguinis impetum, & vaſorum laxitatem coercendo, futuram ex nimia hæmorrhagia improuiſam mortem ſaltèm ſuſpendunt. *Ex vulnerarijs decoctionibus quales ad vſum reuocandæ.*

X. Rationem deindè præſeruandi a ſubita nece illos homines, qui pertinacibus conuulſionibus detinentur, (quam ſecundo loco tradendam poſuimus) nemo proximè attingere, multò minùs complecti poterit, niſi priùs loca, & cauſas conuulſionum accuratè diſtinguat. Etenìm, ſi ſpaſmodicæ paſſiones fuerint in ſtomacho, hypochondrijs, vel vtero, pendeantque a ſuccis ad ſubtile, & ſulphureum acre exaltatis, eo in caſu conducunt aquea, ſubacida, emplaſtica, balnea, duciæ, ſerum, & lac. Quinimò ad antidota etiam recurrendum erit, vbi venenorum ſit metus; quemadmodùm, ſi dolores vrgeant, ad moderata quoquè narcotica, ſulphur vitrioli, ens veneris, aut bezoarti- *Ratio preſeruandi in ſpaſmis a materia ſubtili productis.*

Ex materia viscida aliter tractandi.

ticum iouiale. Si verò viscidulum sit fermentum, sed absque suppuratione, tùnc oleosa cum fluidis, martialia, amara myrrhata, & præsertim rhabarbarum, & cortex peruuianus, cum specificis anthystericis, & antispasmodicis, mirè conferunt; eoque magis si vermes in discriminis causam venire cognoscantur; quo in casu etiam ad mercurialia tutò deueniemus.

In pectoris conuulsionibus pars affecta diligẽter perquirenda.

XI. Si conuulsiones obseruentur in pectore, videndum, vtrum in pulmonibus, an etiam in corde, & magnis vasis; & tunc maximè ad causas respicere oportebit, & potissimùm cognoscere, vtrum de sepulto tuberculo, vel aneurysmate sit dubitandum, ad quorum malorum discrimina prophylaxis quoque erit dirigenda. Porrò, si solitarius fuerit, aut cum simplici lymphæ congestione thoracis spasmus, tunc vsurpanda erunt, iudicio Curantis, oleosa, sulphurata, terebinthinata, succinata, camphorata, emulsiones, aliaque multi generis aquea, & diluta. Si, præter spasmodicas contractiones, dolores, & febres vrgeant, laudantur iuxtà doloris gradum, ægrique vires, etiàm phlebotomiæ, & mitissima paregorica, de quibus prudens, ac sciens Medicus opportunè decernet.

His phlebotomia quandò conueniat.

Cardiaca præscribendi ratio.

XII. In reliquis, vbi malum hæret præcordijs, & erosionis metus longissimè fuerit, identidèm sunt præscribenda cardiaca, atque

atque etiam, si opus fuerit, quæ ex stibio, vipera, mumia, & myrrha conflantur.

XIII. Deindè si conuulsiones existant epilepticæ, vel ad epilepticam indolem tendentes, perpendendum erit, num affectio sympathica sit, ex infernorum scilicet viscerum, totiusque corporis consensu, an idiopathica ex peculiari cerebri passione. Etenim iuxtà hanc diuisionem præseruatorias curationes inter se admodùm diuersas instituemus. Siquidèm, si fuerit vitio stomachi, & succorum intestinalium, omni alio pharmaco melior est vomitio, & alui deiectio, per epicrasim instituta. Hinc pafsìm Romæ occurrunt multi, qui, licèt scotomijs, alijsque capitis affectionibus, fortes apoplexias, subitasque neces minitantibus, iamdiù tentati fuerint, senes adhuc decrepiti, ope Pill. de Succin. Craton., de spuma chalybis, vel alterius benigni soluentis, identidem intrà annum repetitorum, seruantur incolumes.

Sympathicæ epilepsiæ vomitus et epicratica purgatio proficua.

Hæc Romæ præsertim ab apoplexia præseruat.

XIV. Si verò huiusmodi affectiones a recurrente vasorum sanguineorum plenitudine, aut suppressis hæmorrhagijs dependeant, tunc phlebotomiæ interdum instituendæ, ac fonticuli etiàm admouendi erunt.

Phlebotomia quãdo celebranda.

XV. Quòd si tandem eadem mala, ob inductam in cerebro labem, idiopathica etiàm euaserint, nullo certius remedio extra limites inferendæ subitæ mortis contineri possunt, quàm

In epilepsia idiopathica abstinere a uino magnum remedium.

quàm, si æger abstemius spontè factus, specifica antepileptica, ac laudabile vitæ regimen perpetuò adhibuerit. Nec meditata solùm, sed diù etiam experta in præsens referimus; quibus sanè obseruationibvs ipsius quoque [a] Hippocratis consilium accedit; is enim agens de insomnijs, comitialem morbum, aut insaniam significantibus, monet, vt *ægri cibis paucis vtantur; ita namque integram valetudinem sibi tota vita comparabunt.*

a Lib. de insomn: n. vlt.

XVI. Denique circa congestiones nonnulla breuitèr differemus; eæ nanque, cum nimio, varioque inter se discriminentur interuallo, Medentium ingenia, vsu firmata, ad capiendum consilium in arena duntaxàt mouere possunt. Prudens itaque Medicus in horum morborum curatione ita se exerceat iuxtà [b] Hippocratis oraculum, *vt prosit, aut non noceat.*

In congestionibus curandis Medicus sit prudens.

b 1. epid. sect. 2.

XVII. Cum verò congestiones modò imo in ventre, modò medio, modò in capite fieri contingat; nùnc ab humoribus lentis, & crassis, nùnc a salinis, & acribus, nùnc demùm a mixtis, & sulphureis, siuè cum suppuratione, siuè sine ea; equidèm arbitror summo Curantium iudicio, atque experimento opus esse, vt hisce in casibus recta præseruandi ratio instituatur. Illud solummodò in genere admonemus, scilicèt vbi viscidum, ac salinum phlegma in aliquo ventre peccauerit, con-

Iuxta congestæ materiei indolem prophylaxis dirigenda.

conducere rhabarbarata, aloetica, chalybeata, ſtibiata, potum Thè, vel Coffè, therebinthinata, aliaque gummoſa, tenacitatem ſoluentia: vbi ſalinum, & acre, iuuare aquea, ſuccos herbarum epiceraufticarum, diluta, lactiginoſa, oleoſa, & alcalica, partìm fixa, vt ſtibium diaph., partim benignè volatilia; vbi tandèm vitium eſt in ſulphureis, mixtiſque principijs, mixta remedia vtilia fore, præſertìm ſi de occulta dubitetur ſuppuratione, quo in caſu, poſt phlebotomiam, initio morbi, ſi res poſtulat, inſtitutam, ea vſurpanda, quæ pus, ac ſaniem dulcificare, quæ ſphacelum arcere, quæ demùm, rupto abſceſſu, vlcus abſtergere, & conſolidare valent. Eligat itaque peritus Medicus ex omnibus optima, & vnicuique adhibeat in re tunc præſenti, quæ magis congruunt, illius apud (a) Celſum conſilij perpetuò memor, nempè -- *nulla re magis laborantem iuuari, quàm tempeſtiua abſtinentia, ſemper quærentes non quid Medico liceat, ſed quid ægro ſalutare ſit, cui vehemènter nocet, quoties in eius, quod aſſumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.* a Lib. 2. cap. 17. *Opportunum Celſi conſilium.*

XVIII. Sed, ſtante eâ diuiſione, quam circa initia huius capitis poſuimus, ſupereſt, vt agamus etiàm de methodo prophylacticâ dirigendâ ad homines externis morbis valetudinarios. Cum verò certum ſit apud iſta corpora idcircò ſartam, tectamque interno- *Externi morbi diuturni valetudinarijs potiſſimùm vtiles, & cur.*

rum

rum viſcerum texturam ſeruari, quia praui humores ad artus cum podagra, aut quouis tumore, vel ad ſuperficiem corporis cum vlcere, fiſtulâ, ſcabie, vel alio morbo decumbunt; profectò vniuerſa ratio præſeruationis a ſubitis malis, ſubitas neces inferre valentibus, verſari videtur circa auxilia, quæ primò ſeruare poſſunt firmum, validumque fibroſum rete internorum viſcerum, & vaſorum, vnàque ſimul congruam fluxilitatem, dulcedinem, & craſim liquidis conciliare; vndè quidquid intùs redundat incongruum, atque impermiſcibile, excitato confeſtìm ſtimulo, foràs vtilitèr propellatur, ac veluti deſpumetur; deindè, quæ ſimul tollere valent in affectis externis locis ea impedimenta, quæ aliquando obijci poſſunt ipſis ſalutaribus fluidorum propulſionibus, remoris, ac ſecretionibus.

Quomodo tractandi ne ſubitò perimant.

XIX. In genere itaque iuuabunt alimenta optimi ſucci, iura interdùm viperata, ſerum cum infuſione rad. chinæ, & alia eiuſmodi, quæ robur ſolidis partibus, benignamque volatilitatem, ac fluxilitatem humoribus tribuunt; ſimulque ea omnia, quæ partes externas ità tuentur, ac diſponunt, vt nullo callo, nullâue, etſi minimâ, conſtipatione laborent, per quam internis niſibus renitantur. Nunc ad Artis Magiſtros, non ad ſolos Candidatos ſcribimus; eà proptèr non pudet breuia tantùm

Methodus generalis præſeruatiua.

me-

medendi monstrare compendia. Illud tamen docuisse nunquam satis contenti erimus, frustrà nempè præseruandi rationes a subito interitu illum foris quærere ex medicaminibus, qui domi spreuerit diætam. Cætera Medicinæ præsidia interdùm fallunt, vnum nullo vnquam tempore fefellisse comperimus, rectum scilicet vitæ regimen, ac tranquillum, infractumque in benè, vel malè valentibus animum: ijs enim duobus veluti axibus vniuersus ferè præseruationis orbis a subitanea morte circumagitur. Nequè profectò hâc super re decipi nos patitur Diuinum illud monitum apud (a) Marcum, vbi Christus Discipulos admonet, vt sobriè viuant, & a grauibus temperent Mundi curis, ne subitis mortibus causas exhibeant -- *Attendite vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina illa dies: tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.* Sileat igitur Medicus, vbi Deus ipse loquitur; & quidem sine parabolis certiores prophylaxis rationes nos edocet, quas certè annuâ calamitate docti, vt mox videbimus, viuâ deinceps memoriâ retinere debebimus.

Diæta cæteris remedijs præstantior.

a cap. 21.

Recto viuendi regimini animorum tranqillitas iungenda; ex diuino etiam Oraculo.

Finis Primi Libri.

DE SVBITANEIS
MORTIBVS
In particulari
LIBER SECVNDVS.

DE SVBITANEIS MORTIBVS ILLARVMQVE CAVSIS

Quæ decurſu annorum 1705. & 1706.

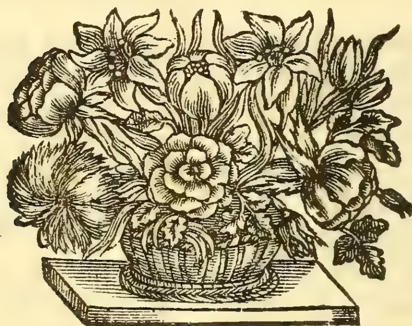
ROMÆ CONTIGERVNT.

LIBER SECVNDVS.

Voniàm Libro præcedenti quæſitum eſt in genere quid ſubita mors? quales ſint eius cauſæ? quæ etiam ſigna, quæque ad illam auertendam remedia, vt vires noſtræ tulerunt, oſtendimus. Iam hinc ſupereſt, vt ſecundo Libro agamus in particulari de ijs ſubitaneis interitibus, qui Romæ per hæc tempora crudelitèr deſæuierunt; daturi etiam exempla tùm ſubitarum ægritudinum, quæ vaga-

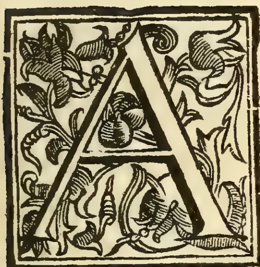
gabantur, tùm nonnullorum, qui eiſdem correpti vel euaſerint, vel deceſſerint. Admonentes intereà, vt ad memoriam reuocentur ea, quæ in limine prioris Libri Benigno Lectori propoſuimus circa rationem, propter quam de Subitaneis Mortibus ſcribere decreuimus.

Quæ-

Quaeritur, an causa repentinarum mortium, quae Romae per haec tempora grassatae sunt, fuerit uniuersalis, & simplex, an verò particularis, & mixta.

CAPVT I.

Cturi nunc de mortibus, quibus hoc anno tot Romani Ciues, atque Incolæ repentè sublati sunt; inuestigabimus primo loco, communis ne, an particularis earundem causa latuerit in singulis.

II Nos minimè fugit, libitinam certis annis, annorumue tempestatibus, non modò in hominibus, ex pestilenti aeris constitutione proficiscentem, sed vel in brutis animalibus, pecudibus nempe, capris, aliisque ex certa aeris labe, vel aquarum, & pascuorum defectu, vitioue natam, improuisò debaccari. Vndè aureis versibus cecinit (a) Fracastorius noster.

Mors repentina quandoque grassatur in homines & bruta ex causis vniuersalibus.

a In siphil.

Inter

Interdum pœnas animalia ſola dedere ;
Aut multa, aut certa ex ipſis: memini ipſe malignam
Luxuriem vidiſſe anni, multoque madentem
Autumnum, perflatum auſtro, quo protinùs omne
Caprigenũ pecus è cunctis animantibus vnum
Corruit :

Repentinæ mortis Romæ nunc graſſantis cauſa non fuit vniuerſalis; ſed cuicumq; morienti particularis, et propria.

III. In noſtra tamen hypotheſi probabilius ducimus, cauſam improuiſarum mortium non vnam omnibus abſolutè communem, ſed ſingulis morientibus maiori ex parte propriam extitiſſe. Quod ſanè, tametſi præ me ratiocinando ex ſignis facilè fuerim aſſecutus; tum verò mihi tandem placui, cum internum animi ſenſum externo ipſius rei teſtimonio, atque certâ experimentorum fide comprobatum intellexi. Ex ſequentibus enim apparebit, peculiares, ſuaſque præcipuas cuique cauſas, ſeù immaturæ diſſolutionis, vt ita dicam, ſemina paulatim genita, denique confeſtim ad actum fuiſſe reuocata, iuxta illud [a] Hippocratis, *non enim repentè morbi hominibus accidunt, ſed, paulatim collecti, accervatim apparent.*

a 1. de diæt. n. 3.

Huius diſcriminis cauſa non fuit vſus tabaci.

IV. Quid enim tabacum incuſabimus; cum nonnulli, quorum nares nunquam puluis iſte inquinauerat, ex tempore viderint

oc-

occasum? Quid veneficas ex terræ motibus exhalationes; cum ij præcipuè a subitaneis tùm morbis, tùm mortibus se feliciter vindicauerint, qui diruta ex soli conuulsionibus loca potissimùm incoluerunt? Quid cuculatæ abusum; cum qui a triginta iam annis nunquam non semel, sæpè bis in die (quos inter Cl. D.Placentius Med.Vrbis Senior, & octogenario maior, vt & ipse ego, cæterà cauti, numeramur) hoc potu vsi sunt, nullo, vel minimo per hæc tempora symptomate laborauerint. Contra inter eos, qui nunquam illam degustarunt, multi subitò interierunt? Quid tandem ignotum aeris venenum culpabimus; cum extispicia varias, notissimasque causas rerum naturam diligenter quærentibus apertissimè detexerint?

Non exhalationes ex terræmotibus.

Non Cuculata.

Neque venefica vis aeris.

V. Firmant verò sententiam de particulari in singulis causarum concursu præteriti etiam euentus illorum, quos vitam cum improuisa morte commutasse nouimus, priusquam à SVMMO PONTIFICE imperatum nobis fuisset, vt anatomico cultro sepulta veritas erueretur. Etenim nonnulli sublati fuerunt cum indicijs subitò disrupti sanguiferi canalis, quem iam varix, aut aneurysma intrà thoracem, vel abdomen debilitauerat. Multi per fortissimam apoplexiam, ob interceptum, effusumque sanguinem intrà cerebrum. Alii demum ex magno, ac pertinaci præcor-

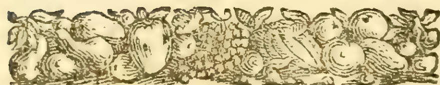
Authoris experimenta de causa particulari in singulis morientibus

 dio-

diorum ſpaſmo, aut paralyſi, vel ex obſtructione viarum cordis, magnorumque vaſorum; vndè, impeditâ ſanguinis traiectione à corde tùm in pulmones, cùm in cerebrum, vitale illud, ac reciprocum iſtorum viſcerum commercium ex tempore interciderit. Hoc verò perpetuò eſt obſeruatum, vltimum nempe diem repentè a nemine, quod ſciam, viſum fuiſſe, qui labe aliqua fluidorum, viſcerum, aut ſaltem canalium a multo tempore non laborauerit, quique ſimul non fuerit ſtationarius miles in caſtris bacchi, aut veneris. Quibus fit, vt ipſe crediderim, repentinos hoſce caſus non ſanorum plerunque mortes, ſed quandam veluti humanæ naturæ deſpumationem, ſeu malam criſim extitiſſe apud illos, qui iamdiù palàm, vel ſecretò, infirmâ, atque ægrâ valetudine fuerunt: criſis enim apud theoricos definitur, ſubita mutatio in morbis ad ſalutem, vel ad mortem.

Nemo niſi valetudinarius, & intemperans repentè periit.

Subita mors in iis ad malam criſim referenda.

De-

Demonſtratur, inæqualem aeris conſtitutionem fuiſſe etiam inter cauſas vagantium repentinarum mortium.

CAPVT II.

Icèt dubitationi non ſit locus, quin celeres interitus, Romæ hoc præſertim tempore contingentes, magnâ ex parte prædiſpoſitis vitio aliquo corporibus debeantur: negare tamen non auſim vniuerſalem aliquem cœleſtium, terreſtriumque cauſarum concurſum ad hunc producendum effectum conuenire potuiſſe, ſine quo forſitan, nec adeò numeroſa, nec adeò ſubita morientium clades contigiſſet. Hic autem concurſus, vt mea fert opinio, acceptus potiſſimùm referendus eſſe videtur præteritarum indoli tempeſtatum, quas nemo, vel lippus, non vidit exceſſu quodam intemperierum inſidias ægris iam corporibus facilè parauiſſe. Præceſſit enim æſtas feruida, atque admodùm ſicca; deinceps Autumnus, auſtro plerunque comitante, pluuioſus; tandem hyems viguit inæqualiter borealis, & auſtralis. Vndè nil mirum,

Conſtitutiones aeris quomodo ſubitam mortem ſollicitauerint.

rum, si tùm solida fuerint eneruata, tùm sales acres, partesque sulphureæ a præferuida elapsi anni æstate (balsamico-oleosa, aquosaque, & dulcia sanguinis componentia plùs iustò dissipante) intrà Romanorum corpora prædominium acceperint; indèque propter nouos motus, & aculeos, periculum valetudinarijs struxerint improuisum. Nihil enim tàm promptè subitaneam mortem solet inferre, quàm si momentum impetus, adauctum in fluidis, debilitatam alicubi resistentiam solidarum partium maioris vsus constanter vrgeat, superetque.

Impetus liquidi auctus intra solidū minus resistēs sępe funestissimus.

II. Quæ autem, & quot sint mala, quæ nobis obueniunt ex austro, & aquilone, clarè, ac sapienter edixit (a) Hippocrates per hæc verba -- *Cerebrum ab austris quidèm solui, & humectari, & venas laxiores reddi. Ab Aquilonis verò flatibus, quod sanissimum est in cerebro, compingi, quod verò morbosissimum, ac humidissimum est, excerni, & forinsecùs circumalluere.*

a De morb. sacr. n. 15.

Auster & Aquilo noxij ex Hipp.

III. Cum verò, experiamur fermentatiuas particulas, ex Africa per austrum aduectas, deteriores reddi exoticorum quorundam miscellā principiorum, quæ ex romano solo passìm eleuantur; exinde facile est caussam inuenire, cur multigeni, intrà prædisposita ciuium corpora collecti, erodentes humores, certo quodam tempore delitescere, sensim-

Romæ Auster deterior.

ſimque vires, per aeris pabula captare potuerint; vt denique, accedente nouiſſimâ quâcumque causâ, necem ſubitò intulerint, inductâ poſt nouum, extraneumque motum, ſanguinis plerunque coagulatione, quam ſeroſitatum defluxio, atque exundatio conſequitur, & de qua, coacti exemplo lactis, egregiè idem locutus eſt (a) Hippocrates, cum modum exponit, quo ea operantur, quæ ex cœlo nobis obueniunt, ſi ad ea, quæ in corpore genita ſunt, corrigenda inepta fiant. Sales enim acres, ab autumni pluuijs in fluorem noſtris in corporibus euecti, nunc per aquilonares ventos perſpirare impediuntur, nunc verò ab auſtro vlteriùs fuſi, tranſuerſim aguntur.

Sanguinis coagulationem ſeroſitatum exundantia conſequitur.

Hipp. de lacte coacto exemplum.

a 4. De morb. n. 26.

IV. Interim, ſi cupis modum, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infenſis particulis imbuitur, & quomodò interdùm per ventos hùc illucquè transferatur, plenè id habebis a (b) Franc. de la Boè Sylu.

b In append. ad prax. tract. 10. n. 124. & ſeq.

Ad-

Adducuntur quædam argumenta ad confirmandum non ex vniuersali solùm causa tot hominum discrimina Romæ contigisse, sed ob morbosas eorundem corporum dispositiones, ac potissimùm intemperantiam.

CAPVT III.

Ria hìc obseruatione digna vlteriùs occurrunt, quæ veris, obscurisque detegendis subitaneorum interituum huius anni causis nouam lucem afferre possunt. Primum illud esse videtur, quod nemo fortè Nobilium, aut eorum, qui frugi vitâ vtuntur, vtcumque subitaneis morbis correptus, vitam subitò deseruerit: certissimo quidem argumento, non a solo aeris vitio vagantes Romæ morbos, mortesque ortum habuisse; cum affectus olìm apud Leidenses epidemicus, quem tantâ sedulitate describit (a) Syluius, & cuius omnem causam ex aere, tùnc plurimùm a statu naturali recedente, deriuandam putat, priùs & grauiùs in opulentiores, ac delicatiores; seriùs, & quodammo-

Nobiles, & temperati repentinam mortem non subierunt.

a Loc. sup. cit.

Contrarium accidit vbi ex causa vniuersali, testante Syluio.

dò

dò leuiùs in plebem ſæuierit.

II. Et quanquàm hiſce temporibus nonnulli ex diuitibus apoplexiâ tentati fuerint, adhibitâ tamen opportunâ medelâ, vel ipſi vtcumque conualuerunt, vel ſyderationes in paralyſes conceſſerunt. Scilicet quia illi, qui euchymis cibis nutriuntur, qui ab aeris inclementia ſe ſe tueri magis valent, quique tandèm, quoties morborum prodromis pulſantur, ſtatìm ad remedia confugiunt, vel certè cautiùs deinceps in viuendo ſe gerunt, talem vitioſorum fluidorum cumulum in ſe minimè congerunt, qui ſubitam necem afferre poſſit. Contra verò pauperes, quemadmodum facultate deſtituuntur deligendi cibum, & potum, cæteraque ad valetudinis tutelam neceſſaria, ita paſſim ad vulgaria, minùſque plerùnque ſalubria, ſunt incontinentiores diuitibus; quinimò, quoties alicuius morbi præludijs tentari incipiunt, curationes, vel nullas ſuſcipere, vel prorogare ſolent; idcircò in ijs tùm ſolida, præcordia præſertim, ac cerebrum, ſenſim labefactantur, tùm fluida ad morbos inferendos, ac prædictis in partibus manifeſtandos, magis exacuuntur.

Diuites vtcumq; repentinis morbis correpti præ pauperibus feliciùs liberati ſunt, et cur.

III. Alterum deindè, quod accuratè paritèr, diligenterque conſiderandum venit, verſatur circa ſexum, in quem iſtarum decurſu tempeſtatum mors furere viſa eſt; hæc enim, vt contrà maſculinum hoſtilitèr agere, ita ſe-

Lethalis hæc labes Mares potiùs inuaſit quàm fœminas.

ſequiorem ſexum ferè intactum relinquere conſueuit; vt vix paucas fœminas ſubitò mortuas ad hunc vſq; diem numerare potuerimus. Conditio ſanè morboſæ conſtitutionis, perſimilis alteri, quæ Iuſtiniani tempore obſeruata fuit Conſtantinopolis, vbi popularis quidam morbus mares magis, quàm fœminas abſumebat. An quia mulieres, catamenijs repurgatæ, morbificum apparatum ad irritatiuam, ac ſuffocatiuam plenitudinem colligere, vtplurimùm prohibentur? An ſatiùs quià fœminæ, etiàm plebeiæ, temperantiùs vitam plerunque ducentes, minùs prauorum ſuccorum ſolent congerere?

Apud Sigonium de occident. imper. lib. 20.

Vnde hoc.

IV. At illud certè ex duabus hiſce obſeruationibus præcipuè conſtare videtur, continentiores in cibo, potu, ac venere a ſubitaneis mortibus ſe huc vſque opportunè vindicaſſe; incautos verò, luxurioſos, vinoſoſque improuiſis facilè mortibus concidiſſe.

V. Poſtremum ſedulò animaduertendum illud ſanè eſt, quod morbi, vndè ſubitæ mortes ortæ ſunt, non ſemper ijſdem ſignis, ac ſymptomatibus ſtipabantur. Etenim aliquibus, per aliquot ante mortem dies, efflorescentia ad cutem apparuit, quâ repulsâ fortiſſima ſuperuenit apoplexia: vt contigit in primo caſu illorum, quos poſt repentinam mortem diſſecuimus. Nonnulli verò, diù ante necem, anhelitu, palpitatione, vertigine, atque animi deliquio ſæpiùs correpti, morte

Non vnicum ſignorum genus improuiſò morientibus præiuit.

tan-

tandem occubuerunt, vt in V. casu obseruatum. Vidimus etiam non paucos, qui, præcurrente thoracis, totiusque corporis conuulsione, sublati fuerunt, quorum numero quartus casus accensendus. Nec defuerunt qui, ex affectione ferè scorbuticâ diù valetudinarij degentes, propter improuisam tandem choleram, subitò conciderunt: quemadmodum accidit cuidam Sacerdoti Societ. Iesu. Denique, vt paucis concludamus, non eadem omnibus communia signa mortem præcesserunt, & comitata sunt: vt iure merito fateri possimus, libitinam ex peculiari vniuscuiusque corporis dispositione magnâ ex parte in Romanos grassatam fuisse. Contra verò fit, cum ex principio duntaxat vniuersali frequentes interitus in genus aliquot animalium debacchantur; tunc enim eadem semper indicia, actionumque læsiones, mortem præcurrunt. Hinc legitur apud (a) Sylu. anxietates, nauseam, ac vomitum suos in primis ægros inuasisse, & apud (b) Fracast., de caprigena clade canentem, signa futuræ mortis tussiculam semper præcessisse.

Si ab vniuersali causa, eadem continuò signa adsunt.

a Loc. sup. cit. n. 4., et seq.

b in Siphil.

VI. Accedit etiam, morbos, qui elapsis mensibus ad mortem iter fecerunt, nullâ contagione in affines, necessarios, aut in cadauerum sectores migrare obseruatos fuisse; indicio sanè non obscuro, nullum in ijs viguisse virus, per quod de vllo epidemico,

aut pestilenti morbo fuerit metuendum.

Plures Italiæ Vrbes hac peste aliàs correptæ.

VII. Nouum sanè non est per interualla, incertis reditibus, hîc illîc subitaneas mortes ex sporadicis morbis in terris apparere. Etenim non solùm Venetijs, sed & Romæ, alijsque Italiæ Ciuitatibus id contigit circa initium præteriti sæculi, vt narrat [a] Dom. Tirillus in tractatu, quem de hoc eodem argumento illâ occasione satis diligenter conscripsit. Pariter Romæ sub Alexandto VII. cadauera quamplurima repentè mortuorum adaperta fuerunt a Ioh: Trullio Chirurgo Pontificio, qui, ferè in omnibus, vasorum vel intrà pectus, vel intrà cranium rupturas, comperijt. Nouimus etiam ante multos annos in Hetruria crebrò homines ex tempore mortuos, quorum causæ modò in cerebro, modò in thorace deprehendebantur, de quorum sanè casibus locutum fuisse arbitramur doctissimum Carolum [b] Fracassati. Vt proinde seriò quidem de ipsa morte cogitare, sed mirari minimè debeamus, eandem non raro clanculum, ac festinanter ad nos venire.

a De caus. sub. mort. cap. I.

b In dissert. epist. de cereb.

Nu-

Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licèt maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romæ morbi nequaquàm vagati sunt.

CAPVT IV.

N admirationem certè nullam peritiores Medici hoc anno duci deberent ex paulò frequentiori subitò morientium numero in Vrbe, si aduerterint decursu superiorum tempestatum, æstatis nempè, autumni, atque hyemis, in quibus crebrò repentini hominum interitus contigerunt, morbos Romæ consuetos, malignas nimirùm febres, pectoris inflammationes, aut prauas dysenterias, ex quibus multi solent decedere, rarissimè inualuisse; ita vt in hanc nostram temporis constitutionem illud aptè quadrare videatur, quod (a) Hippocrates ætate sua obseruauit -- *Resolutiones*, nimirùm, *cæpisse ex syderatione, & quidem multos ex ipsis subitò mortuos fuisse,* cum

Grassantibus repentinis mortibus cæteri morbi, et mortes Romæ minùs frequentes.

a 1. epid. constit. 3.

cum morbus esset satis popularis. Cætera incolumes degebant. Vndè, si subitaneæ huius anni mortes, quæ ferè solæ contigerunt, conferantur cum vulgaribus mortibus singulorum ex superioribus annis, credimus, hosce interitus longè minores inuentum iri. Quid igitur erit causæ, cur nùnc miremur, ploremusque, (animarum excepto periculo) fortè non adeò magnum numerum acutissimorum morborum, repentè interimentium, cum plures mortes ex alijs, ac potissimùm acutis ægritudinibus, elapsis annis, impauidi siccisque oculis spectauerimus? Ille siquidèm prauorum humorum apparatus, qui aliàs ex æstate pluuia, ac prauitate fructuum nostris in corporibus paulatim colligi, & vi cuiusdam fermentationis, ac penè putrescentis liquidi, ægros longiori viâ de medio tollere consueuit; hoc anno in se ipso magis existens, vt [(a)] Hip. dicto vtar, promptior ad motum, & potentior hîc ad solida irritandum, scindendumque, illic verò ad fluida coagulandum, aut dissoluendum, redditus fuit, proindèque adeò præcipites mortes valuit inducere. Exinde animos ad spem ereximus, transacto verno æquinoctio currentis anni 1706., per nouam aeris, ac terraquei orbis refermentationem, perq; ventorum permutationem, morbosum istum particularum concursum, & commixtionem variatum iri: vndè lethalis, ac mortifera constitutio, de sua re-

Ratio adducitur.

a De vet. Med.

remitteret ſæuitie, Deoque omnium bonorum largitori debitas laudes ſoſpites, hilareſque redderemus. Quod ſanè præſagium exitu maximè comprobatum nunc cernimus, cum opus hoc, in lucem edituri, expolimus. Sed quoniàm nullum in terris bonum abſque mixturâ mali hominibus accidit, indè fit, vt, dùm de felici, fauſtâque repentinarum ceſſatione mortium iure gaudemus, & gratulamur, ſub fœnore beneficium nos accepiſſe præſentiamus. Nunc enim, vel decurſu æſtatis, acutas febres, lethaleſque peripneumonias ſæuire paſſìm intuemur, dolemuſque.

Ceſſatis repentinis mortibus conſueti morbi, et lethales recruduere.

Quæ

Quæ remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a ſubitaneis morbis, repentinas mortes minitantibus, euaſerunt.

CAPVT V.

Vm ſatis pateat ex antedictis, Nobiles, ac diuites, immò, vt poſteà reſciuimus, nonnullos etiàm pauperes, ſubitaneis morbis tentatos, hoc anno conualuiſſe, non dubitamus, quin pius, vtiliſque noſter futurus ſit labor in ijs diligentèr recenſendis, quibus ijdem ex repentinis mortibus euaſerunt. Ita Medici, recurrentibus aliquandò conſimilibus anni conſtitutionibus, firmata nouis experimentis inuenient præſidia, quorum miniſterio ægri vel a morte penitùs vindicari, vel saltèm tantum temporis lucrari valeant, vt anteactæ crimina vitæ (quod cardo rei eſt) ſacrâ exomologeſi expiare, ſeque Numini commendare poſſint.

II. Et quoniàm ægri, qui morbi vim ſuperarunt, quantùm nobis innotuit, apoplexijs cum epilepticis, vel ſyncopalibus affectionibus, abſque vllâ tamen vaſorum ſciſſione,

aut

aut rupturâ, potissimùm tentati fuerunt; idcircò rationi consonum ducimus, ea nunc remedia indicare, quæ in hac temporis constitutione plerunque vtilia deprehendimus.

III. Inter ea verò, quæ maximè proficere visa sunt, primas tenuit sanguinis missio ab ijs, vel illis venis, iuxtà ægrorum vires, consuetudines, aut suppressas euacuationes celebrata, & præsertìm in Viris plethoricis, nùnc ex brachio, nùnc ex pede. Vbi aduertimus in affectionibus apoplecticis, cum resolutione alterius cruris, nos proficuam expertos fuisse venæ sectionem ex syderato talo institutam; fluente enim ex affecto membro sanguine (quemadmodum in coxendicis doloribus apertâ sub eodem poplite, vel in crure, quam ischiadem vocant, venâ, feliciter contingere obseruamus) faciliùs, ac fortiùs dimoueri possunt obstacula conuulsionum, & obstructionum, quæ in vasis læsæ partis spinalis medullæ, vel cerebri basis pertinacitèr hærent. Quibus autèm hæmorrhoides, aut menstrua restitissent, iuuit ex pede, atque ex podice. Tandem ijs, in quos, vel ob prouectiorem ætatem nulla inferiorum venarum sectio cadebat, vel post alias phlebotomias contumax adhuc strangulatio arteriarum carotidum, & sinuum duræ matris perseuerabat, miram opem tulit aperire venas frontis, nasi, & præsertim iugulares, ex quarum

Sanguinis missio variè administrata vtilis fuit.

Eadem in syderata parte proficua.

rum

Iugulares, nasi &c. venæ quando aperiendæ

rum profectò sectione, quanquam serò; & citrà præuias dispositiones tentata, aliquam tamen vtilitatem reportauit Illustrissimus Præsul Rota, qui, cum acutâ febri, & suffocatiuâ pulmonum plenitudine correptus esset, indicatæ missioni sanguinis ex cubiti flexura (dolente nobiscum D. D. Bernabeo diligenti eiusdem Physico) omninò repugnauit: perperam enim hâc de re astra sibi familiaria consuluerat: factâ postmodum ad cerebrum metastasi, in apoplexiam incidit, & cum minùs speraretur, vt resiperet, incisâ iugulari, statìm ad sensuum officia redijt, & suæ compos mentis multas horas pro salute animæ consecutus fuit; licèt eâdem pulmonũ affectione redeunte, tandem decesserit.

Quare vtile sit per hæc vasa sanguinem mittere.

IV. Rationes verò, ob quas phlebotomia venarum frontis, nasi, ac potissimùm iugularium in calidis, & sanguineis cerebri affectionibus iuuare plurimùm solet, petendæ forent ex pródromo nostro, quem Antepraxim morborum cerebri inscribimus; vbi solidè agimus de peculiari sanguinis itu, redituq; per cerebri vasa, ac de sublimi artificio, quo instrumenta respirationis, iuxtà indigentias œconomiæ animalis, augent, vel minuunt impetum, ac proinde molem eiusdem sanguinis, tùm propellendi per arterias carotides, quæ non rectâ, sed obliquâ, atque inflexâ viâ cranium perforant, cùm reducendi a iugularibus, quæ non sparguntur per cerebri

sup-

ſuperficiem, ſed medijs duræ matris ſinubus ſanguinem hauriunt. At enìm verò, cum hîc verſemur intrà limites propoſiti thematis, ſatis erit indicare, prædictas venas, cum per lanceolam ſcinduntur, affatìm illum, vel illi proximum ſanguinem profundere, quo intercepto, ſinus tument, cerebrum, ac nerui irritantur, ac premuntur; & quo expeditè recirculante, cor, & pulmo vltrò grauarentur. Vndè nil mirum, ſi, hoc particulari detracto cruore, liberior redditur ſanguinis fluxus in cerebro, & præcordijs, ac pro ratione virium cauſæ morbificæ, atque ægrorum tollerantiæ, iſtorum viſcerum conuulſiones, ac ſanguinis quoque moræ impediuntur.

Iugularium inciſio cerebri, et præcordiorum leuamen.

V. Similitèr inciſio venarum ſublingualium in aphonis, detrahens ex affecta parte ſanguinem, ea vaſorum tollit impedimenta, quæ neruos, inductâ preſſione, aut conuulſione, ſuo priuabant officio.

Sublingualium in aphonis vtilis.

VI. Sed, redeundo ad hypotheſim, contulit porrò meâ ſententiâ in conſtitutione iſtâ repentinorum morborum ſanguinis miſſio, quia ægri, quorum mala inducias pro tentandis remedijs Medico præbuerunt, inter illos numerabantur, qui vtplurimùm probis alimentis, vino, & cuculatâ vſi fuerunt. Deindè verò, quja illorum non aſpernanda, inter externas, cauſa fuit præferuida, & ſicca æſtatis conſtitutio, quâ ſales ſulphurei, maximè-

Bene nutrita corpora feliciorem ſanguinis miſſionē ſunt experta; et cur.

que acres intrà optimè saginatam sanguinis massam exaltari solent, qui sales, cum solito maiori momento motus quaquauersùm per corpus ferantur, minimo negocio intrà tendineo-musculares membranas sinuum duræ matris, ac magnorum vasorum cerebri, aut præcordiorum impingunt, easque rigidas faciunt, & crispant; exinde, angustatis sanguiferorum finibus, & caudicibus, libera tollitur, apud huiusmodi viscera, ipsius sanguinis circulatio, quam, vasorum interceptionem, vocauit Hippocrates, qui sanè primus hisce in casibus phlebotomiam laudauit. Et quidem huiusmodi affectiones si rupturâ vasis caruerint, remittunt misso sanguine, quia nempe scissâ venâ simul cum ipso cruore, quâ datâ portâ, illud effluit acro-volatile, quo detracto, statim eneruatur, ac debilitatur excessus momenti eiusdem sanguinis contra vasa, quæ propterea excessu tensionis, & crispaturæ contra sanguinem nitebantur. Insuper, inducto per phlebotomiam nouo in sanguiferis spatio, fluidorum motus, & remixtio liberior redditur, indèque, si quæ alicubi vrget canalium conuulsio, vel obstructio, rapiditate introfluentis liquidi remittit, ac cedit.

Hippocraticæ vasorum interceptionis modus exponitur.

Hanc phlebotomia tollit teste Hippocrate.

VII. Hîc seriò aduertendum putamus, nos missionem sanguinis non semper in epilepticis, apoplecticis, ac suffocatiuis affectionibus Romæ proficuam expertos fuisse; idcircò, cum in

Sanguinis missio Romæ non semper proficua.

in ſubitis caſibus noſtræ confuſio mentis pronum faciat iter ad errorem, caueant Medici, ne ad huiuſmodi, quod tantoperè apud aliquos laudatum, expeditumque eſt remedium, inconſultò deſcendant; cupientes enìm ſanare ægrum, vt Celſi dicto vtamur, ex tempore iugulabunt. Sedulò itaque videant, quæ ſcripſit [a] Hippocrates, circa indicationes, ac ſigna pro mittendo in ijs caſibus ſanguine; & de tempore quoque, in quo conuenit, (quod circa mali principia eſſe ſolet) conſulant doctiſſimos Viros [b] Ballonium, & [c] Martianum.

a De vict. rat. in morb. acut. n. 37. et ſeq.

b Lib. 2. conſil. in com. ad hiſtor. 1.

c In com. ad ſuprad. Hip. textũ.

VIII. Quid? quòd Romæ rariùs, quàm in montanis regionibus venas incidere conuenit, præſertìm cum vel corpora ingluuiei multigenæ, & impuræ ſunt aſſueta, vel æſtas viget pluuia, fructuſque ad perfectam maturitatem non peruenerint; quibus de cauſis incolæ, ac Ciues apparatum cumulant humorum, ex quibus plus impuri, quàm balſamici ſulphuris, plus fixorum, quàm volatilium ſalium redundat, & proindè laxata fluidorum compages ad eam prona fit craſim, quam ſcholæ ſatis barbarè putredinoſam, ac malignam appellant, in qua quidèm, propter volatilium partium penuriam, inſtar toxici eſſe ſolet Phlebotomi lanceola. E contrariò, cum optima præceſſit victus ratio, atque æſtas pertinacitèr feruet, ac ſicca permanet, fructuſ-

In male nutritis corporibus ſanguinis miſſio cur perniciosa.

que abundant maturi, Romanorum in corporibus ſulphur, ſaleſque, etiàmſi acres, volatiles tamèn, vt ſuperiùs monuimus, euehuntur, & ſubſeruiunt vtilitati, ex ipſa ſanguinis miſſione capiundæ; quemadmodum contigit hoc anno, quo etiam in ſenibus benè nutritis mirum, vel ipsâ docente naturâ, habuimus experimentum. Dominicus Vecchiottus ſeptuagenario minor, habitus plethorici, ac pinguis, ſeſſili vitæ deditus, & carniuorus, cum per menſem circiter capitis grauitate, ac ſomnolentiâ adeò premeretur, vt in ipſo telonio, pecunias numerando, cedulaſque ſcribendo, dormitaret; vndè iam in limine apparens timebatur apoplexia: nocte quadam improuisò largâ e naribus correptus fuit hæmorrhagiâ vndecim librarum pondere, quâ ſanè non modò nullam ipſe paſſus eſt ſenſibilem virium iacturam, ſed ab illo capitis veterno, ſe valde leuatum ſenſit; immò poſt 15. dies, alijs quatuor libris effluentibus, omninò vindicatum. Magnum profectò docilibus Eraſiſtrateis lumen, atque exemplum; ita vt Clariſſimus, parique doctrinâ, & facundiâ præditus, Iacobus Sinibaldus in conſilium vocatus, visâ integrâ iudicatione, nihil innouandum cenſuerit, ſolâ admonitione contentus in diætæ regimine, & præmaturâ deinceps phlebotomiâ, cum primùm turgentiæ ſigna fuerint apparitura.

In bene paſtis quãuis ſenibus eadem ſalutaris.

Mira ad hanc rem hiſtoria.

Se-

IX. Secundò, ea paritèr omnia in corporibus benè nutritis iuuamen attulerunt, quæ ad ſuperficiem, atquè ad extremas corporis partes illam reuellere potuerunt irritationem, quam in præcordijs, aut cerebro, ſub forma ſtrangulationis canalium, tanto cum ægrorum diſcrimine incuneatus ſubtilis ichor moliebatur. Immò hoc remedij genus eò ſecuriùs opem tulit, quò magis irritatio euacuationi ſeroſitatum ſalino-acrium tanquàm cauſæ morbificæ iungebatur. Idcircò ex vſu fuerunt non ſolùm frictiones, & cucurbitulæ, ſed phœnygmi quoque, & veſicantia plantis pedum, artubus, & occipiti, ſtatìm admota.

Laudantur Reuellentia.

X. Neque porrò dubitamus, quin veſicantibus opus ſit in curatione huiuſmodi ſubitaneorum morborum, dummodò a vaſorum rupturis non proficiſcantur. Etenim, cum iſtorum plerunquè cauſæ malorum ſint ſucci, ex omninò præternaturalibus particulis coaleſcentes, motuque penitùs inordinato prædití, qui non continuò congruunt cum ſecerniculis naturalibus, ad naturales, & conſuetos recrementitios humores excipiendos comparatis; neceſſe profectò eſt in repentinis hiſce affectionibus ad artificialia, & morboſa emiſſaria recurrere; vt ægri, apertâ per artem viâ, ſtatim id aſſequantur, quod vix ſerò, & difficulter naturæ beneficio impetrarent, quæ & ipſa, vbi viribus magis valet, nixu ſuo, non-

Veſicantia opportuna ſi vaſorum ruptura non adſit.

Eadem ſunt emiſſaria artificialia ad ſup lementum naturæ, et imitationem.

nonnisi nouis patefactis vijs, nempè per abscessus, laboranti succurrit.

XI. Silentio deindè minimè prætereundum videtur, quod a D. Doctore Mistichello non aspernandum accepimus, nimirùm a se obseruatum fuisse in Xenodochio Insulæ Tyberinæ, vbi curandis ægrotis præpositus est, aliquos de plebe, quos nullum quantumuis validum, atroxque remedium a fortibus apoplexijs excitauerat, per admota plantis pedum ignita ferramenta ad vitæ officia subitò reuocatos. Scilicet, quemadmodùm [a] Claudinus consulit in apoplexia, & syncope punctiones volis manuum, & post [b] Fort. Fidel., [c] Henricus ab Heers narrat, se aciculam prælongam inter pollicem pedis sub vngue cuiusdam apoplecticæ, nullum vitæ signum præbentis, adegisse, illamque momento citiùs excitasse; ita certò credimus multò efficaciùs præsentem ignem, validissimè irritando fines neruorum, maximum in ijsdem tremorem, & subtilissimarum partium excursum per eorundem filamenta inducere posse, qui, ad vsque principium propagatus, fortitèr etiam excutiat quidquid cerebro, & neruorum ostiolis pertinacitèr hæret, & per talem duntaxàt maximam neruorum succussionem, & particularum ignearum penetrationem amoueri potest. Quo fit, vt omnes ferè Practici in curatione fortis apoplexiæ memi-

Ignita ferramenta plantis pedum admota.

a Empyric. Ration. lib. 3. cap. 17.

Punctiones item volis manuum.

b De relat. Med. lib. 4. cap. 1.

c Obs. 21.

Acicula sub pollice pedis adacta.

Ignis vis quando a cerebro, neruisq. impactum excutiat.

minerint, non tantùm fonticulorum occipiti, ſed etiàm laminarum ignitarum, ipſis ſuturis admouendarum. Ac propterea anilem cenſemus metum nonnullorum, qui, ne morbi cauſam, forſitan igneam, exacuant, a veſicantium, igniſque vſu, in huiuſmodi malis, omninò abhorrent. Aliud enim eſt methodicas, regulares, aut præſeruatiuas, aliud coactas ac repentinas morborum curationes inſtituere.

Laminæ ignitæ in forti apoplexia commendatæ.

In curatione coacta valida non damnanda remedia.

XII. Tertiò, leuamen paritèr non leue porrexerunt ijs, qui, poſt ſanguinis miſſionem, vel ſine illa, deglutiendi poteſtatem recuperarunt, ea, quæ aluum laxare, ac mox validiùs mouere potuerunt. Atque hinc, ſi quando infimi tenſio, ac renixus ventris (quod ſæpè accidit) occurrebat, ſtatìm exhibuimus oleum amygd. dulcium, & inijcienda curauimus clyſmata emollientia, ſimùlque irritantia. Vbi verò ventris durities aut minimè deprehendebatur, aut mox per oleoſa cedebat, maximè etiam profuit pul. Cornacchini, vel aliud validiſſimum ſoluens, cum ſuperhauſtu copioſi diluti ex iure, vel aqua hordei, ad tollendam ſcilicèt ſiccitatem, ac ſtimulum, qui a forti cathartico induci ſolet. Neque ſanè de huius quoquè pharmaci vtilitate ambigendum nobis fuiſſe, viſum eſt per hæc tempora, in quibus non maſſa duntaxàt ſanguinis, ſed ipſa quoquè hypochondria apud ægros multitudine bilioſo-acrium par-

In abdominis tenſione emolliētia irritantibus miſcēda.

Vomitus aliquibus proficuus.

particularum redundabant. Quinimò profecit etiàm vomitus apud illos, qui vel huic assueti fuerunt egestioni, vel ex crudioris adhuc cœnæ pondere laborabant.

XIII. Quartò, non leuitèr iuuarunt in curationum progressu ea omnia, quæ aquoso fluido laxante, ac temperato redundant, cuius generis extiterunt potus aquæ, iura simplicia, distillata magistralia, succi herbarum epiceraustiicarum, emulsiones amygd. dulc., gelat. C.C., & similia, quæ nimirùm tùm sales acres, & sulphureos temperare, diluere, atque irretire, tùm vel maximè conuulsas alicubi vasorum fibras laxare valent. Hæc quidèm apprimè congruunt cum ijs, quæ tanquàm salutaria experta proponit (a) Hippocrates in curatione Androthali, *qui cum aphonia, rerum obliuione, ac delirio per interualla detineretur, leuabat post sanguinis missionem aquæ potus, & aqua mulsa*; nimirùm quia causa morbi erat humor biliosus, & atrabilarius, qui temperantibus mitescit, vt exponit (b) Vallesius. Quâ sanè in re laudarem, vt Clinici sæpè manibus tererent notationes Prosperi Martiani ad Hipp. textum 2. de (c) morbis, vbi per hæc verba aduersùs eos, qui in apoplexiæ curatione calefacientibus vtuntur, exclamat. -- *Videant posteriores, quantùm a Præceptoris doctrina, & ex consequenti a veritate recedant, dum cuiuslibet apoplexiæ causam, aut saltèm pro*

a 7 epid. n. 83.

Diluentia tempe perata etc. ab Hip. etiam laudata.

b In com. præd. hist.

Martiani præceptũ in apoplecticis curandis.

c Vers. 64.

pro maiori parte in pituitam frigidam, & humidam referentes, curationem perpetuò calefacientibus, & exiccantibus instituunt; quandoquidèm, facta totius corporis purgatione, si morbus præbet inducias, ad vulgata sua decocta ex guaiaco, sassafras, alijsque similibus, tanquam ad columnas Herculis, confugiunt; cum animaduertere deberent ex tribus apoplexiæ speciebus vnicam tantùm, & de raro contingentem, in frigidos succos, Hippocratis consilio, referendam esse.

Apoplexia in frigidos succos rarò referenda ex Hippocr.

XIV. Tandem non tenuem opem tulerunt ea, quæ benignè discutiunt, mitesque spiritus refocillant, & expediunt, cuius ordinis sunt tincturæ ex confect. de Hyac., & Alchermes; guttulæ aliquot spiritus ceras. nigr., vel mannæ, quem vitæ appellant; itidem tinctura auri absque menstruo corrosiuo parata; vt etiam sales volatiles cornu cerui, cranij humani, succini, & similium, quæ sanè largo sempèr haustu fluidi aquei miscebantur. Profuerunt pariter theriaca, castor., & spirit. salis armoniac. naribus, ac temporibus admota; ita tamen, vt perpetuò cauerimus a volatilibus vinosis, alijsque sincerè, hoc est absque copiosi fluidi admixtione, per os exhibitis.

Multi generis volatilia, et cordialia in vsum vocanda.

Non tamen vinosa.

OBSERVATIONES

Physico-Medicæ

NONNVLLORVM,

Qui, cum primùm istiusmodi repentinis morbis tentati fuerint, felicitèr euaserunt.

ED iam obseruationes aliquot adijciamus, & summatìm describamus historias nonnullorum, qui Medicæ Artis ministerio a grauissimis huiusmodi morbis vindicati fuerunt, quorum curationibus vnà cum præstantissimis Vrbis Physicis interfuimus, & ex quibus ad consimiles casus exempla, & documenta petantur.

OB-

OBSERVATIO I.

Apoplexia cum aphonia, & paralyſi dexteræ corporis medietatis, phlebotomia, catharticis, ac diaphoreticis ſoluta.

Rimus, vel certè dignior, maximèque ſuſpiciendus, qui, inter Nobiles, elapſo anno, vim mortis euaſit, fuit Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Bottinus, Vir octogenario maior, probitate, ac doctrinâ inſignis, habitus ſanguineo-carnoſi, miræque morum ſuauitatis. Hic, poſt grauia animi pathemata, quæ in ſublimioribus ingenijs non rarò efferueſcunt, mediâ æſtate anni 1705. ſubijt intenſiora quædam ſtudia, indèque paſſus fuit capitis excalefactionem, & ſuppreſſionem conſuetæ per os matutinæ euacuationis viſcidulæ lymphæ.

II. Tandèm circa initium Auguſti, poſt capitis grauitatem cum leui manuum tremore, apoplexiâ correptus fuit, a qua euaſit, ſuccedente paralyſi totius dexteræ medietatis, ac perſiſtente aphoniâ, quam ſanè, cum iniecti clyſteres, exhibiti ſales volatiles, admota-

que femoribus, brachijs, & nuchæ vesicantia tollere nequirent, profectò mirabiliter, quod repentè acciderit, vna soluere potuit missio sanguinis ex sublingualibus venis. Et quoniàm superuenit ab initio febris, plura exhibita fuerunt pharmaca partìm aluum mouentia, partìm diluentia, ac benignè dissoluentia, inter quæ postrema primas tenuerunt stibium diaphoreticum, ad viginti dies continuatum cum iure ex herbis alchalicis; nec non guttulæ spiritus, quem vocant vitæ, ex manna sublimatum; & quædam oris ablutiones actu calidæ ex decocto emollienti, & cephalico, additis nùnc sale prunellæ, nùnc spiritu salis armoniaci. Quibus remedijs, & multa per aluum biliosa recrementa, & copiosi sudores eruperunt. Sed, quod maximi interfuit, antiqua reuocata est tenacis lymphæ per os excretio; sicque Æger, qui nunc sextum suprà octogesimum implet annum, simplici salsæ infusione tractatus, eousquè meliùs paulatìm processit, vt spatio quinquaginta dierum e lecto surrexerit, illo etiam crure, quod syderatum ab initio fuerat, ad ambulandum soluto. Deinceps verò, cum affectum brachium fricari cœpisset manibus, inunctis adipe muris montani, quem Matthiolus italicè vocat *marmontana*, tantùm profecit, vt modò epistolas suâ manu subscribere, & Missæ Sacrificium ritè possit celebrare.

Aphoni sublingualium a venarũ incisione curata.

Oris collutiones in aphonis.

Muris mõtani adeps ad paralysim.

Si-

III. Simile commodum per hæc tempora ex eodem montani muris adipe (quantùm ex aliorum relatione nouimus) reportauit Diues etiam in Vrbe Senex, qui post præteritam apoplexiam, atque aphoniam, contumacissimâ paralysi detinebatur. Hic enim adeps mirè valet ad soluendum quidquid extremis tubulis, ac villorum poris hæret impactum, simulque ad emolliendas musculares artuum fibras.

IV. In hac verò Præsulis medelâ, quanquàm in vltimo senio fuisset constitutus, diligenter obseruauimus vtilitatem ex phlebotomia, & prodigio similis nobis occurrit linguæ ad loquendum solutio, eo ferè momento temporis contingens, quo sanguis ex venis raninis affatìm fluebat; indicio certè admodùm euidenti, morbum ex interceptione vasorum sanguinis ad cerebri potissimùm basim, & ad linguæ radicem, adglutinante muco, ortum habuisse, quâ solutâ interceptione, contiguorum, & continuorum neruorum libertas emicuit, quam ex earundem sectione venarum videtur spondere [a] Simon Paulli in quodam Consilio ad aphoniam.

Raninis incisis cur statim loquela redierit.

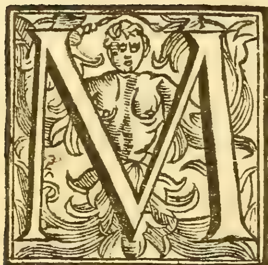
a Adnex. ad calcem tract. de feb. maling.

V. Huic verò curationi interfuerunt Viri Clarissimi DD. DD. Placentius, Manfredus, Bernardini, & ipse ego, iussu CLEMENTISSIMI PONTIFICIS, qui egregij huius Præsulis iacturam grauissimè ferebat.

OB-

OBSERVATIO II.

Fortis Apoplexia cum relicta paralysi feliciter curata in Matrona sexagenaria.

Atrona quædam nomine Cherubina Leopardi, corpore subpingui, sexaginta annos nata, ob suorum probitatem morum, eximiasq; virtutes, annis profectò digna nestoreis. Hæc diù spasmodicis circa collum, & pectus doloribus, leuique vertigine diuexata, meliùs interdùm se habebat, cum sanguis flueret ex hæmorrhoidibus, quibus restitantibus, & præcurrentibus alui torminibus, ac fluxu, deindè verò sinistrorum artuum contractionibus, pridie Kalendas Decembris 1705. in subitam incurrit apoplexiam, quæ externos, internosque sensus proprio vsu, partesque omnes motu priuauit; sed, adhibitis illicò cucurbitulis, vstione, suppositorijs, vesicantibus dexteris artubus, & ceruici, admotoque naribus spiritu salis armoniaci, balbutiens resipuit Matrona, quæ sequenti mane, hausto syrupo persico, laudabilitèr purgata est. At verò, cum adhuc graui

Suppressis hæmorrhoidibus fortis apoplexia.

ui sopore detineretur, etiam post paralyseos decubitum ad sinistras corporis partes, accersor ipse, & facti conscius, non dubitaui cum solertibus Physicis curantibus D.D. Pierleono, & de Rubeis, quin ex hæmorrohidali restitante hæmorrhagia, atque ex acri, sulphureâque hypochondriorum saburrâ atrox malum magna ex parte penderet. Quoniam verò sales volatiles viper., succin., cornu cerui, cranij humani, aliaque cephalica calida minimè conducerent, propterea mariscas aperiri iussimus, quæ phlebothomia vtilitatem attulit, cum indè, amotis imi ventris repagulis, sanguis liberiùs per vasa moueri cœperit, vndè febris non sinè magno leuamine excitata fuit. Ægra enim, quæ priùs ferè muta, obtusa, inersque sensibus fuerat, loquacissima euasit: sed cum facilè in soporem recideret, idcircò syderatis etiàm artubus, noua admota sunt vesicantia, quæ affluenter, & commodè viscidulâ lymphâ per octiduum manarunt. Intereà temporis, cum nondùm cerebrum integrè extranea sibi fluida remisisset, iuuit præbere pillulas de succino Cratonis, atque adijcere frequentes clysteres: cumque sitis vrgeret, largas potiones hausit ex iure cornuceruino, & aquis cephalicis. Demùm transactâ trigesimâ die, & repetitis pillulis de succino cum flor. cassiæ, tantùm solâ infusione eboris, & salsæ processit, vt mitiori superue-

Iisdem arte reuocatis morbi diminutio.

Vesicantium vtilitas.

Salsæ infusio.

ueniente veris tempestate, ac proindè, liberiore succedente transpiratione, ad consuetum ciuilis vitæ vsum, proprijs innixa pedibus, redierit.

II. In hac profectò Matronâ vim humoris penè furentis, quem Prisci vocant melancholicum, atque atrabilarium, apertè obseruauimus; acre enim, ac sulphureum fermentum, ab hypochondrijs per venas ad præcordia, & cerebrum exaltatum, loca omnia, per quæ gradiebatur, & in quæ decumbebat, miris modis, doloribus videlicèt, vertigine, conuulsionibus, apoplexiâ, sopore, & febribus affecit; vt nullum fuerit dubium, quin Oraculum (a) Hippocratis nouam semper veritatis lucem ab experimentis mutuetur, *morborum nempè omnium vnum, eundemque modum esse, ipsum verò locum illorum differentiam facere*. Etenìm, quanquàm colli, & pectoris dolores, vertigines, alui fluxus, motùs conuulsiui, apoplexia, & paralysis, proptèr locorum diuersitatem, nihil inter se simile habere videantur, vna tamèn sæpè, eademque est, vt idem subdit Hippocrates, illorum species, & causa.

a Lib. de flat. n.4.

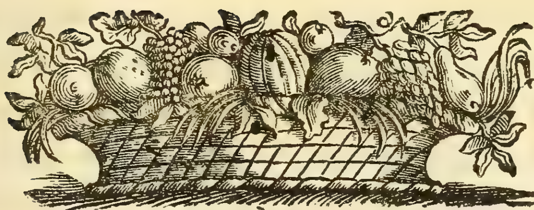
Morbi ex loco tantùm differunt iuxta Hip.

III. Illud insuper circa vesicantia ad memoriam hîc reuocandum censemus, quod postremo huius lib. cap. monuimus, scilicet magnã ex ijs vtilitatem euacuatione viscidulæ acerrimæque lymphæ in huiusmodi casibus præsta-

ſtari poſſe; quia nimirùm validius eſt remedium, ad omninò præternaturalem humorem extrahendum, morboſa emiſſaria ſubito artificio aperire, quàm inani ſpe illius concredere euacuationem ordinarijs ſecerniculis, quæ, cum conſueta ſint nonniſi ſensìm congruere cum fluidis, mixturâ, ac motu naturali gaudentibus, nec ſubitò, nec tutò præternaturalibus excipiendis liquidis aptari poſſunt: parcendumque propterea eſt ijs Cl. Viris, qui, in factitanda medicina nunquam veſicantibus vtentes, illorum vim experiri, ac ſuſpicere non poſſunt. Vndè in ſubitaneis morbis ſæpè accidit, vt, dum Medici ſolius conſopitæ naturalis œconomiæ munera formidolosè promouere ſtudent, ægri properent ad interitum.

Veſicantia ſeceniculũ excitant liquido præternaturali expurgando idoneum.

Solis ſecerniculis naturalibus cur nõ ſemper morboſi liquidi repurgatio concredenda.

OBSERVATIO III.

Subita capitis occupatio cum aphonia ex affectione cerebri partìm idiopathica, partìm ſympathica, proſperè cedens.

Euerendiſſimus Pater Alderanus Malaſpina, Abbas S. Pauli ex Benedictina familia, ſexagenario maior, corporis habitus mediocris, ingenio conſtanti, ſerioque, cum ex varijs per Italiam itineribus, curiſque animi, malignam febrim Cæſenæ, ni fallor, ante annum contraxiſſet; indèque valetudinarius de hypochondriorum plenitudine, de ſtomachi cruditatibus, deque capitis dolore, Mutinam profectus, quereretur. Tandèm ſummâ hyeme anni 1706. Romam venit, vbi, cum fortè paulò largiori vteretur victus ratione (quæ, tametſi pleriſque Flaminiæ, & Galliæ Ciſalpinæ incolis ita ſit innoxia, vt, proptèr ſubtiliſſimum illius cœli temperamentum, potius ſit neceſſaria, in Vrbe tamen, potiſſimùm apud illos, qui ſeſſilem vitam in ſtudijs plerunque ducunt, ſemper eſt periculoſa) accedentibus etiam princi-

Victus plenus Romæ quibus præſertim noxius.

cipio sui ministerij pluribus, tedioque plenis laboribus, incidit in comatis speciem cum aphonia, ad quam curandam accitus eruditissimus Ioh. Trullus, vnà cum alijs Cœnobij Physicis, statim catharticum, variaq; cephalica, prudentèr exhibuit. Cumq; postridie, ob mali momentum, ipse quoque in consilium adhibitus fuerim, non dubitaui, quin morbus partìm esset sympathicus ex stomacho, & hypochondrijs, partìm idiopathicus ex languidiori reddito membranarum, vasorumque capitis tono, hærenteque crassiori lymphâ ad cerebri præsertìm basim. Vndè tria potissimùm, pro abigendâ ægritudine, omnium consensu, decreta fuerunt remedia, scilicèt primò citissima phœnygmorum admotio femoribus, brachijs, & ceruici, secundò epicratica purgatio cum pillul. ex rhab., pulu. stomach. Quercet:, & granis scam. sulphur., succini, & casto: tertiò omnimoda vini subductio; quibus sanè auxilijs, intrà triginta dies conualuit. Sed, cum post vernum æquinoctium ad Monasterij curas properè, atq; adhuc impotens redijsset, improuisò in aphoniam recidit, quæ, licèt comati non iungeretur, adhuc tamen futuræ apoplexiæ metum assidentibus incussit. Sed propinato statìm puluere Cornacchini, nouisque admotis femoribus, & occipiti vesicantibus felicitèr, citiùsque reualuit. Et quoniàm languor stomachi pertinaciùs vrgebat, idcircò plùs viginti dies hausit magno cum

Curatio Comatis ex consensu stomachi, et capitis.

Ad stomachi languorem ius appropriatum.

fructu ius pipionis turratil. in cuius ventre parum lignorum ſaſſafras, & Viſci Quercini, cum rad:, & herbis deobſtruentibus, ſtomachicis, & cephalicis incluſum fuerat.

Phlebotomia cur omiſſa fuerit.

II. In hoc ſanè Præſule cum ſubitus capitis morbus vitio tùm primæ digeſtionis, cùm collectæ in vniuerſo corpore, ſed in cerebro præſertìm lentæ, ac viſcidulæ lymphæ ortum habuerit, nulla mentio de mittendo ſanguine facta fuit, ac ſolerter vtilitatem, ex aluum ſoluentibus, atque ex veſicantibus reportandam, loco phlebotomiæ, conſtituimus, vt de Ægro nobis pollicebamur. Et quoniàm religioſiſsimus Vir, congruâ deincèps corporis exercitatione, diætâ, atque purgatione per epicraſim vſus fuit; idcircò firmiùs ſanatus eſt.

OB-

OBSERVATIO IV.

Apoplexia cum affectione epileptica, & syncopali in paralysim dexteræ medietatis corporis, salua tùnc Aegri vita, concedens.

Llustrissimus, & Reuerendissimus Bartholomæus Spada, Cam. Apost. Clericus, & Basilicæ Vaticanæ Vicarius, annorum 50., staturæ proceræ, habitus ad gracilem tendentis, moribus serijs, ac religiosis, linguâ ab infantia paululum tardus, sterno admodùm depresso, conuulsiuoque asthmati per interualla obnoxius, cui fluida sempèr profuerunt, cum ferè antè annum ex duabus sibi diù consuetis euacuationibus, sanguinis nimirùm hæmorrhoidalis, necnon acris narium muci, illam haberet, si non valdè diminutam, saltèm non largè fluentem, hanc verò penitùs suppressam (forsitan ob inspirata recentis effluuia calcis, ex nouo, iuxtà quem incautè dormiuit, muro) paulatìm, præterito autumno, fluxionem rheumaticam, erraticamque febrim incurrit; indeque

Suppressio narium muci ex recentis calcis effluuijs.

que

que, collectis apud hypocondria, & præsertim læuum, tensiuis obstructionibus, res eò deuenit, vt febris, ac dolores contumacissimè redierint. Sed Medici antiquæ memores vtilitatis, ex fluidis reportatæ, illum varijs temperantibus curarunt; quinimò vsu etiàm chinæ chinæ tùm febris, cùm dolores penitùs exularunt. At, cum Æger pietate, ac lege sui muneris impulsus, integram Sanctissimi Natalis noctem anni 1705. in Basilica Diui Petri, frigore, atque inediâ tortus, peruigilasset, postero die graui febri, cum acutissimo in coli flexura dolore corripitur, cui licèt oleum amygdalinum, externaque fomenta, & clysteres opportunè profuissent; attamen vix hebdomadâ morbus quieuit, quâ transactâ, atrox sub poplite dolor subitò inuasit, qui paritèr laxantibus cessit. Post hæc, secundo Februarij 1706., dum, flante boreâ, Valetudinarius publicè Sacris adesset, ob inopinatum animi deliquium, domum reducitur, & sequenti nocte immani tentatur dolore circùm dexteræ mandibulæ articulationem cum faucium phlogosi, a quo malo exemptus fuit cucurbitulis scarificatis, fomentis anodynis, iniectisque clysteribus.

II. Sed, cum Æger fortasse nunquàm se meliùs, quàm die 18. eiusdem mensis, habuisse videretur, proximè cœnaturus, apoplexiâ repentè corripitur, post irregularem totius cor-

Vagi externarum partium dolores tandem in apoplexiam cedentes.

po-

poris motum , cui dexteri brachij ſyderatio , oris tortura , auctaque linguæ hæſitatio illicò ſucceſſerunt . Accurrunt Medici , & prætumidam , ac ſubrubram illius faciem , conſuetumque hæmorrhoidum fluxum perpendentes , iubent mitti ſanguinem ex talo ; cumque conſtaret fluidum acre , olìm per nares excerni ſolitum , hàc illàc pererraſſe , conſultò admouerunt veſicantia femoribus , & cruribus , nihilque omiſerunt , quod ſuccorum acredinem mulcere , tonumque cerebri firmare potuiſſet. Nequè verò vllum de exhibendo ſtatìm cathartico conſilium fuit , cum hypochondria ſubtenſa , atque irritata , benignam laxantis pharmaci facultatem ſubitò poſtularent . Hinc exhibitum oleum amygdalinum cum ſyrupo violato , indeque iniectis fortibus clyſteribus , copiosè fluxit aluus . Sed cum omnia felicitèr progredi videbantur , poſtridiè prætumida , ac ſubrubra recurrit facies , turbatur mens , conuelluntur labia , atque artus ; mox in ſyncopem recidit Ægrotus quem propterea ſine pulſu , reſpiratione , ac voce , lugent vt mortuum . Recens hoc mali augumentum docuit ex hypochondrijs , per albas , rubraſque venas , liquida fibras irritare , & conuellere apta , in præcordia , atq; in cerebrum , indeque per neruos in vniuerſum corpus erroneo motu tranſduci : vndè , excitato priùs Ægro a paroxyſmo cum ſpiritu ſa-

Hypochondriorū tenſio ſublata.

Syncopis, et conuulſionum recurſus vndè.

Horum Curatio extra paroxyſmum

ſalis armoniaci, & oleo Matthioli; omnium conſenſu Curantium propinatum fuit pharmacum ex infuſione ſennæ, & tartari cum ſyrupo violato, præmiſſo bolo ex ſtybio diaphor., cui acceſſerunt antepileptica, ex cinnabari natiua, & ſuccino, atque, ob gracilem Præſulis habitum, copioſa, ac temperata diluta.

III. Cum verò in hac morbi recrudeſcentia oculi ſubtenſi, ipſaque taciturnitas ſatis admonerent, cerebrum minùs per venas refudiſſe, quàm accepiſſe per arterias; idcircò nouum occipiti veſicans admouendum iudicauimus, quibus remedijs Æger circa mentis operationes meliùs ſe habuit, vrinis redditis circa ſeptimum copioſis, atquè interdùm etiàm ſtranguarioſis.

Morbi ad exteriora conuerſio.

IV. Sed, quanquàm ſeroſitates acres, ex veſicantibus largè fluentes, vnà cum rubicundis quibuſdam herpetibus ſub affecta ſcapula, & circa dexteram dorſi partem ſpontè obortis, multùm de præcordiorum, & cerebri infarctu extra corpus deriuaſſe viſæ fuerint; nihilominus tamen recurrentes pulſus inæqualitates, vrinæ ſtranguarioſæ, rubor faciei, circumtenſiuus capitis dolor, oculorum immobilitas, ſplendor, ac ſtrabiſmus, deniq; taciturnitas, ac ſubobſcuræ motiones mentis non mediocrem incutiebant metum, ne acerrimi ſucci, qui in cerebro, & hypochondrijs pertinacitèr adhuc in-

intercipiebantur, mortiferas syncopes, & epilepsias aliquandò renouarent. Qua de re ad istam causam magis diminuendam purgans benignum, duodecima die, repetitum fuit, & hirudines mariscis, præter solitum tumidioribus, ante 14. admotæ sunt; non omissis frictionibus, pediluuijs, & laxantibus, subtenso abdomini adhibitis.

Syncopis, & epilepsiæ periculum detractum.

V. At verò, licèt omnia sensibili fructu ad vsum venerint, nondum tamèn sæuitia morbi pelli omninò potuit; etenim a die 13. vsque ad 20. non semèl syncopes, vaniloquia, & conuulsiui motus redierunt; quorum sanè potior malorum causa, superatis tandèm præcordiorum anfractibus, cerebrique flexibus, per neruos extra cranium fuit paulatìm detrusa, atque in femore, & crure dextero intercepta, quibus in locis paralysim, tanquàm opportunum decubitum, induxit.

Ab his opportunus transitus in paralysim.

VI. Intereà temporis nulli non Curantium perspicuum erat, mixtum hunc morbum ex apoplectica, epileptica, & syncopali affectione in Viro graui, & melancholico, a sanguine, miscellâ salium lixiuialium, & impuri sulphuris imbuto, atque infecto potissimùm produci, ideòque locum habere illud (a) Tralliani, quo monitos vult Medicos, ne in curatione paralyseos decipiantur, sumentes (loquitur enim iuxtà vulgarem sui temporis hypothesim) calidam causam pro frigida. Id-

a Lib. I. cap. 16.

circò vnicè ſtuduerunt diluere huiuſmodi penè igneos ſales, exhibitâ aquâ Nucer., nùnc ſimplici, nùnc in ſpeciem iuris, aut emulſionis, nec non tentatis Balneis aquæ dulcis. Sed profectus nonniſi incerti, ac diarij vſque ad 27. extiterunt. Quapropter ad deplenda cerebri vaſa, quæ ſplendidis, rubentibuſque ex oculis tumentia perſpiciebantur, applicitæ fuerunt hirudines ad venas narium; indèque vaniloquium, atque inſomnium magna parte remiſit. Cumque perſiſtens capitis grauitas, dolor, ac taciturnitas arguerent hærentem in membranis, & intrà cerebrum acerrimam lympham, quâ olim illius nares manabant, eâ ratione tùnc noua dedimus antepileptica, partìm ex cryſtall. mont., corall., & rad. valer., partìm ex pane, & croco metallor., iuxtà Quercet. normam, parata; & præcipuè ſetonem ceruici admouimus, cuius ex vlceribus craſſa, copioſa, & acris fluere cœpit ſanies, vt breuì, depleto cerebro, grauiora eiuſdem ſymptomata mirabiliter ceſſerint.

Hirudines naribus applicitæ ſalutares.

Seto Ceruici vtiliter admotus.

VII. His certè auxilijs, & omnimodâ vini abſtinentiâ compeſci, non planè profligari morbus paſſus eſt. Cum enim fluida iunguntur ſolidis ad maleficia, opporteret Medicum permutare poſſe totum hominem, vt prudentèr ſcripſit Aretæus, quod nèc Dijs ſuis facile fore putauit. Itum igitur nùnc areſcentibus, nùnc reuireſcentibus ſymptoma-

Medici labor in ſolidorum morbis.

matibus vsq; ad 50. diem, quo tempore præcordiorum, & cerebri mala, aperto etiàm spontè in coccyge tuberculo maiori parte sedata sunt.

VIII. At enim verò, post factas cum morbo multorum mensium inducias, vrgebant tamen Ægrum, primò inuincibilis paralysis dexteræ corporis medietatis; secundò summa gracilitas cum lenta febri, & pulsu frequentèr inæquali, ad tabem festinans; tertiò animi angor, in vna præsertìm cogitatione reassumendi publica sua officia defixus; quartò alui stypticitas; quintò recurrentes interdum præcordiorum contractiones cum anhelitu; sextò voracitas, & impatientia ciborum, quibus, etiamsi affatim deuoratis, Ægrotus nihil proficiebat: Alimenta enim, etsi copiosa, quæ ab ore in ventriculum acris irritatione fermenti iucundè descendebant, a ventriculo tamèn, atque intestinis minùs defæcata, immò vitiatâ mixturâ, minori, quàm par est, mole per galaxiam, ad marasmum auertendum, ascendebant. Tandem ea etiam vlcerosa lassitudo, viriumque imbecillitas vexabat, quæ nullum corporis motum, nullam vel minimùm actuosam medicamentorum facultatem sustinere poterat.

Superstes in Aegro symptomatum cumulus.

IX. Quarè, cum mecum optimi Romæ Medici rursùm in consilium vocati fuerint, DD. DD. Placentius, Sinibaldus, Saxus, & Gattuccius, quorum vnanimi consensu, om-

nia etiam initio morbi decreta fuerunt, statuimus, medicam artem vehementes istius mali impetus obtundere potuisse, morbum tamèn prorsùs tollere nequiuisse; atque idcircò Nobilem Virum ijs adscripsimus, qui morbo succubuerunt, quorum integram curationem nemo sciens, ac prudens citrà immaturum Ægri periculum, artisque dedecus tentare audeat; Propitio interìm Numini tribuētes, subitaneum, semperq; atrociùs recurrens malum, quod Romæ tot, tantosque repentè sustulerat, nostro adhuc Præsuli pepercisse.

AETIOLOGIA.

NEmo inuoluti huius morbi ætiologiam apprimè poterit intelligere, quin attentè perpenderit, apud (a) Hip., morbos in ijs corporis partibus statui, atquè firmari, quæ anteà laborauerint; simulque aduerterit eiusdem (b) Hippocratis monitum, occasiones nimirùm, vndè quis ægrotare cœpit, considerandas esse. Etenìm cum illustrissimus Præsul ab incunabulis linguâ parumper hæsitauerit, sternoque depressus, conuulsiuo asthmati fuerit obnoxius, proculdubio cerebri simul, & præcordiorum insito, atque innato structuræ vitio ipsum laborare necesse fuit. Nil igitur mirum, si prædictis visceribus, ijs-

a ex aph. 33. lib. 4.

b 2. de morb. popul. sect. 1.

Morborum occasiones perpendendæ ex Hipp.

Ingenitum organorum vitium in Aegrotante.

ijsque appensis vasis nouissimè incubuerint morbi, quorum sanè causa petenda maximè videtur ab occasione suppressionis narium fluoris, qui, cum copiâ, atque acredine suâ (a) cerebrum, & massam sanguineam perpetuò defæcaret, statim atque ob haustos recentis calcis vapores substitit, easdem partes cœpit inquinare. Et quoniam ab initio quodcumq; vigebat robur in vasculari, ac musculari texturâ præcordiorum, & cerebri, simulque morbida fluida nondum ad summam plenitudinem, summamq; acredinem euecta erant, decubitus ad artus, atque ad imi viscera ventris solummodò contigerunt. Sed postquàm præcordia, ac neruorum principium paulatìm languidiora reddita, fluida verò copiosiora, & vitiata magis fuerunt, repentè epilepsia, atque apoplexia, deindè etiàm syncope subortæ sunt, quarum certè affectionum geneseos modos is digito quasi tetigerit, qui magni textum Hippocratis lib. de (b) flatibus, tacitâ circulationis lege ibidèm vtentis, diligenter expenderit; dummodò quod ipse aeri, tanquam istorum causæ morborum, adscribit, acribus liquidis tribuendum didicerit. Sanguis enìm, acerrimorum miscellâ salium fœdatus, natiuam volatilitatem, suamq; dulcedinem amittit, & consistentiâ, ac superficie euadit inæqualis, vt demùm vasa ipsa irritare, & corrugare sit potens; atque ita duabus de cau-

a Hùc confer quę scribit D. Valsalua de foraminibus expellentibus morbosa fluida ex cranij cauitate per aures, nares, et os, in lib. de Aur. part. vsu cap. 5.

Vigentibus Cerebro et præcordijs morbi ad artus et abdomen detrusio.

Ijsdem languentibus morbosæ materiæ retrocessio.

b n. 21.

Sanguine vitiato quomodo circulationis inæqualitas succedat.

causis sua nempe, ac vasorum, in præaffectis partibus sibi cursum perturbat. Vndè *alio quidèm loco* (sunt verba Hippocratis) *sanguis consistit, alio lentiùs penetrat, alicubi autèm citiùs*. Quâ sanè factâ inæqualitate transitus sanguinis per cerebrum, & præcordia, omnigenæ inæqualitates, & ægritudines artuum, pulsuum, respirationis, atque animorum in hominibus contingunt.

Hippocratis testimonium.

II. Verùm, vbi contumax est inæqualitas motus sanguinis in cerebro, ac medullâ oblongatâ, sæpè partes aliquæ fluidorum minoris motus intrà, & iuxtà horum, aut illorum neruorum texturam, aut motricium fibrarum vtriculos, atquè intermedia spatia, vel vrgentur, vel subsident, & impingunt, & tanquàm capita mortua ferè indissolubilitèr figuntur; indè, iuxtà neruorum discrimina, varias paralysis species inducunt, quæ, in nostro casu, primùm brachij dexteri, deindè etiàm femoris, & cruris eiusdem lateris extiterunt.

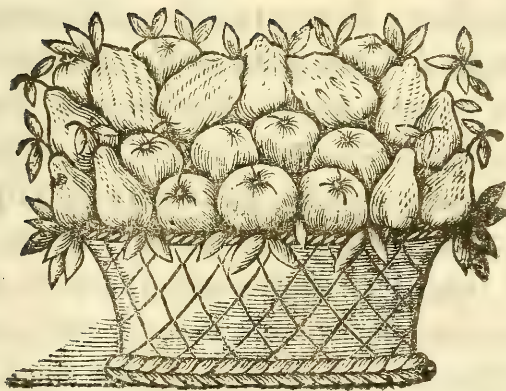
Quomodo paralysis in his contingat.

III. Sed, dum hæc scribebamus, quasi gratulantes, metum dissimulare minimè potuimus, ne aliquandò syncopis, vel epilepsiæ simùl, atque apoplexiæ insultu correptus Æger, diem suum obiret ex tempore. Quod sanè prognosticum impletum vidimus die VI. Kal. Octob. 1706. Etenim Patiens post crescentem vlcerosam lassitudinem, ac sæpè recurrentem

Aegri huius interitum quænam præcesserint.

tem

tem ſyncopem, vehementiſſimâ vexatus ſiniſtræ medietatis epilepſiâ, non ſine Amicorum lacrymis deceſſit. Vbi notandum, per octiduum ante mortem intenſo crurum frigore, ab aliquali œdemate tumidorum, fuiſſe detentum; quo tempore lotium turbidum, craſſiuſculum, nec magnâ copiâ reddebatur; aderat inapetentia; & ſpirandi quædam difficultas identidem vexabat cum laryngis, & præcordiorum ſenſibili ſtrangulatione. Quarè, ne ad plenam iſtius ægritudinis cognitionem quidquam deſiderari poſſit, ea, quæ in cadauere obſeruatu dignora comperimus, breuitèr ſubnectemus.

DIS-

DISSECTIO CADAVERIS

Sub die 26. Septembris 1706.

Coram Excellentissimis DD. Doctoribus Sinibaldo, & Saxo, me quoque præsente, ac omnia diligenter adnotante.

Nchoatâ itaque sectione a capite, quod malorum potissimùm theatrum habebatur, vidimus duram matrem albam, contractam, atquè in anteriori parte corrugatam, quâ deindè amotâ, occurrit pia solitò crassior, flauoque hìc illìc muco fœdata, cuius è vasis plùs iustò dilatatis, subobscurus magnâ copiâ exundauerat sanguis, qui, in grumos concretus, hærebat sulcis dexteri præsertìm cerebri hemisphærij vsque ad corpus callosum. Sinus interìm duræ matris omninò vacui, multisque sparsìm racemis glandularum miliarium referti conspiciebantur. Substantia tàm corticis, quàm medullæ cerebri fluidior, & dexterâ præsertim, atquè anteriori parte minor, ac depressior erat. Diametri ventriculorum anteriorum aliquantò

Morbosa duræ matris contractio.

Glandularum racemi ad eiusdem sinus.

Dexterum corticis cerebri hemisphærium sinistro minus et flaccidius

tò naturali ſtatu maiores occurrerunt. In dextero ventriculorum cruenta ſeroſitas continebatur. Nerui optici paulò graciliores. Cerebellum mollius paritèr, ac flaccidius, in cuius, atque in cerebri baſi venulas aliquot varicoſas offendimus.

II. Ad ventres mox inferiores deſcendentes animaduertimus vniuerſum corpus inſigni tabo conſumptum cum pedibus œdemate affectis, &, reſeratâ per cultrum intrà abdomen viâ, gracilem, ac nigram quandam membranam omenti vicem gerere; ſtomachum, atque inteſtina optimi coloris, & ſubſtantiæ. Hepar neque mole, neque conſiſtentiâ, aut colore a naturæ lege admodùm deuium; bilis tamèn cyſtica fluidiſſima, & ſubuiridis occurrit. Pancreatis glandula mole maior, ac durior. Lien parte, quâ maximè lymphatica excurrunt, duobus cinereis ſteatomatibus erat induratum, cæterà ſanus. Renes omnium iudicio incolumes, excepto cortice, qui ſubobſcuri coloris euaſerat.

III. Denique, ſecto, atque eleuato ſterno, vtraque thoracis cauitas cruento latice redundabat. Pulmones quædam ſubnigræ maculæ variegabant, quas, cum attentiùs obſeruaremus, figurâ ſerpentinâ præditas aſpeximus; ac proindè non dubitauimus, quin illæ extrema eſſent vaſa ſanguinea, quæ in exiguas varices abierant. Pericardium breuius *Pulmonum varices.*

vndequàque ſuperficiei cordis adhæſerat, omni penitùs lymphâ exinanitum; in cuius ſanè internâ facie, a corde per vim auulsâ, inæqualia, atque alicui noſtrum duriuſcula etiàm corpora, obſtructarum glandularum ſpeciem referentia, viſa ſunt. Cor, quanquam exteriùs nihil ſpectabile patefaceret præter aridiuſculas, & ſulcis quibuſdam per longum exaratas fibras; interiùs tamèn, (etiamſi ſanguine, ac polypis omninò vacuum) raram certè, ac memoriâ hominum æternùm duraturam rem nobis exhibuit; ſcilicèt ad oſtium arteriæ magnæ in ſingulis valuulis ſemilunaribus aderant inæqualia quædam, ac exigua ſarcomata, quæ in fimbrias, ac lacinias, inſtàr condylomatum protenſa, intrà aortam inclinabant; neque interim a valuulis, citra ſciſſuram ſe auelli patiebantur; vt nullum propterea fuerit dubium, quin ex productis valuularum fibris, vaſiſque nata, non verò per ſimplicem adhæſionem compacta, corpora illa penderent. Deniquè intrà aortam deſcendentem ſubſtantia inæqualis, ac rotunda, naturæ verò polypeæ, cauitatem ferè totam opplens inuenta fuit.

Cordis ſarcomata in ſemilunaribus valuulis.

IV. Hæc ſanè omnia clarè nos docuerunt, ſedes, & cauſas atrocium tùm præcordiorum, cùm cerebri malorum, quæ Nobilem Ægrum lento tabo ad tumulum perduxerunt, omni humanâ ope fuiſſe maiores.

SCHO-

SCHOLIVM.

Porrò, ſi quis diligentèr ire cuperet per ſingulas præternaturales res, quæ in hoc extiſpicio obſeruatæ fuerunt, prouinciam ſanè longè grauiſſimam, & ſimplici commentario maiorem ſuſciperet. Attamèn, vt ſpecimen aliquod noſtrarum tradamus annotationum, cenſemus, non omnia, vt plerunq; contingit, quæ hîc rara, & præter naturæ ordinem detecta ſunt, ab initio morbi extitiſſe; ſed alia præceſſiſſe, alia ſensìm, alia tandèm excitata, præuiſæ huius mortis cauſam habenda eſſe.

Non omne morboſum in cadauere repertum morbo ſynchronon fuit.

II. Vitia, quæ præceſſerunt epilepticam, apoplecticam, & paralyticã affectionem, nonnulla exiſtimamus latuiſſe in fluidis, nonnulla in ſolidis. Fluidorum præexiſtens labes in lympha certè conſtituenda præ cæteris videbatur, quæ ſcilicèt ſalſa, & acris, ex lixiuiali plùs iuſtò bilis mixturâ orta, per nares olìm vtilitèr excernebatur, quæque ſanguini admixta, ferè menſtruum hæmorrhoidum fluxum promouebat.

Vitia morbo præeuntia.

III. Nonnulla paritèr ſolidorum vitia cognata, indèque adulta fuiſſe arbitramùr. Hæc autem extiterunt ſterni depreſſio, pericardium minùs, quàm par eſt, amplum, extremorum vaſorum in corde, pulmone, ac

Cognata.

cerebro talis laxitas, per quam in varices facilè dilatari potuerunt.

Succedentia. IV. Vitia verò, quæ decursu morbi accesserunt, putamus fuisse in fluidis crasim, seù mixturam longè magìs acrem, pungentem, ac ferè veneficam, ex ipsa suppressione muci narium, simulq; ex influxu particularum recentis calcis inductam, quæ fieri non potuit, quin cum liquido etiàm neruorum, alijsq; fluidis secundarijs paulatìm communicaretur. Etenìm posthac febres, dolores, & vigiliæ, tandèm epilepsia, paralysis, ac syncopes ingruerunt. Hæc autèm fluidorum labes in præaffectis potissimùm structurâ locis, cerebro nimirùm, & præcordijs, morbosos tandèm decubitus induxit: interceptâ enim, ob recurrentes identidem conuulsiones, circulatione sanguinis, *Ichorum vis penetratiua.* necessariò ichores erosiui, vtpotè perniciores, subterfugiendi tempus, ac modum ipsâ ex morâ hùc illùc inuenerunt; itaut minima vasa, villorumque extremitates elimare potuerint. Vndè postmodum cætera intercurrentia liquida, pro varietate suorum motuum, & mixturarum, alteri parti aliquid affinxerunt, de altera verò aliquid sempèr detraxerunt; affinxerunt quidèm lieni, valuulis semilunaribus, pericardio, renum cortici, pedum intercapedinibus, alijsque membris, in quibus, vel propter pororum angustias, vel proptèr exilitatem impetus, semel interclu-

sa

ſa viſcidula fluida pertinacitèr adhæſerunt: Detraxerunt verò de dextero cerebri cortice, de omento, de vniuerſo corporis habitu, deque alijs locis, a quibus intercurrentes corroſiui ichores, non modò nouam non addidere, immò compactam iam pinguedinem eliquare, atque abradere, corpuſque tabidum reddere potuerunt.

V. Tandem eò ventum fuit, vt ſanguinea tùm piæ matris, tùm pulmonum vaſa, ad extremum exilitatis attenuata, propter diuturnam introfluentis liquidi acredinem, diſtrahentemque vim, ob circuli interceptionem, ex conuulſionibus ortam, poſtremâ excitatâ epilepſiâ diſſilirent, ſanguinemque ſupra, & intrà cerebrum, necnon cruentum ſerum intrà thoracem effuderint. Vnde ſubita mors; ad quam tamen inferendam ſuſpicor vnà ſimul conſpiraſſe interruptam ſanguinis continuationem per ipſa vaſa cordis; inuenta quippe ventriculorum exinanitio certè arguit a violentiſſimis præcordiorum ſtrangulationibus præciſum fuiſſe vitæ tramitem, qui cum ſanguine per cor in pulmones, & a pulmonibus per cor in arterias, ac venas circumducitur.

Vnde ſubita mors in hoc Aegrotante.

VI. Quod verò ſpectat ad duplex cordis vitium, adhæſionem nempè pericardij, & ſarcomata valuularum, non admodùm in prioris examine immorabor; vt enìm illud frequentius eſt malum apud tabidos, ac præſer-

Pericardij cum corde adhæſio cur tabidis, et aſthmaticis familiaris.

ſertìm aſthmate vexatos; ita longâ diſquiſitione non indiget; nàm ſatis eſt notare, obſtructis oſtiolis, vndè intrà pericardium liquor depluit, ac deficiente prorsûs omni humiditate, quæ ambas cordis, eiuſq; capſulæ ſuperficies ab adhæſione diſiungit, illas inter ſe neceſſariò cohærere, atque coniungi; præcipuè ſi pericardium breuiori orbe (naturâ, vel ſæpiuſculis contractionibus factum) contineatur, ex quo fiat, vt ſit cordi propinquius.

Valuularum cordis ſarcomata a nemine indicata.

VII. Igitur, ad poſterioris animaduerſionem tranſeuntes, ingenuè fatemur, hoc ſarcomatum vitium in tot obſeruatis cadaueribus nunquàm aliàs nobis fuiſſe compertum, nec adhùc ex aliorum lectione cognitum; vtcumque viderimus huiuſmodi valuulas cartilagineas, oſſeas, exeſas, phlogoſi affectas, aut cum ſanguiferis varicoſis.

VIII. Nota pluribus eſt illa per [a] Harueum memorata obſeruatio de carne fungosâ, externo cordis cono accretâ. Nec ignoramus aliam Ioh. Iacob. [b] Martini de exiccacato corde, quod centum tuberculis totâ externâ ſuperficie obſitum erat. Similiter notatu dignam cenſemus eam, quam refert Ioh. Conrad. [c] Peyer. de corde, cuius inæqualem ſuperficiem carnei veluti lemniſci externè cingebant. Sed qualis huiuſmodi interna, nulla, quòd ſciam, refertur; ex quo ſa-

a Exerc. 52. *de* gen. animalium.

b Apud Miſcell. n.c. decad. 2. obs. 204.

c Meth. hiſtor. Anat. Med. in ſchol. cap. 6.

ſanè euenit, vt apertè doceamur, quidquid in phyſicis poſſibile eſt, aliquandò contingere. Atque in hoc [(a)] Plinius erroris non temerè redarguitur, cum ſcriptum reliquerit *ſolum cor vitijs non macerari, nec ſupplicia vitæ trahere, læſumque mortem illicò afferre.*

a Lib. II. cap. 42.

IX. Excitata verò iuxta cor putamus ſarcomata iſta ex eâdem causâ, eodemque modo, quo ea fiunt, quæ exteriùs, ac præcipuè in podice apparent; ſcilicèt ab inductis omnium primò leuibus vlcuſculis, aut rhagadibus, paulatìm diſciſſa valuularum vaſa ob viſcidulorum liquidorum interceptionem elongari, ac luxuriare cœpiſſe, variè que inuicèm complicata in morboſa tubera adoleuiſſe. Nequè forſitàn ambigendum de tempore, quo vlcuſcula, ac rhagades excitari eo loco potuerint, cum principio morbi cor, diu humiliter, atque inæqualiter, pulſans, facultatem facilè dederit ſanguini, erodentibus particulis referto, vt morâ ſuâ labia valuularum exederet. Quid? quòd ipſæ quoquè viſcerum, artuumque conuulſiones, decurſu morbi ſæpè recurrentes, liberum ſanguinis fluxum a ſiniſtro cordis ventriculo per aortam (præcipuè deſcendentem, polypo ferè obſtructam) in ſingulas partes adeò interturbare potuerunt, vt, validiùs repercuſſis cruoris vndis contra prædictas valuulas, fortè ſuapte naturâ graciliores, iſtæ tandèm alicubi findi coactæ fuerint.

Horum ſarcomatum geneſeos modus.

Quod

Durantibus valuularum sarcomatibus cur pulsus plerunque æquales perstiterint.

X. Quòd verò pulsus, vel cum enormi vitio prædictarum valuularum, vt plurimùm in Ægro æquales obseruati fuerint, hoc factum puto, quia istiusmodi sarcomata, vtpote mollia, tunc facilè locum sanguini cedebant, cum pleno impetu a corde propellebatur: vndè minùs resistentes mediam viam omninò liberam aperiebant in aorta. Secùs atque accidit, vbi cartilagineæ, & multò magis vbi osseæ occurrunt valuulæ, quæ, cum ordinarijs impetibus sanguinis validè plerunque renitantur (non enìm semper, scilicèt cum maior viget in sanguine vis, vt in acuta febri, non renituntur) illius per arteriam cursum cum pulsus inæqualitate retardant.

Quomodo sarcomata producendæ syncopi conspirauerint.

XI. Illud vtique huiusmodi spongiosocarnei valuularum lemnisci, mole aucti, patrare in Ægroto forsitàn potuerunt, vt postremis vitæ diebus, dum propter expositam strangulationem præcordia contrahebantur, mutuò admoti, atquè implicati, quasi aggerem excitarent contra cominùs locata orificia arteriarum coronalium, sanguinemque ad cordis fibras per id temporis deriuari prohibuerint. Vnde lipothymias, ac syncopes, si non primùm, ac principaliter inducere, saltèm eousque producere valuerunt, donèc, cessante spasmo recenter excussa sarcomata, ad factum spatium, proprio potissimùm pondere a prædictis orificijs recederent, liberumque sangui-

guini iter per cordis ſubſtantiam rursùs permitterent, atque ad ſyncopis ceſſationem contrariâ prorsùs ratione conferrent.

XII. Nequè hîc tacebimus, polypeam ſubſtantiam, quæ intrà deſcendentis aortæ cauitatem ex ſæpiuſculis illius tubi contractionibus, & morâ ſanguinis concreuerat, pedum frigiditatem, atque œdemata, diminuto ſanguinis ad extremas partes influxu, peperiſſe.

XIII. Dicendum aliquid ſupereſſet de dextero cerebri cortice, qui flaccidior, depreſſior, ac, ſanguine etiàm exundante, & concreto, grauatus occurrit; nimirùm epilepticæ ne, an paralyticæ medietati corporis reſponderet? Et quanquàm res, ſub caluaria latens, ſummam obſcuritatem, ac difficultatem inuoluat; tamen, cum, præter Hippocratis, Ballonij, Martiani, Malpighij, Valſaluæ, aliorumque eximiorum Virorum auctoritatem, noſtra quoque ſuccurrant experimenta, meam ſententiam interponam; probabile ſcilicèt fuiſſe, dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtræ corporis medietati, & ſiniſtrum dexteræ reſpondiſſe: itaut ea corticis pars, quæ gracilior, quæque, effuſo preſſa ſanguine, inuenta fuit, commercium habuerit cum ſiniſtris artubus, motu, ſenſuque præditis; altera verò, quæ penè nullam, oculorum iudicio, labem in ſe continere vi-

Dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtræ, et ſiniſtrum dexteræ corporis medietati reſpondit.

Y de-

debatur, cum paralysi iam tentatis.

XIV. Ad huius verò asserti probabilitatem duo præcipuè argumenta nos adducunt. Prius est, quod passim experimento docemur, percussos, nempe, vulneratos, vel abscessu aliquo tentatos in dextero, aut sinistro cerebri cortice, plerunque conuulsionem, aut paralysim in oppositis artubus perpeti. Posterius verò ex hâc eâdemmet hypohtesi deduci posse videtur. Etenim, cùm Æger diù lassitudine quâdam vlcerosâ, ac postremò epilepticis quoque artuum medietatis sinistræ succussionibus affectus fuerit, verosimile est, illam cerebri partem, quæ principium, ac fons erat istorum neruorum, tempore mortis, magis in eodem lacessitam fuisse, quàm alteram, a qua nerui penè mortui propagabantur in dexteram, paralysi detentam. Atquì dexterum cerebri hemisphærium pessimè affectum, ac lacessitum, sinistrum verò nudis oculis ferè incolume inuentum est. Idcircò dexterum cerebri hemisphærium dolentibus, & conuulsis, sinistrum verò paralysi tentatis artubus conuenisse, ac respondisse, dicendum est.

Huius experimento ægri confirmatur.

XV. Nec mouet, quòd dexterum cerebri hemisphærium, tabo consumptum, cum dexterâ medietate, paralysi affectâ, congruere magis videretur, quàm cum sinistrâ, alioquin sensu, motuque præditâ. Etenim, præterquamquod in præsenti casu (vtcumque

ab.

ab initio discrimen aliquod gracilitatis dexteros inter, ac sinistros artus intersuerit) membra omnia pari tabo paulatìm aruerant; illud maximè aduertendum in glandulis, ad quarum ordinem cerebrum refertur, eas graciliores euadere, atque inueniri solere, per quas fluida vberiùs secernuntur; eas e contrario pleniores, saturatioresque seruari, quæ diù a secretionis officio vacauerint. Exemplo sint (præter thymum, & hepar in fœtu) mammæ, & renes, quarum sanè adenarum, si altera ab vsu defecerit, maior, & crassior non minor, & gracilior deprehenditur. Cum igitur dexterum cerebri hemisphærium sinistro magis depressum, seù gracilius offenderimus, perspicuum nobis præbuit indicium ad probandum, illius glandulas semel admissam secretionem liquidi neruorum alioquin acris, vsque ad extremum vitæ diem, quâ sinistrum longo iàm tempore caruerat, constanter retinuisse.

Glandulæ vberius liquidum secernentes cur euadãt graciliores, et e conuerso.

OBSERVATIONES

Physico-Anatomicæ

NONNVLLORVM,

Qui primo impetu morbi repentè per hæc tempora perierunt.

OST capita præliminaria de improuisis mortibus, eiusque causis, quæ istorum potissimùm decursu annorum nobiscùm adeò sæuitèr egerunt, & post descriptos casus aliquorum, qui subitaneis cerebri, ac præcordiorum morbis tentati, per hæc tempora euaserunt; opportunum certè erit, vt descendamus ad obseruationes illorum, qui primo impetu morbi vitam repentè cum morte commutarunt.

In ijs autèm commemorandis, illud in primis studebimus, vt historiæ me-

di-

dicæ ſingulorum, qui deceſſerunt, ea lege præfigantur extiſpicijs, vt non ſolùm naturalis, ſed præternaturalis quoquè illorum hominum ſtatus legentibus præluceat. Mala enìm, quæ mortem præceſſerunt, manum quaſi porrigunt ad illam inueniendam in cadaueribus cauſam, quæ, diſrupto vitæ filo, animam diuulſit e corpore. Quo fit, vt meritò [a] *Fortunat. Fidel. ſcripſerit* illud etiam præſtat nouiſſe, cum quiſquam repentè moritur, quanam ſcilicèt ægritudine ille correptus fuerit.

Quo morbo repentè decedens laborauerit maximè ſciendum.

a De relat. Med. lib. 4, cap. 7.

Deindè verò dabit ſpero veniam ingenuus Lector, ſi, quanquàm ex defunctorum Medicis, Amicis, ac Neceſſarijs integras tùm naturalis, cùm præternaturalis eorundem ſtatus hiſtorias haurire ſtuduerimus, adhùc tamèn alicubi mancas inuenerit, præſertìm circà pulſuum anomalias; ad eos enim, qui improuisò de medio tolluntur, nequè Medici accerſiri, neque ſi accerſiti fuerint, tempeſtiuè ſolent accurrere.

Su-

Supereſt, vt aliquid circà ſcholiorum methodum admoneamus. In ijs itàque, quemadmodum curabimus, vt particularis cuiuſque ſubitaneæ mortis cauſa extricetur, atque reluceat; ita non omnium ſymptomatum, quæ ſingulos morientes vexarunt, rationes reddemus in ſingulis; ne ſcilicèt, cum eadem ipſiſſima phœnomena in pluribus ægris obſeruata fuerint, recoctam cum nauſea crambem Lectoribus exhibeamus. Symptomatum idcircò Aetiologias hàc illàc noſtris aſpergemus in ſcholijs, vt, quæ de induſtria deficiunt in ſingulis, deſiderari vix poſſint in omnibus.

OB-

OBSERVATIO I.

Repentina mors ex apoplexia syncopali in Viro obeso, & cachochymo.

HISTORIA.

Ntonius Maria Brilli Romanus, quinquagenario maior, famulorum Eminentiss. Cardinalis Sacripantis decanus, obesi admodùm habitus, vini, & coniugalis veneris intemperans; cùm antè annum vagis circà pectus, ac diaphragma doloribus tentaretur, graui anhelitu, & omnigenâ pulsus inæqualitate vrgeri cœpit. Deindè verò vrinarum sensìm inopiâ, ac pedum tumore laborans, futuræ speciem hydropis exhibuit; varijs propterea pharmacis, & præsertìm oxymellite scillit., ac stomachicis refermentantibus curatus, rursùs lotij copiam obtinuit, apertoque in crure fonticulo, meliùs se habuit.

II. Sed quanquàm ad Aulæ officia, post multos menses redijsset, prauo tamen colore fœdatus per accliuia anhelabat, atque ijsdem pulsuum anomalijs perpetuò detinebatur. Tandèm die 15. Ianuarij 1706., nocte mediâ, expergefactus, purpurinam quandam totius corpo-

poris efflorescentiam, instar morbi, qui a Medicis appellatur, *essere*, ingenti cum pruritu, & calore, summoperè molestam persensit, a qua, vt alleuiaretur, e lecto surgens, fenestram, sese frigidissimo expositurus aeri, imprudenter aperuit; exindè decubitus, qui vtiliter exteriùs factus erat, pessimo fato interiùs repulsus, e vestigio brachij sinistri torporem induxit. Neque interìm æger, ijs auscultans morbi vocibus, vllam sibi medelam adhiberi curauit; sed postridiè Aulam adiuit, & Eminentissimi Purpurati currum pedibus cum cætero famulatu sequutus fuit, vt tandèm viribus fractus, horâ 23. cum dimidiâ diei 17. Ianuarij, repentè mortuus fuerit in via, quæ Parionis dicitur.

Funestissima esserarum ad interiora repulsio.

CADAVERIS DISSECTIO.

TRansactis viginti quatuor horis, cadauer in Theatro Romani Archilycei, coràm Excellentissimis Viris, ac Doctoribus Lucâ Tomassino Prothomedico Generali, tribus Consiliarijs, scilicèt Iacobo Sinibaldo, Antonio Placentio, & Ioh: Trullo, duobus Medicis Sacri Palatij Apostolici Michaele Angelo Pauli, & Gasparo Reali, & publico Anatomes Professore Alexandro Pascolo, vnàcum Physico, & Chirurgo Carcerum Ioh: Latino,

& Bartholomæo Simoncello, qui publicus alioquìn est Anatomes Minister, a quo, adstantibus etiàm Curiæ Iudicibus, & Scribis, multoque concurrente Studiosorum numero, dissectum fuit.

Ex cadauerum facie quandoque Medicus eruditur.

II. Et quoniàm externa quoque Cadauerum facies nos aliquandò erudire solet; idcircò in primis aduertimus, vniuersum corpus mirè obesum, & pallidum, vultum autem obscurè adhuc ingenti cum tumiditate rubentem occurrisse; ex quo factum est, vt, antequàm, detractâ caluariâ, ipsius cerebri status nobis innotesceret, rumoris nescio quid afflauerit in Theatro, aliquibus sanguinem, e vasis largè effusum, sub cranio inuentum iri augurantibus. Sed o vana, & incerta iudicia hominum, quorum lingua oculos, mentemque præcurrit!

Effusus sub Cranio sanguis pro mortis causa perperàm hìc accusatur.

III. At verò, vt rem consueto perficeremus ordine, abdomen principio secuimus, quod multo adipe refertum erat. Zirbus, obstructis suis glandulis, crassiusculus. Intestina tenuia, venis sanguine tumentibus aliquantulùm rubentia. Ventriculus prægrandis, & laxus. Lien naturali mole maior. Hepar paulò auctius, sed colore propè naturali, cuius interìm Cystis, cùm forinsecùs albicans obseruaretur, exactiori locum fecit examini; postquàm verò illam aperuimus, non bilem, sed verum pus continere, atque internâ sui su-

Pus, & vlcera in Cysti fellea deprehensa.

ſuperficie varijs vlcuſculis laceram, raro quidèm exemplo, deprehendimus.

IV. Ab ipſo deindè abdomine in thoracem per amotum ſternum reſeratâ viâ, ſtatìm multa circà pericardium flaueſcentis adipis copia, (qua cordis quoque baſis grauabatur) ſe obtulit. Pulmo ſolitò depreſſior.

Summa cordis amplitudo.

Cor verò prægrande inuentum eſt. Dextera auricula cum appenſa vena caua, quæ modicam nigri ſanguinis quantitatem continebat, duplò certè naturali diametro amplior apparuit.

V. In ſiniſtro ventriculo maxima picei cruoris moles claudebatur. Arteriæ pulmonica, & aorta, finitimæque cordi tracheales partes multo adipe refertæ, glanduliſque quibuſdam obſeſſæ, mutuum niſum, & compreſſionem oſtendebant.

VI. Tandèm, cùm ad Cranij ſectionem Chirurgus accederet, ſciſſis, diductiſque tegumentis, ſuper dexterum latus oſſis ſincipitis offendit in Cranio foramen, per quod, (cùm pericranium duntaxàt aditum intercluderet) maius ſpecillum ad vſque duram Meningem, alioquìn laxam, facilè intulit; atque, eleuatâ caluariâ, cuniculum illum intrà oſſis lamellas à generationis fortè primordijs fuiſſe reſeratum, indè iudicauimus, quòd orbiculus non aſper, ſed læuigatus inuentus fuit. Cæterùm in ſuperficie cerebri ſubobſcura vaſo-

Duræ Meningis laxitas.

Cranij foramen forſan innatum.

ſo-

ſorum ſanguineorum turgeſcentia, & modica quantitas turbidi ſeri in ventriculis ſpectabatur. Sinus longitudinalis, & laterales, atque ij etiàm, qui ad cerebri baſim poſiti ſunt, nigro ſanguine tumebant, vt non fuerit dubitandum, quìn ſolitò maior cruoris quantitas intrà cranium intercepta fuiſſet.

SCHOLIVM.

IN huius veſtibulo ſcholij opportunè occurrit conſilium, verè ſapiens, ac rectum, quo Gulielmus [a] Ballonius Medicos admonet, vt caueant prædicere, ſe deprehenſuros aliquid in capitibus illorum, qui ex cerebri morbis interierunt. Etenìm, cùm vna, eademque affectio à varijs, atque inter ſe non diuerſis modò, ſed ſæpè contrarijs, diuersèque operantibus cauſis oriri poſſit, rarò fit, vt Medicus illam, quam incautè præcinerat cauſam, in diſſectione cadaueris inueniat. Quod ſanè extiſpicij huius teſtimonio omnium cum admiratione comprobatum fuit; nullum enim effuſum in cerebro ſanguinem offendimus, quem aliqui adeò confidenter prædixerant. Igitur, vt nos cauti fuimus in prænunciando, ſimiliter in huiuſce ſubitaneæ mortis cauſis euoluendis ab erroris periculo longiùs abeamus, e re arbitramur annua iſtius Ægri mala diligenter inueſtigare:

a In comment., & annot. ad hiſtor. 1. l. 2. conſil.

Medico cur multa opus ſit cautela in prædicendis interioribus cadauerum læſionibus.

Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inueſtigãda.

re : quo nanque remotiores ab obseruantium oculis repentinarum mortium causæ in dissectis cadaueribus esse videntur; ità curiosiorem diligentiam postulant, vt eruantur, & patefiant. Porrò nonnulla inuenta, etsi non rarò in extispicijs nihili fiant, ex quo apud minùs versatos in rebus anatomicis minima putantur; ea tamen magni æstimanda sunt, quoties cum languidulis viscerum fibris luctari, minimisque vasorum angustijs intercipi potuerunt.

In extispicijs, etsi minima offendantur, magni æstimanda.

II. Primò itàque extrà omnem dubitationis aleam positum per historiam censeo, hominem hunc ab anno ex cachexia valetudinariam vitam duxisse, cum labefactato fibrarum tono, & cum degeneribus a naturali crasi fluidis, quæ ad viscido-acrem naturam euecta erant.

Series Morborum subitam necẽ præcedentium.

III. Secundò ex cadaueris dissectione constitit, Ægrum loco cysticæ bilis, quæ balsamico-amaricans esse debet, acro-putridum pus multò priùs, quàm diem suum obiret, fouisse; non enìm vlcera momento temporis ab erodente liquido visceribus insculpuntur. Hoc autem pus facere non poterat, quìn, euerso naturæ ordine, chylum non modò non defæcaret, sed exoticis particulis imbueret, nouamque labem sanguini iugiter communicaret.

IV. Tertiò his addamus ex historia, Ægrum

Ægrum eò tandèm perueniſſe, vt acria corpuſcula, ijſque commixtam ſulphuream lympham (erat enìm vinoſus) plenè cumulauerit, quæ profectò corpuſcula ab vniuerſo ſuorum vaſorum, ac viſcerum fibroſo genere, inductâ irritatione, ad externa corporis ſub forma eſſerarum propulſa fuerunt; cui ſanè propulſioni, niſi Ægrotus intempeſtæ noctis frigore imprudens fuiſſet obnixus, proculdubiò indè leuamen accepiſſet. Sed, cùm iſtius critici decubitus materies intrà vaſa repulſa, atque in cerebro, & ſpinalis medullæ principio intercepta fuerit, ſiniſtri torporem brachij produxit, qui, ex tempore ſolutus, indicium præbuit, ignem non extinctum, ſed doloſo in cinere latuiſſe ſepultum; cauſam nempè morbificam e corpore nequaquàm eductam, ſed partìm ſanguini confuſam, partìm viſcerum folliculis interceptam delituiſſe.

Ex repulſis eſſeris brachij torpor.

V. His verò poſitis, facile eſt conijcere, cauſam ſubitaneæ huius mortis fuiſſe copiam craſſeſcentis ſanguinis, & ſeroſitatis, quæ quidem fluida oleoſo-volatilibus partibus deſtituta, & fixis ſalibus redundantia, propriæ fluxilitatis inopiâ per meningum arteriolas, per ſinus, ac per reliqua cerebri vaſa hærere cœperunt: vbi, debilitatis, ob ſpirituum paucitatem in violento etiàm corporis motu erogatorum, fibris muſcularibus duræ matris, ac villis omnibus corticem cerebri, ac cerebelli

belli intertexentibus; &, inductâ ob ſanguinis remoram tàm preſſione ſuprà fibras, & glandulas eiuſdem corticis, quàm obſtructione intrà oſcilla ſecretoria liquidi neruorum, repentina ſuborta eſt ſyderatio liquidorum, & ſolidorum in cerebro, quam fortiſſimam dicimus apoplexiam cum mortifera ſyncope, quæ noſtro in caſu corripuit, non ſolùm propter deficientem deſcenſum ſpirituum a cerebro, & cerebello in cor; ſed propter concurrentem renitentiam ad motum craſſi, & reſinoſi ſanguinis, per cauitates cordis tùnc temporis deuoluti.

Vndenam ſyncopes mortifera in hoc Ægrotante.

VI. Hoc autem indè arguitur, quòd iſto in homine lympha viſcidulo-acris, quæ per duos dies ante obitum *eſſeras* produxit, cùm a ſuccutaneo organo intempeſtiuè repulſa fuerit, nullam excitauerit febrim, quâ aut cum cæteris maſſæ principijs exactè, atque impunè rursùs commiſceri, aut per alia ſecernicula vtiliter trudi potuiſſet. Factum proindè eſſe videtur, vt fluida, diſſipatis poſtridiè per laborioſum pedeſtre iter volatilibus particulis, quibus vtcunque, in cerebro præſertìm, fluxilia reddebantur, ex tempore ſubſtiterint, inductâque paralyſi in meningibus, ac totâ cerebri ſuperficie, inuincibilem, quam fortiſſimam dicunt apoplexiam, (a) Senibus aliòqui familiarem, pepererint.

In hoc excitata febris ſubitam mortem forſan auertiſſet.

Paralyſis membranarum, & corticis cerebri, ac cerebelli.

a 6. aph. 57.

VII. Firmant deindè noſtras a priori conie-

niecturas ea, quæ in cadauere palàm occurrerunt. Quid enìm aliud tumida, & subrufa vultus, & meningum species? Quid sanguineorum vasorum in vniuersâ cerebri superficie turgescentia? Quid sinus omnes, nigro sanguine oppleti, demonstrauerunt, nisi maximam fuisse austeri, minùsq; mobilis humoris quantitatem, quæ intrà cranium intercepta, tùm circumpellentium fibrarum tonum eneruare, cùm vel maximè secretrices cerebri glandulas oppidò premere, ac validè obstruere potuit; vndè lethalis spirituum animalium inopia inducta fuit; præsertìm cùm apertissimè constiterit, plùs acrium serositatum, & viscidorum humorum, quàm oleoso-volatilium particularum diù ægro in corpore redundauisse?

VIII. Hoc tandèm breuiter admonemus, non frustrà aliquem suspicari posse, nùm repertum in cranio foramen, ad infirmandum robur duræ matris conferre aliquid potuerit. Etenìm apud hominem, qui ferè semper pro suo munere ad obsequia, nudato capite, incedebat, cuniculus iste aeri, aerique innatantibus corporibus fortè minùs, quàm natura postulat, obnitebatur. Si quis enìm ab Ægro, dum adhùc erat inter viuos, sciscitatus fuisset, an aliquam sub perforato cranio in magnis temporum mutationibus molestiam persensisset, eam probabiliter fassurum fuisse, indè

Cranij foramen an duræ matri infirmandæ contulerit?

Cranio ob siphillydem desquamato, Cerebrum facilè afficitur.

indè arbitramur, quòd, qui ex siphillyde cranij desquamationem passi sunt, ferè semper de læsione ab externo frigore conqueruntur, cerebrique mala facillimè subeunt.

IX. De cætero viderint alij, quænam extiterit origo raræ illius exulcerationis, quæ in cysti fellea inuenta est. Nos enìm, qui huius primordia ægritudinis penitùs ignoramus, illud hìc pro coronide tantummodò adijcimus, sæpè detexisse morbidam quasi radicem, vel saltem coniunctam propaginem earum spirandi difficultatum, quæ, ex hypochondrijs ortæ, ad hydropem tendunt, in ipso fellis folliculo altè implantatam; modò nimirùm in lixiuiali, fluidâque nimìs, modò in tenaciori, atque in lapides conuersâ bile, vt non sit dubitandum, quìn vitium tàm enorme ipsius cystis felleæ ad morbos istius Ægri maximè conspirauerit.

Cystis felleæ vitia multorum pectoris morborum radix.

X. Neque similiter immoramur in persequendo impedimenta præcordiorum, ac præsertìm arteriarum pulmonicæ, & aortæ, partiumque trachealium, multo adipe, auctisque glandulis obsessarum: non enìm causas inquirimus annui anhelitus, pulsusque inæqualitatis, quæ a præternaturali, mutuoque vasorum nisu pendere potuerunt.

OB-

OBSERVATIO II.

Subita Mors ex ſyncope ob cordis magnitudinem, prolapſum, atque aneuryſma.

HISTORIA.

Amulus olìm curſor Illuſtriſſimi Marchionis Spadæ iunioris, nomine Philippus Turci Romanus, annorum circitèr viginti quinque, habitûs gracilis, ſtaturæ mediocris, pallidi coloris, anhelitu in leuibus etiàm corporis motibus detineri ſolitus, ante annum laborauit ſuffocatiuâ anginâ, a qua, ter miſſo intrà diei ſpatium ſanguine, liberatus fuit, ſuperſtitibus tamen maiori ſemper ſpirandi difficultate, & recurrente interdùm cordis palpitatione, præſertìm cum citato greſſu ambularet, vnà cum ſepulto præcordiorum angore, & quodam pulſatili pondere ſuprà diaphragmatis centrum. Quæ quidèm mala eòuſque adaugebantur, vt illum, vel inter comedendum, atque ab aſſumpto potiſſimùm cibo, deteriùs haberent. Hic, die 4. Februarij ineuntis huius anni 1706. tametſi manè faucium phlogoſi, & quibuſdam ad vſque collum,

Series ſymptomatum, quæ cordis magnitudinem, & prolapſum oſtendit.

& iugulum exporrectis contractionibus detineretur, pedibus nihilominùs Herum ſuum per quingentos circitèr paſſus proſequutus fuit. Domino verò alicubi diutiùs fortè morante, ipſe cum ſocio in caupona largè, ac ſinè delectu comedit, ac bibit; deindè domum reuerſus poſt horam, cum frigore corriperetur, apud fœminam ſe recepit, calefaciendi causâ ad ignem, qui ſemi accenſis carbonibus medio ardebat in cubiculo, vbi paulò poſt (fortè an etiam ex œſtro venereo?) leui primùm capitis debilitate, deindè frontis, totiuſque corporis madore cum vehementiſſimo anhelitu, cordiſque angore, tandèm ſyncope, in mortem ſtatìm deſinente, correptus fuit.

CADAVERIS DISSECTIO.

APerto abdomine, inteſtina tenuia aliquantulùm ſubrufa; cætera verò naturalia viſcera a natiuo ſtatu parùm receſſiſſe, præterquam paulò turgidiora, ac velutì murice ſubtincta viſa fuerunt.

II. Morborum, & ipſius necis ſedes apparuit potiſſimùm in thorace, quo reſerato, pulmones ſubalbidi, & dexter eorum coſtis legitimis tenaciter adhæreſcens, oculis adſtantium ſeſe obiecerunt.

III. Fauces rubore perfuſas, aſperam arte-

teriam ſubſtantiâ gelatinæ non abſimili, fuligineo tamen, ac ſubnigro interiùs colore refertam, cernimus. Rami bronchiales phlogoſi paritèr, ac velutì aſperitate quâdam laborabant.

IV. Cor mole triplò naturali maius, vaccinum certè ſuperabat, cùm, ablato pericardio, & expreſſo omni cruore, pependerit in lance libras duas & ſemis. Hoc ſanè viſcus ſuprà diaphragma ceciderat, ac proindè œſophagum, aortam, ac ventriculum facilè premebat.

Cordis moles aucta, & prolapsus in diaphragma.

V. Deindè, etiamſi externâ facie naturalem ſeruare videretur figuram; ſectum tamen nouam philoſophandi materiem ſolertioribus naturæ Veſtigatoribus præbuit; auricula enim, & ventriculus dexter, ſanguine vacui, ſed ordinariæ diametri, contra verò ſiniſtræ cauitates nigro plenæ cruore, & duplò dexteris latiores occurrerunt. Arteria magna iuxtà cor paritèr perampla.

Siniſter cordis ſinus duplò maior dextero.

VI. Secto cranio, pia mater cum vaſis ſolitò tumidioribus ſe nobis præbuit. Cortex cerebri in ſuperficie vtriuſque hemiſphærij versùs poſticam partem calloſo quodam glutine tenacitèr duræ matri adhærebat. Plexus denique conſtabant ex vaſis ſanguine plenioribus.

SCHOLIVM.

NE prolixitas morosa, neuè breuitas in hâc attingendâ ætiologiâ euadat obscura; sedulus Lector primò distinctè, mox verò promiscuè animaduertat, primò natiuum Ægri temperamentum, & grauissimos morbos, quibus miser homo per annum ante mortem torquebatur; secundò proximas necis occasiones; tertiò ea omnia, quæ in illius cadauere obseruata fuerunt. Hæc enim, spero, satis luminis accendent, vt claras subiti huius interitûs rationes videre possit.

II. Quanquàm verò singulæ affectiones, & causæ, quæ Ægrotum hunc detinuerunt, diuisis suarum virium momentis præcocem, subitamque necem afferre vix potuissent; vniuersæ tamen, momento composito, eandem facillimè induxerunt: Quod sanè minimè arduum videbitur, si quot, & quomodò istiusmodi causæ ad supremam, atque inopinatam Ægri perniciem conspirauerint, diligentèr expendamus. Non enim vna, eaque simplex, aut interna solùm causa, sed multiplex, & tùm externa, cùm interna, vetus, ac recens ad improuisum illius interitum coniurauit.

Multiplices huius improuisæ necis causæ.

III. Hoc sanè euidentèr constabit, si duo ante

ante omnia, quippe quæ admodùm probabilia, aduersam istius valetudinem præcessisse intelligamus; alterum natiuum eiusdem temperamentum acro-biliosum, vnàcum solitò grandiori corde, ac paulò debiliori textura sinistri ventriculi, atque aortæ, quæ sanè res hominibus, præ cæteris animalibus, non raro contingunt; alterum verò aduentitium, nimirùm intemperans, atque intempestiuè exagitatum Cursorum vitæ genus, per quod non tantùm fluida ad acro-volatilem naturam in gracilibus præsertim corporibus euehuntur; sed aeris quoque viæ, & pendulum intrà thoracem cor perpetuâ concussione, ac diuulsione labefactantur. Ità certè clara habebimus principia, vndè causas deriuemus non modò suffocatiuæ anginæ, sed, quod caput rei est, lethalis prolapsûs, & aneurysmatis cordis. Cùm enim præcordia per arterias clauiculis, axillis, & collo, perque reliqua vasa pulmonibus alligentur; cùmque pulmones per asperam arteriam, ac per laryngem, veluti per funem, a iugulo, & faucibus propendeant; facile est concipere, infirmiora ex angina, & magis adhùc ex fluidorum acredine, & cursorio vitæ genere reddita huiusmodi suspensoria, ægriùs postmodùm valuisse ad renitendum descensui præcordiorum, quæ, solitò magis ex mole grauitantia, suis etiam relaxatis, exesisque proximioribus membranarum funiculis, necessariò ex lege

Ipsarum enumeratio.

Præcordia in Cursoribus cur facilè labefactentur.

Mechanicus cordis prolabẽtis modus.

lege grauium ſuprà diaphragma lapſarunt,

IV. Cùm verò multarum officia partium apud animalia regantur, aut offendantur mutuo contactu, ac niſu, vel diuiſione, ac diſſociatione; vtique fieri non potuit, quin, grauitante corde præter naturæ ordinem ſuprà diaphragma, & diaphragmate ſuprà ſtomachum, indè non ſolummodò reſpiratio læſa, ſed, tumente ex cibis ventriculo, arteria magna deſcendens (quæ ſeptum tranſuerſum ſub corde perforat, & ſtomacho ſubſternitur) validè compreſſa fuerit. Hinc fiebat, vt ſanguis, impeditâ liberâ ſuâ traiectione, ac deuolutione per inferiores arterias, neceſſariò quoquo modo alternè repelleretur versùs ſuperiores arterias, atq; in eundem ſiniſtrum cordis ventriculum, a quo viciſſim fuerat extruſus: ibique arietatio quædam nixûs trudendi, ac renixûs truſi iam cruoris ab aſſumpto potiſſimùm cibo (quo ſanè tempore ventriculus aortam valentiùs premit) ſub angoris, ac palpitationis ſpecie proficiſcebatur.

Cur maximè ab aſſumpto cibo reſpiratio, & cordis palpitatio ingraueſcerent.

V. Et quoniàm ex hac vna radice præpediti motus liberi ſanguinis per deſcendentes arterias ſexcenti malorum frutices germinare potuerunt; mirum ſanè haud erit, ſi nos indè principium deriuemus dilatationis tùm arteriæ magnæ, tùm vel maximè ſiniſtri cordis ventriculi (quas quidem partes natiuâ debiliori texturâ laborare poſuimus) nec non

adhæ-

adhæſionum pulmonis, congeſtionis lymphæ in cerebri ſuperficie, tandèmque, concurrentibus externis cauſis, etiàm ſubitæ mortis.

Morboſæ præcordiorum dilatationis origo principijs hydrometricis illuſtratur.

VI. Etenìm, cum clarè conſtet ex hydrometricis principijs, impedito, vel diminuto ex communi aliquo alueo per vnam, vel alteram fiſtulam aquarum excurſu, illicò in proximos canales lymphas maiori copiâ deriuari, atque confluere; immò eaſdem lymphas, ad rationem impediti liberi excursûs, ad ipſum quoquè alueum reflecti; vt, quæ ſucceſſiuè fluxuræ eſſent, in eodem parumpèr ſubſiſtant; ſatis dilucidè apparet, cur in homine iſto cruoris excurſus, per inferiores arterias ob expoſitas compreſſiones alternè diminutus, alternè pariter maiori copiâ, & vi versùs cor, & in ſuperiores arterias fuerit deriuatus; facilèque proptereà non ſolùm faucium phlogoſes, & capitis congeſtiones induxerit; ſed etiã in ſiniſtro cordis alueo dilatationem, ſi non primùm producere, ſaltèm adaugere potuerit.

Sanguis intrà cõpreßam arteriam violenter truſus, cunei protentiam induit.

VII. Porrò cum fluida, præſertìm incompreſſilia ferè induant naturam ſolidi, quotieſcunque in anguſtum alicubi tubum violentèr, ac pertinacitèr vrgentur: idcircò planum eſt intelligere, ſanguinem, cum a corde violenter intrà compreſſam arteriam truditur, vectis, cuneique potentiam induere, tantò quidem maiorem, quantò magis locali eiuſdem motui acutæ durorum ſalium figuræ

co-

copulantur. Nihil igitur mirum, si apud hunc Ægrum, ex impulso sanguine intrà impeditam aortam, eoque reuerberato versùs semilunares valuulas, idem truncus, & sinister cordis ventriculus (texturâ aliòqui debiles) dilatati fuerint; distractiuæ nanquè percussionis, ac repercussionis vi adiuncta fuit in sanguine energia cunei erodentium salium, qui fibrosum earundem cauitatum contextum, repetitâ totiès extrusione vlteriùs debilitatum, paulatìm diloricare potuerunt; quibus factum puto, vt, viscus hoc, (remorante etiam sanguine in minimis coronarijs, proximisque distentarum fibrarum spatiolis) grauius semper, ac maius euaserit, suique idcircò prolapsus, & septi transuersi, aortæque compressionis causam longè magis adauxerit.

a Bened. Castell. in demonst. mens. aquar. current. prop. 3.

Coniectura de tardiori sanguinis motu per aneurysmaticum læuum cordis sinum.

VIII. At verò, cum ex hydrometricis sectiones inæquales vasorum, per quæ fluida mouentur, eorundem fluidorum velocitatibus sint reciprocæ, sequitur, vt, eneruatis fibris impellentibus, si læuæ cordis cauitates duplò maiores dexteris detectæ fuerunt, duplò etiam tardior extiterit motus sanguinis in sinistris, quàm in dexteris; eòque magis, quò distracta, & ampliata sinistri ventriculi latera in qualibet systole ad mutuum peruenire contactum, omnemque a se cruorem in aortam expellere, atque elutriare nequiuerint, quo,

sa-

ſanè copiosè ſubſiſtente liberis tùm ipſius cordis motibus, tùm influentium a pulmone liquidorum vndis, noua ſemper augebatur renitentia. Exinde maxima eruitur cauſa tùm ſepultæ præcordiorum anguſtiæ, & grauitatis, quâ poſtremò æger deceſſit, cùm inuentæ in cadauere ſtagnationis ſanguinis intrà ſiniſtrum duntaxat ventriculum. Etenim cùm eò res in curſore iſto deuenit, vt ſimùl conſpirauerint minor animalium virium potentia ad conſtringendum cor, & maior cordis ob adauctum ſuum pondus renitentia ad motum, tùnc hercle vires circumpulſiuæ in cordis ventriculis ad eam rationem, & inter ſe, & cum contentis cruoris molibus peruenire debuerunt, quam inuicem habebant ſectiones cauitatum, & reſiſtentiæ vaſorum. Sed quoniam dexter ventriculus naturali diametro donabatur, & pulmonum vaſa nullo apparenti vitio afficiebantur: ſiniſter verò ſinus duplâ diametro laborabat, & arteria magna perampla ab ipſo corde, & ſtomaco validè premebatur. Idcirco aqud Ægrum ſuperſtes maior vis in dextero cordis ventriculo minorem ſanguinis quantitatem liberè, maiorique velocitatis gradu in pulmonica vaſa impellere potuit. Contra verò ſiniſter ventriculus propter minorem ex dilatatione vim maiorem ſanguinis molem in præpeditam aortam expeditè trudere prohibebatur; quæ certè cruoris re-

Expoſita coniectura nouis rationibus confirmatur.

mora præcordiorum anguſtiam, tandemq; mortiferam ſuffocationem, ac ſyncopem induxit.

IX. Nequè verò hîc animus eſt longiùs perſequi rationes diuerſarum lymphæ concretionum, quæ a ſalino-acrium cum oleoſis miſcellâ particularum in locis minoris motus, aut maioris impedimenti apud valetudinaria corpora, & noſtrum præſertìm Ægrum, tùm in pulmone dextero, cùm in ſupremo cerebri cortice contigerunt. Etenim ſatis ex Chymicis tentaminibus innoteſcit, acria, ſulphureis admixta, inuicem coaleſcere, præſertìm apud vinoſos: vndè ſpiritum vini cum vrinæ ſpiritu in tenax corpus facillimè abire videmus.

Lymphæ concretionum cauſa ex chymicis.

X. Cæterùm, vt omnes huius necis cauſas breuiter perſtringamus, repetere cogimur ex cerebri vitio minùs ſpirituum, quàm naturalis huius hominis poſtulabat œconomia, aliquantò priùs tempore mortis ſecretum fuiſſe; vndè virium debilitas, ex præcordiis orta, maior adhùc reddebatur ex diminuta per cerebri corticem liquidi animalis ſeparatione, quæ ob calloſum inuentum eiuſdem glutinem vltrò ſe nobis obtulit. Factum proinde fuit, vt ad repentinum interitum Ægri ſimul conſpiraucrint primò noua partium ſalino-acrium in fluidis exaltatio, quæ ex poſtrema faucium phlogoſi apertiſſimè innotuit; ſecundò motus corporis, dùm quiete indigebat; tertiò ingluuies, & vini abuſus, cum diætâ opus erat; quar-

Cauſarum ad hanc ſubitam necem conſpirantium epilogus.

quartò suffocatiua bronchiorum irritatio ex carbonum fumo, qui in cadauere per fuligineum tracheæ colorem in apertum se dedit; tandèm (si fortè accesserit) veneris œstrum, quod spiritus maximoperè impuros, ac perturbatos in nouum, atque omninò improportionatum motum circà præcordia agere potuit. Vndè cor ipsum, suapte natura magnum, &, sanguine subsistente, grauius redditum, ob exiguas animalium spirituum vires ab omni penitùs motu constantissimè defecit.

Fuligineus tracheæ color ex fumo carbonum.

XI. Sed, ne hîc longè de scholij cancellis abire vererer; profectò exemplis etiam ostendere possem, quàm facilis via sit ad præcocem, inopinatamque mortem nimis aucta cordis moles, eiusque prolapsus. Vnum tamen casum, nostro quippe simillimum, a [a] P. Marchetto descriptum, coronidis loco afferre liceat. Venetus quadragenarius, crapulæ deditus, anhelitu, & hypochondriorum angustiâ detentus, multis frustrà adhibitis remedijs, Patauium petijt, vbi posterâ nocte repentè obijt, in cuius cadauere nihil præternaturam intrà abdomen se prodidit; verùm in thorace cor adeò amplum obseruatum fuit, vt tria naturalis magnitudinis æquaret; ventriculis itidem amplissimis, cuius capsulæ vbique pressiùs adhærebat; superioribus, ac lateralibus partibus pleuræ etiam adnexum;

a Obser. 49.

inferiori verò eidem diaphragmati. Scilicet, vt minimè sit hæsitandum, adauctam cordis molem, situmque ex prolapsu vitiatum, ad repentinam denique mortem conducere.

Cordis prolapsus quandoq: hydropis speciem induit.

XII. Quòd si verò malum hoc corripiat hominem, in victu, ac motu satis temperatum, tandem hydropis speciem induit, pedum œdemate, nocturnâ ortophnæâ, carotidum palpitatione, vrinarum paucitate, atque angore paulatim inductis. Nec interim deerunt fortè Medici, qui, huius ignoratâ morbi radice, non hydragogis modò, sed multis vesicantium, vstionumque tormentis Ægros extorqueant. Verùm de ijs fusè in nostro de Aneurysmatibus Tractatu.

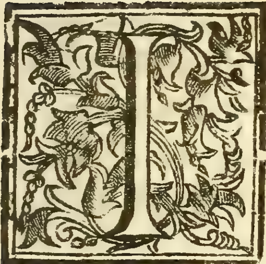

OB-

OBSERVATIO III.

Cita mors ob interceptum motum aeris, & sanguinis in præcordijs, vnà cum cerebri consensu.

HISTORIA.

Ohannes Baptista Auanzius, octodecim annos natus, D. Cæciliæ de Nobilibus famulus ex ora maritima romanæ ditionis malam circà præteritum autumnum reportauit valetudinem; hinc prauo vultus colore cum anhelitu laboriosam vitam Romæ ducebat, improbâque victus ratione vsus, cum planè imbecillis esset, tamen adhùc seruiebat; præcedenti suum interitum vesperi largâ castanearum copiâ se ingurgitauit, noctemque proindè valdè molestam ex spirandi præsertìm difficultate transegit; & in ea quidèm, post vomitum viscidorum humorum cum meliùs habere crederetur, manè tamen, quæ fuit 3. Febr. 1706. mortuus repertus est, e cuius ore spumosa lympha, vt ex naribus filamenta sanguinis pendebant.

CA-

CADAVERIS DISSECTIO.

CAdauer post 24. horas inuentum est cum latice sanguineo, ex sinistra nare profluente, & cum thorace solitò elatiori, ac tumidiori. Sectis tegumentis, occurrerunt intestina tenuia aliquantulùm rubicunda, & intrà abdomen modica quantitas seri sanguinei. Lien prægrandis, ac plumbeus, ponderis exactè librarum quatuor cum dimidiâ. Hepar sanum dixisses, si bilem subuiridem sua in cystide contentam excipias; cætera naturalia viscera vix cum notabili labe inuenta.

Tendineæ fibræ pulmones Costis colligantes.

II. Eleuato sterno, serum in vtraque pectoris cauitate magnâ copiâ offendimus, & pulmones, costis colligatos, non ordinariâ quidèm superficierum cohæsione, sed per albas quasdam, teretes, ac verè nerueas fibras, quas, oculo iudice, tendines putauisses. E cordis vasis, & cauitatibus sanguis nigerrimus extractus est, grumis non in vnum tenacitèr coagulatis, sed atrâ cum tincturâ diffluentibus. Dexterum cordis sinum insignes polypi, certè plùs vnciâ pendentes, ferè vniuersum opplebant; sinistrum verò exiguus occupabat. Cordis, pulmonumque parenchymata summoperè flaccida tractabantur.

III. Digni quoque animaduersione fuerunt

runt pulmones, qui, manu pressi, vt a colligatione cum costis diuellerentur, cruento latice per dehiscentes quosdam in superficie meatus facilè manabant.

Latex a compressa pulmonis superficie manans.

IV. Circumsecto cranio, & durâ matre, pia occurrit, solitò rubentior, turgidis sanguine vasis. Quinimò cerebri superficies, diductis duobus hemisphærijs, vsque ad corpus callosum eâdem tincturâ laborabat. Apertis ventriculis anterioribus, serum limpidum effluxit, & plexus, qui intùs serpunt, ex vasis solitò tumentioribus constabant. Transuersales quoque duræ matris sinus nigro sanguine opplebantur.

SCHOLIVM.

DVbium sanè in primis oriri posset, an mors ista purè subitanea dicenda fuerit, quippè quam longus integræ ferè noctis agon præcessit; sed, cùm dissectum cadauer quædam animaduersione nostrâ ostenderit non indigna; idcircò promiscuè citum hunc cum alijs improuisis interitibus vsurpabimus.

II. Illud vtique non dubium est, huius mortis causam fuisse interclusam penitùs circulationem sanguinis in præcordijs, & cerebro, quam magnus Hippocrates sub genere fortis apoplexiæ comprehensam quoque voluit,

luit, vt optimè philoſophatur egregius ille Hippocraticæ doctrinæ aſſertor [a] Martianus vbi oſtendit, aliquandò apoplexiam fieri interceptis vaſis in Thorace; quia ſcilicèt animaduertit ijs in partibus maximè apparere effectus interclusionis, difficultatem ſcilicèt reſpirationis, & anguſtiam. Hìnc aliàs citatus eruditiſſimus Fracaſſatus apoplexiam, impedito motu ſanguinis in pectore, ſæpiùs per anatomen oſtendit. In caſu ſiquidèm noſtro mortem præceſſit anhelitus, & non minùs intrà cerebrum, quàm intrà pectus clara indicia moræ ſanguinis, quam Hippocratis Interpretes *ſtationem* vertunt, detecta fuerunt. Quid enim cordis polypi? Quid ſanguis effuſus per inteſtinorum ſubſtantiam, & remoratus in meningum vaſis? Quid tandèm exundans cùm intrà pectus, tùm intrà cerebrum ſeroſitas oſtendit, niſi, oppilatis, conuulſiſque pulmonum, cordis, ac cerebri tubulis, lymphatica præſertim vaſa hàc illàc diſſilijſſe, & ipſa quoque ſanguiferorum extrema eòuſque diducta fuiſſe, vt ſecernendo ſero vitiosè dehiſcerent?

a In com. ad tex. 2. de morb.

Apoplexia ob vaſorum thoracis interceptionem ex Martiano, & Fracaßato.

Morbi, & mortis huius ætiologia.

III. Quoniam verò res quærimus, non verba, breuem idcircò, dilucidamque ætiologiam tùm morbi, cùm mortis exponi poſſe arbitramur, ſi nobis proponamus Adoleſcentem, qui ex mala victus ratione, & maximè ex diutina mora autumnali tempeſtate

in

in huius maris littore (vbi autumnali tempeſtate ſummoperè noxius eſt aer) vitia fermentorum, ac ſanguinis abundè contraxit, indèque labefactato viſcerum, vaſorumque tono, illud (a) Luciani ſcomma aduersùs Romanos tantò iuſtiùs promeruit, quòd non ſolùm Æger ambulauerit, ſed quòd Æger ſanis, & valentibus famularetur : eò propterea deuenit, vt, contumacioribus ſemper redditis in liene obſtructionibus, inductâque ſensìm polyporum congeſtione in cauitatibus cordis, ille non aſthmate duntaxàt detentus fuerit, ſed ad pectoris hydropem properauerit. In hoc autem rerum ſtatu conſtitutus, cum die ante ſui interitûs noctem inſalubri caſtanearum cibo largiùs vſus eſſet, facilè indè, acidâ contractâ ſtomachi cruditate, excitatoque vomitu, hypochondriorum ſubijt conuulſionem, quæ acres eodem tempore ichores, diù intrà prægrandis lienis loculos, aliarumque glandularum folliculos fortè detentos, validè per ſanguifluas, lymphaticaſque venas, perindè quaſi per totidèm ſyphones, versùs cor, & pulmones, (diù iàm ſemi obſtructa, atque eneruata) circumpulit, & iniecit. Hi autem acerrimi ichores duplici ratione circulationem ſanguinis apud præcordia intercipere potuerunt, ſcilicèt tùm contentum fluidum coagulando, cùm continentes canales conuellendo. Etenìm primo loco fermenta iſta ſalino-acria, ex

a De merced. conduct.

Præcordiorum labes a liene communicata.

Circulatio in iiſdē duplici ex cauſa intercepta.

ex hypocondrijs repentè ſanguini affuſa, eiuſdem compagem, ac mixtionem maximè perturbarunt; vndè, variatis cohæſionibus particularum fluida componentium, earundem æquilibrium, atque indè fluxilitas, quæ vbique ferè æqualis eſſe debet, vitiata fuerunt; coactiſque proinde mutuo ſanguinis fibris, hîc grumi occurrerunt, & polypi; illîc verò ſeroſitas intrà cauitates copioſiùs exundauit. Deindè verò huiuſmodi etiam acerrimi ichores moram inijcere ſanguini cœperunt, inquantùm ſcilicèt canalium conuulſionem, quam Hippocrates interceptionem definiuit, induxerunt. Cum enim ſanguineorum textura ductuum tota fibroſa ſit, ac muſcularis, quotiès particulæ præter naturam fluxiliores, & acutæ, a ſanguinis miſcellâ ſecedentes, intrà fibroſum rete magnorum vaſorum penetrant, neceſſariò tanquàm extranei cunei eorundem criſpaturam producunt, & conuulſionem, per quam, minoribus factis vaſorum diametris, fluxus neceſſariæ molis ſanguinis, deuoluendi tùm a corde in cerebrum, cùm a cerebro in cor, impeditur; vndè idem ſanguis ob craſſiorem fibroſarum partium acquiſitam conſiſtentiam, atque ob viarum interceptionem tandèm circuire deſiſtit. Et quoniàm ex eodem (a) Hippocr., *cum ſanguis non mouetur, fieri non poteſt, quin vniuerſum corpus quieſcat*. In hoc ſanè vera ſyncopis, atque

Vaſorum conuulſio quomodò contingat.

a 2. de morb.

atque apoplexiæ, quinimò celeris huius interitus rati o elucescit.

IV. In exposito verò casu, vt concretio fibrosarum sanguinis partium ex polypis euidentèr innotuit; ita ipsam interceptionem vasorum cruenta filamenta, quæ de naribus, dum æger interijt, pendebant, clarè demonstrarunt; nimirùm venas iugulares, & superiorem cauam ita fuisse conuulsas, vt sanguinem, quem a supernis venis exhaurire minimè potuerunt, per exiliores venarum nasi extremitates transuersim erumpere coegerint.

Cruenta ex naribus filamenta vasorum interceptionis indicium.

V. Quòd si simplex cauæ ligatura, docentibus primùm LoWero, ac Willisio, ascitem sex horarum spatio in cane, alioquìn sano, inducere potest; quantò sanè celeriùs in nostro casu tot complicatæ causæ hydropem producere, atque hominem diù ægrotantem perdere valuerunt; vnà enim coniurarunt fusæ, atque exuperantes ex coacto sanguine serositates, pulmonum tunicæ dehiscentes, & sanguifera vasa partìm obstructa, partìm strangulata, itaut hæc simul omnia inchoatum iam pectoris hydropem (quem sanè euentum sæpè vidimus) momento temporis compleuerint: hinc serum præ sui copia thoracis machinam extrudendo, solitò elatiorem reddidit, intusque pulmones premendo spatium ademit, in quod ijdem, cum nihil renititur, ob vim incumbentis per tra-

Hydrops ex Cauæ ligatura.

cheam aeris dilatari ſolent; cuiuſmodi ſanè inſpirationis renixum mechanicè, exemplo phialæ, demonſtrauit [a] Hippocrates.

a 4. de Morb. n. 33.

VI. Patet igitur, præpeditâ in præcordijs liberâ ipſius ſanguinis traiectione, atquè etiàm prohibitâ reſpiratione, Ægrum hunc citò fuiſſe peremptum; & quidèm conſpirantibus præfocatione, ſyncope, ac neruorum ſyderatione. Neque enim a cenſu cauſarum celeris huius interitus excludendus venit defectus motus ſanguinis, & ſeparatio ſpirituum in cerebro, vbi adeò clara indicia coacti ſanguinis intrà meningum vaſa apparuerunt. Etenìm, cum ichores malefici apud miſerrimum Iuuenem ex hypochondrijs celerrimè in præcordia ponantur tranſducti, dubitari non poteſt, quin iuxta citiſſimæ circulationis legem aliqua eorundem portio etiam ex præcordijs in caput, agonis principio, ocyſſimè deriuata fuerit. Vndè patet, quomodo ipſa quoque cerebri apoplexia in Ægri perniciem denique conſpirauerit.

Ab hypochondrijs ad cerebrum citiſſima infenſi liquoris deriuatio.

VII. Hæc profectò ſatis nobis eſſe videntur ad morbi, mortiſque cauſam rimandam; niſi pro coronide velimus addere nonnullas annotationes ab ipſo extiſpicio deducendas, &

VIII. Primò quidem perpendenda venit ſingularis illa per albas, tereteſque fibras pulmonum cum coſtis colligatio, quam ſanè nobis raro obſeruare contigit. Adglutinatio ſiqui-

dem

dem pulmonùm cum costis, quæ fit a valida, & vbiq; æquali superficierum pulmonum, & pleuræ cohæsione, frequentèr occurrit; illa verò, quam in cadauere isto offendimus, fortè maiori ex parte congenita, non tota per morbum inducta aliquibus videbitur. Egregiè porrò hâc de re Malpighius in oper. posthum. in respons. ad D. Placit. vbi istorum natiuorum meminit vinculorum, quippè quos, sicubi inueniuntur, inspirationi admodùm famulari arbitratur.

Pulmonum cum pleura per ligamenta cohæsio aliquibus fortè congenita.

IX. Secundò rarum quoquè se nobis præbuit curiositatis argumentum, quod, compressis pulmonibus, serositates veluti ex imbibita spongia per dilatatos poros fuerint extrusæ. Hoc sanè nequaquàm contigisset, nisi duo in pulmonibus mala, colluuies nempè serosa, atque extremorum vasorum hiatus, ex salinis ichoribus, tanquàm ex cuneis ampliores redditi, simùl concurrissent. Hinc claro experimento doceri possumus, in quem laxitatis statum veniant vasorum tunicæ, cum in obscuris, abditisque abdominis locis ad ascitis productionem dehiscunt.

Vasorum dehiscentia in ascite.

X. Tertiò negligi certè a doctis Viris non poterit examen causæ, cur sanguis in cordis ventriculis non quidèm consuetâ tenaci densitate, sed friabili, ac diffluente consistentiâ inuentus fuerit. Hoc sanè phœnomenon ex defectu mixtionis rubræ cum fibrosa, & alba sanguinis parte, quæ intrà cordis sinus in polypos coalue-

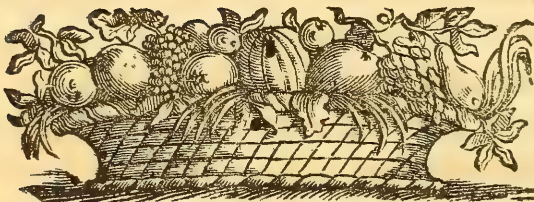
Morbosa sanguinis in corde fluxilitas, vndè.

rat

rat deduci posse censemus : reliquum enìm sanguinis facilè diffluit fibrarum retinaculo solutum ; vt pasſìm contingere videmus etiàm in extracto per venæ sectionem cruore, in quo, cum superior pars in albam concrescit gelatinam, inferior, quæ nigra apparet, semper solitò fluidior occurrit.

Polypi acidis, non alkalicis dissoluuntur.

XI. Differendum aliquid superesset de causis, ac modo, quibus polypi intrà cordis, & sanguiferorum cauitates concrescunt, deque menstruo acido, quo extrà corpus dissolui solent, quando alchalicis fixis, aut volatilibus nequaquam superantur ; sed opus hoc, studio, experimentisque plenum, reijcimus ad tractatum longè maioris laboris, atque vtilitatis, quem de Corde, & Aneurysmatibus adornamus.

OB-

OBSERVATIO IV.

Repentina mors ex conuulsione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortissimam apoplexiam ocyssimè desinente.

HISTORIA.

IOseph Sali Pistoriensis ann. 54. habitûs mediocris, olím hæmorrhoidibus, & biliosis diarrhæis vexabatur, quibus tempore deficientibus, sepulti in pectore dolores, ac recurrens incertis diebus spirandi difficultas absque vllâ quidèm anacatharsi, sed cum faciei squallore, rigentique artuum frigore illum vrgere cœperunt. Ante mensem identidem in asthmatis paroxismis penè animo linquebatur, atque ob grauia quædam pathemata miserè, & cum mœrore viuebat. Tandèm pridiè ante mortem a Monialibus B. M. Assumptionis ad famulatum vocatus, laboriosam, sedulamque operam, hùc illùc festinando, proprias vltrà vires locauit. Denique, suffocatiuo correptus anhelitu, aphonus repentè factus est, & vniuerso corpore conuulsus, animam effla-

flauit, facie admodùm tumidâ, oculis intrà orbitam retractis, & ſpumâ ad os, ac nares confluente. Obijt autèm die 13. Martij 1706. horâ 23. in publica via, quæ ducit ad Templum S. Mariæ in Porticu.

CADAVERIS DISSECTIO.

VNiuerſa corporis ſuperficies excolor, facies verò rubicundoliueſcens apparuit vnà cum ſpumâ intrà os, & nares, quæ, amoto ſterno, alioquin valdè depreſſo, per ſolam pulmonum compreſſionem copioſiùs redundabat. Virga, elapſis viginti quatuor horis ab interitu, adhuc ſubrigida cernebatur.

Virga ſubrigida in cadauere.

II. Vniuerſalia integumenta, cum primùm cultro inciderentur, ſtatìm fluidiſſimo, ſed atri coloris ſanguine, perindè quaſi adhùc inter viuos verſaretur æger, affluenter manabant.

Summa ſanguinis fluxilitas in eodem.

III. Reſerato abdomine, omentum, inteſtina gracilia, & meſenterium rubebant, diffuſo, ac remorato per minima illarum ſpatia ſanguine.

IV. Pancreas ob morbidam ſubſtantiæ mollitiem ferè ductile deprehenſum fuit.

Pancreatis mollities excedens.

V. Hepar, quanquàm neque mole, neque colore, aut ſubſtantiæ ratione a naturali

li statu recedere videretur, in cystide tamen bilem fluidissimam, ac subobscuri coloris continebat. Cætera in abdomine viscera prorsùs illæsa, & integra inuenimus.

VI. Aperto thorace, lerna malorum venit in conspectum; etenìm pulmones vtroque in latere pleuræ, diaphragmati, & pericardio ità adhærebant, vt nec digitis euelli, nec cultro æqualitèr ab imo ad summum separari potuerint. Et quanquàm in pulmonibus neque pus, neque serum occurrisset, contractio tamèn quædam, & renitentia, seu diminuta flexibilitas obseruabatur.

Fortis pulmonum ad singulas in thorace partes adhæsio.

Eorundem rigiditas.

VII. Cor, licèt mole non magnum, adeò tamen tumidum, tensum, & orbiculatum deprehendimus, vt in systole adhuc positum dixisses. Vena caua, & auricula dextera naturali diametro aliquantulùm ampliores, fluidoque Sanguine tumebant; quo sanè cruore, & quidèm multò fluidiori, scatebant sinistræ cordis cauitates, in quibus nullus polypus, aut grumus latitabat.

Ità & Cordis.

VIII. Secto cranio, dura mater excolor, & suprà cerebri corticem admodùm contracta; pia verò, suis tumentibus ex fluido sanguine vasis, occurrit. Cumque amputaremus portionem corticalis, & medullaris cerebri partium, vidimus (vt apud strangulatos) puncta sanguinea spisso agmine candidam medullæ substantiam variegare. Palli-

Valida duræ matris Contractio.

Dd dam

dam serositatem non apertis solùm ventriculis prosilijsse, sed ad vsque spinalem medullam redundasse, deprehensum fuit.

Serum a cerebri ventriculis ad vsq. spinalem medullã effusum.

SCHOLIVM.

VNicam nascendi, innumeras verò moriendi hominibus esse vias, nihil est, quod nos doceat apertiùs, quàm ipsa cadauerum sectio, quæ occultas necis causas ad Solis lucem euidentèr exponit. Vidimus in præcedentibus extispicijs, quàm variæ moriendi rationes fuerint detectæ: nunc rara interitûs causa se offert in descripto Ægro, eiusque dissecto cadauere. Etenìm, quanquàm morbus, quo decessit, vulgaris, ac notissimus videri possit alicui, qui solidarum vitia partium considerare solummodò velit, fuit siquidem vehemens, atquè contumax conuulsio præcordiorum, quæ, cerebro, & vniuerso corpori communicata, aeris, sanguinis, & liquidi neruei alternum fluxum, ac refluxum lethalitèr præpediuit; vndè fortissima tandèm apoplexiæ species exorta est; attamèn si sedulò aduertamus per dissectionem cadaueris singularem sanguinis crasim innotuisse, vberiorem certè materiem admirandi simul, ac philosophandi offendemus: inuentus quippè fuit post integrum a morte diem cruor adeò solutus, & fluens,

Morbi huius natura qualis.

fluens, vt, si homo iste funeri superstes fuisset, fluidior esse non potuerit. Hæc profectò sanguinis in cadaueribus conditio ita rarò existit, vt, si quandò euenerit, portenti, ac prodigij simile numeretur; & quemadmodùm ab insolenti causa id proficiscitur, ita vires, effectusque nonnisi insolentes nostris in corporibus producere valet. Sed iàm vtraquè tàm solidorum, quàm fluidorum mala, seorsìm, diligentèrque perpendamus.

Sanguinis fluxilitas in cadaueribus rara.

II. De mortifero præcordiorum, cerebrique spasmo clara occurrerunt indicia ante, & post mortem, videlicèt sepulti in pectore dolores, difficultas respirationis absque vllâ anacatharsi, angor suffocatiuus, spuma ex naribus, & ore, quæ, præssis pulmonibus, affluentior fiebat, sternum depressum, oculorum retractio, totius denique corporis, atque ipsius etiam penis conuulsio; quibus adiuncta fuit elegans obseruatio rotunditatis, ac tensionis in corde, quæ probabiliter nos docuit vitalē hunc musculum, dùm æger interijt, pertinaci conuulsiuâ systole fuisse correptum; cui sanè cum ingens accesserit quantitas cruoris intrà suas cauitates reperti, nostrum subit animum dubitatio de insuperabili renixu sanguinis, qui, cum ob pulmonum, totiusque corporis conuulsiones liberum in arterijs spatium inuenire non posset, vt cordis pulsioni obsecundaret, necessariò intrà ventriculos

Signa spasmum in præcordijs, et cerebro indicantia.

diastolis tempore admissus, a quantacunque cordis contractione vrgeretur ad egressum, subsistere tamen, tandemque validissimè reniti coactus fuit. Vndè postremus ille ortus est præcordiorum angor, penitusque, & ex tempore disruptus vitalis ille circulus a corde in cerebrum, & a cerebro in cor. Qui sæpè viuorum sectionibus interfuerunt, ignorare nequeunt sanguinem, arteriâ magnâ casu, vel arte compressâ, non inuenire spatium, per quod liberè excurrere possit; vnde cor manet plenum, immobile, ac rotundum, citiòque animal moritur.

Ex aortæ compressione cordis immobilitas, rotunditas &c.

III. Status deinde duræ matris clarè paritèr nobis ostendit pertinacem conuulsionem, in quam ipsa paulò antè Ægri mortem venerat; inuenta enìm est excolor, simulque contracta, vt non sit hæsitandum, quin idem meningum spasmus, qui cerebrum obsidebat, ac circumcingebat, vniuersæ radix extiterit conuulsionis.

Spasmus meningum vniuersæ conuulsionis origo.

IV. Sed hæc notiora sunt, quàm vt longius examen mereantur. Pergamus igitur ad particularem illam, & raram conditionem fluiditatis, quâ sanguis non in præcordijs modò, & cerebro, sed in toto etiàm succutaneo corpore donabatur. Hoc sanè phœnomenon pro causa habuisse suspicamur non solùm violentiam motûs corporis, quam æger postremo suæ vitæ die sustinuit, & per quam

Sanguis in Cadauere cur fluxilis adhuc perstiterit.

id

id contingere cruori suo potuit, quod euenit in recentèr effuso, & diu in vase agitato sanguine, qui eum ob motum in fibras coalescere nequit; sed potissimùm exaltationem salium acrium, maximè ad vrinosam naturam accedentium in homine, cæteroquin hæmorrhoidibus, ac biliosis diarrhæis olìm detento; qui profectò sales, cum per vehementem, crebròq; repetitam corporis exercitationem, oleosis spiritibus, & aqueis partibus, quorum miscellâ cicurabantur, exausti fuerint, nil mirum, si intimè cum sanguine agitati, ac permixti eam fluxilitatem eidem conciliare potuerunt, quam induci pasìm videmus in extracto recenter e vena sanguine per additionem salis vrinosi, & præcipuè spiritûs salis armoniaci.

Salis vrinosi vis ad Sanguinem dissoluendum.

V. Cum verò infusiones liquidorum acrium intrà viuentium brutorum venas nobis non semel ostenderint, easdem præcordiorum, totiusque corporis immanes conuulsiones, quas illicò mors sequitur, inducere, nihil est, cur dubitemus, quin vera causa conuulsionum, quæ nostrum ægrum ad necem perduxerunt, extiterit copia huiusmodi liquidorum salino-acrium, quæ, cum nimiùm exaltata, & acutissima reddita, ex hypochondrijs intrà sanguineos canales magnâ copiâ transducuntur, veneni naturam induunt: tunc enìm propriæ excessu molis naturalem reliquarum in sanguine particularum superant pro-

Coniectura de conuulsionum causa experimentis confirmatur.

Mali fomes in hypochondrijs.

proportionem, ac proindè ratione propriæ indolis cruorem non tantùm fluidiorem, ac mobiliorem, ſed, quod magis eſt, procliuiorem efficiunt, vt ex naturalibus vaſorum cancellis facilè ſe proripiat, atque intrà ſtrictiſſimam compagem fibrarum muſcularium vaſorum, & glandularum vltrò ſe inſinuet, ac penetret; hinc neruorum, muſculorum, vaſorumque conuulſiones, vnàque ſimùl incongruæ contentorum fluidorum ſeparationes, ac moræ, vt in præſenti caſu, ſolent contingere.

VI. Mouet autèm nos ad credendum, ſcatebram prædicti liquidi ſalino-acris, & armoniacalis in hypochondriorum folliculis latitaſſe, quòd obſeruauerimus non ſolùm cyſticam bilem fluidiſſimam, ac ſubobſcuri coloris (cuiuſmodi euadere ſolet artificiali admixtione ſalium acrium) ſed ipſum quoque pancreas lentorem plicabilem, ac ferè ductilem adeptum fuiſſe, qui planè oriri poterat ex diuturna, & copioſa ſecretione fluidi acerrimi, ac diſſoluentis, quod ſtrictam illius glandulæ fibrarum cohæſionem elimare, debilitare, ac ferè tollere valuerit; vndè reſiſtentia minor, ſeu mollities maior eo in viſcere producta fuit: quemadmodùm ſanè in cadaueribus illorum, qui ex diabete perierunt, renes omninò flaccidi, plicabiles, ac ductiles ob eandem rationem inueniri ſolent.

Diabeticorum renes ductiles.

Si-

VII. Similitèr non aliundè petenda esse videtur causa tàm profundæ intrusionis sanguinis intrà strictissimam cerebri medullam, quàm ex conuulsione continentium, simulque dissolutâ nimiùm compage contenti liquidi, cuius maior fluiditas, vt e succutaneis vasculis ad simplicem integumentorum scissionem, erumpendo, prodijt; ità in cerebro vlteriorem penetrandi vim nacta fuit a meningibus, sinubusq; conuulsis, perindè quasi a consociatis ad circumpellendum manibus. Vndè cruor, ad vsque medullarem cerebri substantiam expressus, rubentibus illam punctis variegauit.

Sanguinis intrusio ad cerebri medullam vnde.

VIII. Ipsa quoquè perseuerans post mortem penis tensio (quæ raró in strangulatis non inuenitur) præteritæ vniuersalis conuulsionis testis adfuit. Cum enìm virile membrum sit musculus mirabilis contexturæ, cæterorum instar musculorum spasmodicas affectiones pati potest. Modum verò, quo penis iuxtà naturæ ordinem tenditur, egregiè tradidit [a] Malpighius. Illud tantummodo ad rem nostram hìc perstringimus, quòd, sicuti spuria quædam colis erectio in cadaueribus excitari potest per solam iniectionem tepentis cuiuslibet liquidi intrà eiusdem arterias, dummodò venulæ filo strangulatæ, ne refluat, impediant; ità profectò non dubitamus, quin eiusdem erectio, quæ ob neruorum, fibrarumque conuulsionem, fluida in sinu-

Penis musculus.

a In conf. de impot. vener. apud Bibl. Med. Manget.

Eiusdem notha erectio in cadaueribus, quomodò excitetur.

nubus fistulosorum corporum intercipientem, antè huius ægri mortem cœpit, persistente eodem fibrarum spasmo, vel post mortem perseuerauerit.

Sanguine fluxili existente quomodo facies pallida, & extrema frigida perdurauerint,

IX. Cæterùm non adeò laborandum in ea dubitatione, quomodò scilicèt stare simul potuerint summa fluiditas sanguinis, & facies excolor, atque artuum illud frigus, quibus æger iteratis in præfocationibus detinebatur. Etenim, eadem vasorum strangulatio circà præcordia, quæ suffocatiuum asthma sæpè intulit, liberum sanguinis per extremas arterias excursum, & ignearum particularum per minima carnium diffusionem præpediebat. Vndè caloris, ac viuidi coloris priuatio exoriebatur; quam sanè priuationem consequitur sensus frigoris, quemadmodum apud hystericas mechanicâ istâ vasorum lege accedere, ac recedere passìm obseruamus. Quo fit, vt magnus ille Medicorum Romulus, vt rectè (a) Hipp. solertissimus Bagliuus noster, post Sydenhamium, appellauit, scripserit ad rem -- *Colorum mutationes, corde adstringente venas,* (intellige etiam arterias) *ac laxante, fiunt; laxante quidèm rubicundi, ac benè colorati; constringente verò cum pallore liuidi &c.*

a Lib. de off. nat. n. 28.

Iuxtà varias cordis affectiones colorum in facie mutatio, ex Hipp.

X. Mortuus itaque improuisò miserrimus homo iuxtà magni Senis (b) effatum, cum tàm frequentèr, ac fortitèr absque manifestâ, scilicèt externâ, causâ animo defecisset; & dena-

b Aph. 41.

natus est ob complicationem trium malorum, suffocationis, syncopis, & apoplexiæ, quam sub voce syderationis, ab acri humore pendentis, idem (a) Hippocr. per hæc verba, oraculorum loco habenda, accuratissime descripsit. -- *Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipsum non sanum existens, sed, siquidèm radatur,* (en modus conuulsionis) *turbationem multam substinet, & cerebrum conuellit, ac distrahit totum hominem,* (en conuulsio vniuersalis) *qui in se ipso vocem non edit,* (en aphonia) *& suffocatur,* (en suprema complicatio malorum, præfocationis scilicet, syncopis, & apoplexiæ) demum concludit -- *& hæc affectio syderatio, & apoplexia appellatur:* -- quæ quidèm non sempèr in solo cerebro quærenda est. Aliquando in vasis, aut cauitatibus cordis obstructis, compressis, atque conuulsis, intercepto cruore, delitescit. Sæpè in vno ægro multæ partes, immò omnes obseruantur affectæ, vitio vel primario, vel secundario, vt scitè aduertit Thomas (b) Bartholinus, & nos in præsenti casu notauimus.

Triplicem ob morbum hic æger perijt.

a Lib. de gland. n. 9.

Hppocratis oraculum.

Syderatio interdum a corde eiusq. vasis deriuatur.

b cons. de Anat. pract.

OBSERVATIO V.

Improuiſa mors ex ſubita Cauæ intrà pericardium diſruptione cum aneuryſmate arteriæ magnæ.

HISTORIA.

STephanus Aſcieri ſutor Ianuenſis, ſexagenario maior, habitus carnoſi, octo ab hinc annis podagrâ, & chiragrâ circa æquinoctia grauiter vexatus, ante biennium tuſſi cum ſpirandi difficultate detineri cœpit; deindè cordis palpitationem, & ſepultum quendam ſub dextero ſterni latere grauatiuum, atque interdùm acutum dolorem, ad vſque humerum propagatum, pectoris anguſtiam, ac profundam pulſationem paſſus fuit.

Sepultus ſub dextero ſterni latere dolor cum palpitatione cordis.

II. Decurſu proximè præteritæ hyemis non rarò corripiebatur etiam vertigine cum ſenſibili capitis excalefactione, ac præcipiti virium lapſu. Quare ſæpè ad ſuendum ineptus reddebatur. Dimidium quadrageſimæ ſalſamentis tranſegit. Tandem die 14. Martij 1706. hora 17. cum *a prandio* merum ingurgitaſſet, ſtatim aphoniâ, atque angore cecidit exanimis.

Vertigo tenebricoſa.

CA-

CADAVERIS DISSECTIO.

MIrabile profectò nobis visum fuit, quòd nullum in abdomine contentum viscus a naturalis œconomiæ legibus recessisset; adeò singula colore, mole, ac substantiæ ratione optimè constituta occurrerunt. Sola cystica bilis subobscurum quid referebat.

II. Horrendum e contrariò spectaculum thorax nobis exhibuit; detracto enìm sterno, (quod parte sui dexterâ elatius erat sinistrâ) dexter pulmo rubicundior, & pleuræ admodùm adglutinatus, cum adnato duro, & magno corpore apparens, curiositatem nostram lactauit, vt diligentiùs rei nouitatem detegeremus. Latebat enim statìm extra pericardium aortæ aneurysma; deinde adacto cultro, illicò lamellam osseam deprehendimus figuræ oualis, quæ externam dilatatæ arteriæ partem, quâ sternum, costasque dexteras respicit, occupauerat. Sub ea lamina, & circum externam aortæ cauitatem, quæ anteriùs posita est, polypeam substantiam instar lardi in fornicem adeò concinnè incrustatam inuenimus, vt nunquàm aliàs in aneurysmatum cystide similem detegere datum fuerit; hoc siquidèm corpus igne priùs liquatum, & mox frigore integrè concretum videbatur; non

Dextera Sterni pars elatior.

Aortæ aneurysma.

Lamella ossea in aneurysmate.

Rara polypi constructio in aneurysmate.

Ee 2 enim

enim in multiplices laminas, ac veluti in folia diſtrahi (vt paſsìm ſolet) patiebatur. Vndè conſtitit, validum aggerem pulſioni ſanguinis versùs externas partes poſitum fuiſſe. Facie verò, quâ pulmones tanguntur, minori polypeo repagulo obſeſſam, tectamque aortam deprehendimus. Aneuryſmatis intereà cauitas tàm ampla occurrit, vt pugnum facilè admiſiſſet, tamque grumoſo plena ſanguine, vt nihil fluidi ampliùs capere poſſe videretur; nuſquam tamen magno aliquo foramine dehiſcebat, licèt ad cordis baſim intrà pericardium, & ad inferum latus aneuryſmatis nigræ quædam ſtriæ maiorum fortè futurorum hyatuum indicia, obſeruatæ fuerint. Longitudo ipſius aneuryſmatis non excedebat longitudinis aortæ, quà curua eſt, dimidium, quæ proindè aorta tùm ſupra, cùm iuxtà cor natiuam diametrum, ac fibrarum validitatem ſartam, tectamque elegantèr ſeruabat.

Striæ ad latus aneuryſmatis quid indicarent.

III. Sed non hîc malorum finis; etenìm cum ipſum pericardium maximè tumidum, molle tamen, animaduerteremus, ſuſpicati fuimus de latente aliquo præternaturali fluido. Sectum proinde ingentem dedit, quantam ſcilicet capere poterat, effuſi, atq; in grumos conuerſi cruoris quãtitatem, quæ certè duarum librarum pondus excedebat. Sanguis verò effluxerat, aperto intrà veſtibulum venæ cauæ iuxtà dexteram auriculã foramine diametri vnciæ circiter vnius, quod pau-

Concreti ſanguinis copia intrà pericardium.

Venæ cauæ ruptura.

paulatìm ab erodente liquido factum fuisse in musculari eiusdem textura planè indicabant ipsius oræ, quæ non in fimbrias, ac lacinias solutæ, sed veluti per limam omninò expolitæ obseruabantur. Quominùs autem sanguis multò priùs intrà pericardium exundauerit, impediuit forsitan subtilis illa, in quam muscularis desinit, tunica, quæ, hiatui super extensa, egressum claudebat, cuius tunicæ tenuata fragmenta ad vlceris extrema videbantur pendere.

IV. Secto tandèm cranio niger sanguis ex vulnerato fortè fortunâ posteriori sinu duræ meningis largè profluxit; quod genus magnâ pariter copiâ in lateralibus sinubus continebatur. Ventriculi cerebri limpidò tumebant sero, quod ad principium spinalis medullæ redundauerat.

SCHOLIVM.

ADeò perspicuè patet natura, & vis lethalis mali, quo hic homo subitò decessit, vt nullo penè commentario indigere videatur. Etenim, cum integritas, & continuitas magnorum sanguiferorũ ad vitæ conseruationẽ omniũ maximè sit necessaria; mirum proculdubio videri non debet, si, adeò enormitèr dilatatâ arteriâ magnâ, & abruptâ repentè continuitate, & integritate summi caudicis venæ cauæ, fluxus sangui-

guinis a venis in cor, atque a corde quaquauersum vnâ cum vitâ illicò in exposito sene defecerit.

II. Possem hîc de ortu, ac discriminibus aneurysmatum plura differere; sed, quià nùnc scholiorum breuitati studendum, aptiorem illis locum, volente Deo, tribuemus. Id verò crebra experientia nos edocuit, aneurysmata præcordiorum apud Ægros, erodentibus ichoribus refertos, plerunque incipere ab vniuersali quâdam spasmodica arteriarum affectione, quæ postremò in corde, aut summis vasis determinatur. Quo fit, vt primùm de vaga, atque hùc illùc per collum, & artus errante arteriarum palpitatione conquerantur. Deindè intrà pectus malum sistitur, sæpè tussis vrget, cor salit, & grauiùs pulsat, mòx sepultus, ac breui fugitiuus corripit dolor, qui posteà pertinaciùs hæret, & modò ad alteram scapulam, clauiculamue, modò per brachium, quandoque vsque ad cubitum propagatur. Tandèm profunda persentitur pulsatio; eleuantur alicubì costæ, aut sternum; cæteraque succrescunt grauia, & prorsùs miseranda atrocis huius mali phœnomena, quæ vt plurimùm subitâ morte finiuntur.

Præcordiorum aneurysmata sæpè ab vniuersali arteriarum spasmo incipiunt.

Clariora præfati morbi indicia.

III. At verò, quanquàm omnia, & singula symptomata, quibus hìc homo suorum initio malorum tentatus fuit, & an eadem

ve-

vexauerint, quæ ſuperiùs expoſuimus, noſcere minimè potuerimus: attamen qualiſcumque morbi progreſſus, quem ab illius familiaribus ſedulâ inquiſitione comperimus, atq; extiſpicio præfiximus, ſatis oſtendit, eiuſdem corpus, podagrâ obſeſſum, acribus, pungentibuſque ichoribus (vt vel cyſtica bilis argumento fuit) redundauiſſe; qui ſanè ichores, cum per biennium ante illius mortem ſubſiſtere cœperint in præcordijs, tuſſim excitarunt, & paulatim, comitantibus doloribus, pondere, atque anhelitu, intrà ſubſtantiam tendineam aortæ, ſimulque muſcularem venæ cauæ intercepti fuerunt, quibus in locis veroſimile eſt primùm irritationem, & conuulſionem cum cordis palpitatione, deindè verò iſtorum etiam canalium exeſionem, tandèmque productam fuiſſe diloricationem, in qua vera aneuryſmatum natura conſiſtit. *Aneuryſmatum natura in quo conſiſtat.*

IV. Si quis autèm diligenter animo teneat, arteriam magnam, & venam cauam in Ægro incurui habitus ob artem ſutoriam, anguſtiori ſitu, quàm humani corporis ferat conſtitutio, coerceri; fortè cauſam inueniet, cur initio morbi ſanguis maiori niſu ob tuſſim exagitatus, prædicta ſanguifera vaſa vehementiùs diſtenderit. Deindè quomodò per impetum reciprocati ſanguinis minimo negotio haberi potuerit intruſio, & mora pertinax *Ars Sutoria quomodò infirmandis præcordiorum vaſis contulerit.*

nax salino-erodentium ichorum intrà fibras eorundem canalium. Raro enìm qui sessilem, incuruamque ducunt vitam, si vitiosis redundent succis, absque insigni aliqua pulmonum, cordis, aut magnorum vasorum labe consenescunt.

Artifices sedentarij Cur raro sani consenescant.

V. Et quoniàm nigræ quædam striæ ab aneurysmatis fundo ad cordis basim intrà pericardium apparuerunt; dubitandi ansam nùnc, præbent subtilem, acremque saniem (quam aneurysmaticus quisque folliculus perpetuò fundit) sensìm supra Cauam distillasse, vt illius magnam erosionem saltem accelerauerit; præsertìm cum Aorta isto in homine, vt dictum est, ex inflexo, ac dilatato trunci situ necessariò magis appropinquauerit ad Cauam: quo factum fuit, vt affectiones vtriusque sanguiferi ferè per contactum adaugeri mutuò potuerint.

Ex aneurysmatum folliculis Saniei effusio.

Cauæ erosio quomodò inducta.

VI. Non admodùm hîc laborabimus in exponenda cæterorum ætiologia symptomatum, quæ sutorem hunc ante mortem maximè exercuerunt; cùm abundè ex legibus motûs sanguinis euadat perspicua. Etenìm, vt recurrens cordis palpitatio procedebat ex reflexione motus sanguinis ab Aortæ aneurysmate versùs cor; sic frequens vertigo, & capitis excalefactio ex impedita identidèm traiectione sanguinis a caua intrà dexterum cordis ventriculum proficiscebantur. Sanguis enìm, qui

Frequens Cordis palpitatio, & vertigo vnde.

qui a cerebri sinubus in iugulares, & Cauam, indeque intrà cor, solutè, ac liberè in homine valente, atque incolumi, motus fuisset; in casu nostro ab erosâ, suisque propterea viribus eneruatâ Cauæ texturâ, per cordis itinera nonnisi ægrè vrgeri poterat; ac propterea idem sanguis, maiori sæpè sæpiùs quantitate intrà Cauam collectus, impedimento erat, quominùs subsequturus e iugularibus venis, sinubus duræ matris, ac cæteris capitis sanguiferis, liberè descenderet. Vndè quemadmodùm ex maiori ignearum particularum per minima cerebri diffusione, inæqualique irritatione, & pressione; calor, ac vertigo contingebat; ità ex intercepto eodem tempore motu sanguinis e Caua in Cor, præceps virium lapsus oriebatur; cuius certè deliquij causam, quam aliam quæremus? cum in promptu sit, Cor inter duo positum fuisse aneurysmata, Cauæ nimirùm, quod sanguinem frequenter eidem subtrahebat, & Aortæ, quod illum identidem in cor repellebat? Quæ sanè res in causa fuit, vt sanguis in cerebro etiam remoratus, ex dissecto duræ matris sinu largè pròfluxerit. Neque aliundè petenda est ratio inuentæ serositatis intrà cerebri ventriculos, quàm ex summa plexuum turgentia, ac distensione, cuius vi, diductis, ampliatisque poris tunicularum vascula comprehendentium, subtilis percolatio seri, veluti per manicam Hippocratis, habita est.

Quare preceps virium lapsus.

Cor duo inter aneurysmata locatum.

VII. Denique repentina mors, quam (a) Hipp. prædixit Senibus, quibus cordis dolores sæpiùs consuescunt, tribuenda esse videtur subitæ ruptioni tuniculæ illius, quæ, cauæ foramen tegens, cruoris effluxui renitebatur. Sanguini verò duplex consociata probabilitèr vis nouissimè accessit, scilicet erosiua ex salsamentis, per dimidium quadragesimæ ingurgitatis, & extrusiuâ, seù distractiuâ ex hausto tandem meraco. Vndè iunctis cunei, & vectis viribus in sanguine, tenuissimum illud membranæ repagulum cedere coactum fuit; vitaque, fluente cruore de Caua in pericardium, illico recessit.

a In coac.

Vnde repentina mors.

VIII. Neque sanè huiusmodi mortis genus nouum erit ijs, qui in medicarum historiarum lectione versantur. Prostant enim similia exempla apud (b) Bellinum, aliosque, vt nostra nùnc taceamus. Sed vnum legimus descripto casui ferè tam simile, quàm ouum ouo apud (c) Andream Laurentium in Æquite Guicciardino Legato Magni Ducis Hetruriæ ad Regem Gallorum, qui, tametsi cum Magnatibus quibusdam obambulans, familiaritèr colloqueretur, subitò respiratione, pulsu, & vitâ priuatus cecidit; cuius in cadauere inuentum fuit venæ Cauæ ostium disruptum, & Arteria magna ita dilatata, vt brachij amplitudinem æquaret. Sed hîc demirari satis non possumus, quomodò insignis adeò Anato-

b De morb. pect. tit. de inter. puls.

c Lib. 9. quest. 18.

Similis historia ex Laurentio.

tomicus miratus fuerit, quòd nulla externa cauſa ad Cauæ diſruptionem acceſſerit; perindè quaſi internæ, vt paſsìm videmus, ſatis eſſe non potuerint.

Cauſæ internæ ad vaſorum diſruptionem ſolæ ſufficiunt

F I N I S.

Lectori ſuo.

HActenus pro viribus noſtram fidem perſoluimus. Speramus interea, vt, quæ non minùs celeritèr, intèr occupationes noſtras, quàm candidè ſcripſimus, ab æquis, ingenuiſque Lectoribus, ad Reipublicæ vtilitatem, ad quam ſtudia noſtra direximus, perhumanitèr referantur. Huic verò labori, inchoato in Ædibus Vaticanis medio Ianuario, ſupremam impoſuimus manum in Ædibus Quirinalibus ipſis Kalendis Nouembris eiuſdem anni MDCCVI. Auguſtiſſimis nobis fauentibus auſpicijs S. D. N. CLEMENTIS XI. PONTIFICIS verè, inter Optimos, Maximi.

IN-

INDEX

Rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

A

Abdominis tensionem eneruantia. pag. 135.
Abscessus polypeus meningum. 37.
Acicula sub vnguibus adacta apoplecticos excitat. 134.
Aequinoctia apoplexiarum feracia. 84.
Aer vnum ex tribus fluidis maioris vsus. 14.
— *sanguinem fœcundat.* 44.
— *in conclaui calido, montiumque cacuminibus sanguini premendo est insufficiens.* 17.
— *ad subitam necem diuersimodè concurrit,* 43.
— *eius in pulmones ingressus variè inhibitus repentinæ mortis causa.* 26.
— *pōdus vel moles nimiū aucta, aut diminuta subitæ necis causa.* 16. 17.
— *in fodinis metallicis ponderosus, & lethifer.* 17.
— *qui prauus dicitur, iuxtà corporum dispositiones noxiam infert.* 17.
— *externus cum interno æquilibratus mortem infert repentinam.* 27.
Aeris probi mutatio in deleteriū mortifera. 69.
— *motus vehemens vasorum rupturam cur acceleret.* 97. & seqq.
— *virus in hac romana constitutione non vnicè culpandum.* 113.
— *eius tamen intemperies quomodo subitæ morti contulerit.* 115.
Agyrtæ cur vitandi. 32.
Aloetica phlegmaticis congestionibus curandis opportuna, 103.
Amara præseruant a spasmis ex materia viscida. 100.
Aneurysmata quid. 223.
— *sub varicum nomine comprehendit Hippocrates.* 97.
— *præcordiorum sæpe ab vniuersali arteriarum spasmo incipiunt.* 222.
— *interna quosnam citiùs perimant.* 78.
— *ex horum folliculis sanies effunditur.* 224.
— *horum prophylaxis, quæ securior.* 224. & seq.
Animalia in machina boyliana cur moriantur. 16.
Animalium perfectorum vita in quo verè consistat. 3.
Animi deliquia inter signa corrosionis magnorum vasorum. 11.
— *vt subitam mortem præsagiant, quid opus sit.* 75.
Animi passiones solida debilitando, mortem improuisam accersunt. 15.
— *spirituum excursum ad præcordia perturbant.* 22.
— *cur sint lethales.* 19. 40. 41.
Animi tranquillitas, & diæta ad subitam mortem auertendam ex sacr. Pag. 105.
Anni quædam tempora noxia. 68.

etiam

—— etiam ex Hipp. 69.
Aorta compressa, cordis rotũditas. 212.
—— *eius aneurysma.* 219.
Apoplexia ex epilepsia cur, & quando. 23. 24.
—— *epileptica ex animi passionibus.* 41.
—— *ob vasorum thoracis interceptionem.* 200.
—— *eius potior causa non est lympha in cerebri sinubus collecta.* 20.
—— *a frigidis succis rarò procedit.* 137.
—— *aliquando ob hæmorrhoides suppressas.* 142.
—— *rarò præhendit absque prauijs signis, & quæ sint.* 48.
—— *inter morbos huius constitutionis.* 43.
—— *hac correpti, vid. præfocati.*
—— *in senibus quãdo inuincibilis.* 47.
—— *pulmonum mortifera.* 65.
Apoplexiæ præseruatio Romæ. 101.
—— *eius curatio quibus remedijs tractanda.* 134.
—— *non semper calefacientibus.* 136.
—— *per inediam curata apud Hippocratem.* 48.
Aphonis sublingualium incisio prodest. 129.
—— *eius rei experimentum.* 140.
Aquea vtilia in spasmis hypochondriorum. 99.
—— *in salinis pectoris congestionibus.* 100. 103.
Arcanorum abusus in medicina. 31. 32.
Aristoteles de Vita obscurè sensit. 2.
Ars Naturæ opera imitatur. 3.
Ars sutoria, vide sutoria.
Arteriæ carotides vid. carotides.
Articuli pulmonum vid. pulmonum.
Artifices sedentarij cur rarò consenescant. 224.
Artuum sphacelatorũ amputatio quandoque subitò interficit. 41.
Aspera arteria, vid. tracheæ.
Asthma conuulsiuum quando mortiferum. 68.
Athletæ quomodo, & quando repentinis mortibus corripiantur. 78.
—— *quomodo a subita nece præseruandi.* 90.
—— *bis quando imperanda exercitatio.* 91.
—— *ijsdẽ stomachus validus obest.* ib.
Audacia, vide timoris.
Auri tinctura absque menstruo corrosiuo laudatur. 137.
Auster, & Aquilo noxij ex Hip. 116.
—— *ille Romæ deterior.* ibid.
Autumnale æquinoctiũ phthysicis mortiferum. 80.

B

B*Agliuus laudatus.* 216.
Balnea aquæ dulcis in calida paralysi. 154.
Balneum frigidum post corporis calefactionem repentinæ mortis causa. 19. 20.
—— *eius vsus in spasmis a materia subtili.* 99.
Bernabeus Phisicus nominatus. 128.
Bernardini Medici mentio. 141.
Biliariæ vesicæ pus, & vlcera in cadauere obseruata. 177.
—— *mala ab his producta.* 180.
Bilis vitia multorũ pectoris morborum radix. 184.
Bonum nullum in terris absque mixtura mali. 125.
Brutorum mors repentina quandoque ex causis vniuersalibus. 111.

C

Cadauerum frequens sectio magnæ vtilitatis. 77.
—— *quales internæ læsiones, inueniendæ sint cautè a Medicis prædicendæ.* 179.
Cadauerum fœtor signum mortis certissimum. 54.
Calcis effluuia nocua. 149.
Camphorata in spasmo pectoris. 100.
Capitis vulnera, vid. vulnera.
—— *leuis contusio &c. sæpè funesta, & cur.* 34.
Carbonum fumus, vid. fumus.
Cardica in spasmis pectoris quomodo vsurpanda. 100.
Cardiogmos quando mortem repentinam portendat etiam ex Hipp. 74.
—— *rationes adducuntur. ibid. & seq.*
Carotides ad explorandum superstitem pulsum cur aptiores. 59.
Catarrhus suffocatiuus. 65. & seq.
Causæ subitaneæ mortis quot, & quales. a pag. 13. vsq; ad 42.
—— *semper cum tempore operantur.* 13.
Cerebri structura, eiusque viarum libertas ad vitam necessaria. 33.
Cerebrum per neruos cor, & thoracem mouet, & vicissim mouetur. 4.
—— *est vnum ex tribus solidis maioris vsus.* 14.
—— *eius hemispheria an e directo corporis partibus respondeant.* 169.
—— *per decussim respondere probatur.* 170. & seq.
—— *horum subita, & constans læsio mortem repentinam accersit.* ibid.
—— *eius lentæ congestiones repentè tandem ingulant.* 35.
—— *corticalis substantia polypea.* 37.
—— *vasorum turgentia quomodo dignoscatur.* 154.
—— *spasmum quænam indicent.* 211.
—— *eius, & cordis læsio respirationis causa, & contra.* 44.
—— *eodem conuulso, serum in eius sinubus tanquã effectus reperitur.* 20.
Chalybeata, vide Martialia.
Chocolata pro causa grassantis repentinæ mortis perperam adducta. 113.
—— *est probi nutrimenti.* 119.
Ciborum indigentia, vide indigentia.
Circulatio in præcordijs duplici ex Causa intercepta. 201.
Circulationis in cerebro inæqualitas ob sanguinis vitium. 157.
—— *ab Hipp. indicatur.* 158.
Coffè potus in congestionum cura. 103.
Congestionum curatio Medicum exigit omninò prudentem. 102.
Conuulsio vasorum quomodo contingat. 203.
—— *eius causa experimentis roboratur.* 213.
Conuulsiones pertinaces ad subitam mortem sunt viæ. 96.
—— *ipsarum curatio extrà parosysmum.* 152.
Cor suis vasis est vnum ex tribus solidis maioris vsus. 14.
Cordis congrua structura ad vitam necessaria. 28.
—— *etiam systole, & diastole,* 30.
—— *eius, & vasorum vis circumpulsiua rationem habet ad determinatam sanguinis molem, & grauitatem.* 20.
—— *eadem a structura, fluidisque, nerueo, & sanguineo pendet.* 28.
—— *ideo ab istorum fluidorum defectu, aut vitio labefactatur.* ibid.
—— *conuulsio, obstructio &c. mortis cau-*

causa. 29.
—— morsus a vermibus. ibid.
—— dolor pertinax in senibus exitialis. 31. 74.
—— huius rei ratio. 75.
—— an in pectoris conuulsionibus cor compatiatur maximè obseruandum. 100.
Cordis motus in pseudo-mortuis quinam. 54.
—— sepultus quid indicet. 56.
—— in pseudo-mortuis quomodo perquirendus. 58.
—— paralysis futuræ indicia. 72.
—— palpitatio qualis plùs, minùs perniciosa. 73.
—— eadem cum sterni dolore sepulto. 218.
—— cum vertigine vndè. 224.
—— prodest vrina stranguriosa. ibid.
Cordis sarcomata in semilunaribus valvulis. 162.
—— vitia diuersa ab Autboribus notata. 166.
—— ingens amplitudo. 178.
—— a Marchetto etiam inuenta. 195.
—— magni, & prolabentis supra diaphragma symptomata. 185.
—— eius rigiditas in cadauere. 209.
—— immobilitas ex aortæ compressione. 212.
—— idem cor inuentum inter duo aneurysmata. 225.
Cornacchini pulueris vsus in subitaneis morbis. 147.
Corpora repentinæ morti subiecta multipliciter consideranda. 84.
—— bene nutrita phlebotomiam cur feliciùs fuerint experta. 129.
Corporum varia dispositio aeri noxio diuersimodè resistit. 17.
—— post eorum excalefactionem frigidæ potus, & balneum cur lethifera. 19. 20.
Corrosio lenta sanguiferorum valetudinarios sæpè detinet. 96.
Corrosionem magnorum vasorum quænam præcedant. 11.
Corticis peruuiani vsus in præseruatione a spasmo. 100.
—— cerebri pars dextera flacida reperta in quodam cadauere. 160.
Cranij foramen, vide foramen.
Cranio desquammato, cerebrum facilè afficitur. 184.
Crisis suppressa, vbi subitam mortem præsagiat. 79.
Cursorum præcordia cur facilè labefactentur. 189.
Cyatus supra Xiphidem positus ad explorandum an verè quis mortuus. 57.

D

DEcoctiones vulnerariæ, vide vulnera.
—— exiccantes dictæ in apoplecticis sæpè noxiæ. 137.
Deliquia animi, vide animi deliq;
Diabeticorum renes flaccidi, ac ductiles. 214.
Diaphragmatis vulnera, vide vulnera septi &c.
—— læsio tussim siccam excitat. 36.
—— qualis motus in pseudo-mortuis. 56.
—— idem quomodo perquirendus, vide cyatus.
Diæta athletis necessaria. 90.
—— exiccans obesis iungenda. 93.
—— præseruatiua in aneurysmatibus ex Hipp. 97.
—— cur in his tantopere commendetur. 98.

—— *in Epilepsia idiopathica* 101. & *seqq.*
—— *pro praeseruatione a subito interitu.* 105.
Diætæ animi tranquillitas iungenda ex diuino Oraculo. ibid.
Diluentia temperata ab Hipp. quandoque laudata. 136.
Disruptio vasorum non a solis externis causis excitari potest contra Laurentium. 227.
Diuites a mortibus repentinis præ pauperibus cur feliciùs euaserint. 119.
Dolores diuturni circa cor &c. quid indicent. 11.
—— *interni pectoris quinam lethales.* 66.
—— *laterales quosnam morbos arguant.* ibid.
—— *in spasmodicis affectibus quid admittant.* 100.
—— *vagi externarum partium quando lethales.* 150.
Doloris in syncipite, & oculo sinistro causa in opposito latere delitescẽs. 37.
Duciæ in spasmis a tenui materia pendentibus. 99.
Duræ matris morbosa contractio in cadauere. 160.
—— *notabilis laxitas.* 181.
—— *paralysis.* 182.

E

Emissarij occlusio sæpiùs subitæ mortis præludium. 81.
—— *dum viget est medela.* 84.
Emplastica in spasmis a subtili materia ortis. 99.
Emulsiones in spasmis pectoris. 100.
Epicratica purgatio, vide purgatio.
Epidemica non fuit præsens morientium constitutio. 121. & *seqq.*
Epilepsia cessante, cur interdum mortifera corripiat apoplexia. 24.
Epilepsia pertinax cur frequenter in apoplexiam transeat. ibid.
—— *quomodo contingat.* 23.
—— *hac correpti; qui repentè decedant.* 85.
—— *in diopathica abstinendum a vino.* ibid.
—— *in sympathica tàm vomitus, quàm purgatio conuenit.* 101.
Epileptica apoplexia, vide apoplexia &c.
Esserarum repulsio aliquando mortifera. 176.
Ethnicorum sententia de subita morte eligenda damnatur. 87.
Euacuationes suppressæ modò sunt signa, modò etiam subitæ mortis causæ. 81.
—— *& contra.* 82.
Exercitatio Athletis quando imperanda. 91.
—— *eius vtilitas.* 93.
Exercitium vehemens vasorum rupturam promouet. 97.
Experimenta Authoris de causis particularibus in singulis hoc anno morientibus. 113. & *seqq.*
Extispiciorũ vtilitas, & cautelæ. 180.

F

Facies in Aegrotis iuxtà cordis affectiones variè coloratur. 216.
—— *cadauerum sæpè Medicos erudit.* 177.
Facultas pulsiua ad Vitam necessaria. 28.
Febris quando subitam mortem posset auertere. 182.

Ferramenta ignita pedum plantis admota in forti apoplexia. 134.
Fibræ tendineæ, vide tendineæ.
Fistulis ani occlusis mors repentina quando. 81.
Fluida, & solida maioris vsus animalium perfectorum Vitam constituunt. 3.
—— qualia sint. 14.
Fluxilitas summa sanguinis in cadauere. 208.
—— rarò inuenitur. 211.
—— cur acciderit in nostro casu. 212.
Fœminæ in hac mortifera constitutione maribus feliciores, 119,
—— rationes adducuntur. 120.
Fonticulorum occlusio sæpiùs mortis signum, quàm causa. 81.
Fonticulus vtiliter excitatus. 175.
Foramen cranio forsan innatum. 178.
—— quomodo infirmandæ duræ matri contulerit. 183.
Frigidæ potus quando, & quomodo subitæ necis causa. 19.& seqq.
Frontis venarum incisio in præsenti constitutione vtilis. 127.
Frumenti corrupti exhalationes cur pestiferæ. 17.
Fumus carbonum aerem ad necem vsque inquinat. ibid.
—— ex eodem tracheæ color vitiatus. 195.
Funerum opparatus tardi cur inuenti. 52.
Fungi Melitensis vis vulneraria. 99.

G

G*Attuccius Physicus allegatus* 155.
Gaudio subito perculsi cur interdum repentè concidant. 19.
Glandula scirrhosa sub cerebello cur subitam mortem asciuerit. 39.
Glandularum racemi ad sinus duræ matris obseruati. 160.
Glandulæ vberiùs liquida secernentes cur euadant graciliores, & è conuerso. 171.
Graciles cur rariùs repentè moriantur. 79.
Gummosa in phlegmaticis congestionibus curandis. 103.

H

H*Aemorrhagia quando sit subitæ necis præsagium.* 77.
—— larga in quodam sene vtilis. 132.
Hæmorrhoides senum suppressæ aliquando subitæ mortis præludiũ. 80.
—— iisdem restitantibus fortis apoplexia. 142.
—— arte reuocatis, morbi solutio. 143.
Hemisphæria cerebri, vide cerebri &c.
Hepatis tumor folliculatus tussim siccam excitabat. 36.
—— abscessus post interimentia capitis vulnera. 86.
Herbarum epiceraustícarum vsus. 103.
Hirudines naribus quando applicandæ. 154.
Hispanicum vinũ septentrionalis ventus glaciat. 17.
Homo grauiùs, & frequentiùs ægrotat, quàm bruta. 87.
Hydatis insignis in pia meninge. 38.
Hydrops pectoris repentinus cur aliquando ex tempore perimat. 26.
—— ex cauæ ligatura ortus. 203.
Hypochondriorum succi præcordijs, & cerebro sæpè mortiferi. 20.
—— qua via ad has partes ferantur.

tur. 144. 151. 204.
—— *conuulsiones eliminantia.* 99.
—— *tensioni quomodo succurrendum.* 151.
Hystericis paroxysmis solum tempus quandoque medetur. 48. & *seqq.*

I

INtemperantes &c. in præsenti constitutione repentè sublati. 114. 120
Inuincibiles repentinæ mortis causæ quales. 46.
Iudicum cautela aduersùs simulatos mortuos. 51.
Iugularium incisio in hac constitutione cur proficua. 128.
—— *cerebri, & præcordiorum morbos leuat.* 129.
Iuris longi vsus. 136.

L

LActis vsus in spasmis a tenui materia. 99.
Lamella ossea in aneurysmate. 219.
Laminæ ignitæ pedibus admotæ in forti apoplexia vtiles. 135.
Lana naribus admota ad dignoscendum an quis mortuus. 56.
Latex a cadaueris pulmone compresso manans. 199.
Latinus Physicus carcerum. 176.
Liquida quædam morbosa per secernicula naturalia ægrè secedunt. 145.
Liquidi impetus, vide impetus.
Liquidorum magna vitia solidis exitialia, & contrà. 45.
Loquela post raninas incisas restituta. 141.
Lympha in thorace aut cerebro collecta non semper morbi, aut mortis causa. 20.
Lymphatica piæ matris varicosa. 36.
Lymphaticorum internorum ruptura quomodo præcauenda. 98. & *seq.*
Lymphæ congestio in spasmis pectoris quibus auertenda. 100.
—— *concrescentis causa ex Chymicis.* 194.

M

MAla, quæ mortem præcedunt diligenter inuestiganda. 179.
Manfredus inter Romanos Medicos, laudatur. 141.
Mares in hac cōstitutione fœminis deteriùs habuerunt. 119.
Marmotana, vide muris montani.
Marsialia in præseruatione a spasmis ex materia viscida. 100.
Mechanicam in Medicina primus inuexit Hippocrates. 3.
Medici spes in hystericis paroxysmis qualis. 49.
—— *prudentia, & fama in scientia prædicendi.* 61. 86.
—— *ingens labor in curandis solidorum morbis.* 154.
—— *cautela in prædicendis internis cadauerum læsionibus.* 179.
Medico astronomicæ, vide obseruationes
Medicus in diuinando sit peritus ex Hippocrate. 84.
Meningum, & corticis cerebri motus ad Vitam necessarius. 33.
—— *ex horum constanti læsione mors citissima.* ibid.
—— *compressis neruis ad has partes tendentibus idem euenit.* 39.
—— *conuulsio in epilepsia idiopathica duplici de causa contingit.* 23.

—— motus multipliciter ablatus. 40.
—— abscessus polypeus. 37.
Menti, & sensibus non omnia innotescunt. 54.
Mistichellus Physicus laudatus. 134.
Morbi externi diuturni cur valetudinarijs sæpè proficui. 103. & seqq.
—— ex loco tantùm differunt. 144.
—— ipsorum occasiones perpendendæ ex Hipp. 155.
Mors quid sit. 8.
—— eius diuisio, & natura. 9.
—— etsi indiuidua in plures tamen vulgò distinguitur. 5.
—— variæ eius species multipliciter considerandæ. 6.
—— eius varia discrimina Moralistis ad corrigendos mores hominum vtilia. ibid.
—— inopinata a probis Viris non exoptanda. 88.
—— naturalis accidit decreptis æquè ac iuuenibus languidis. 9.
—— subita ex obstructione, compressione &c. cordis, & vasorum. 29.
—— quibus potissimùm accidat. 64.
—— quælibet est repentina, & cur. 5.
Mortis idea ex Vitæ notione desumenda. 1.
—— differentiæ vndè petendæ. 7.
—— sunt duplicis generis. 14.
—— causæ in repentina semper cum tempore operantur. 13.
—— occasiones sæpè confunduntur cũ causis, vide occasiones.
—— signum certissimum, vide fœtor.
Mortui simulati quomodo dignoscantur 50.
—— repentè tardiùs sepeliendi. 53.
Mortuus a pseudo-mortuo quomodo distinguendus. 55. & seqq.
Motus non vitales aliquando etiam in mortuis. 58.
—— cordis in pseudo-mortuis, vide cordis &c.
Muris montani adeps ad paralysim 140. & seqq.
Mumiata in spasmis præcordiorum quomodo vsurpanda. 101.

N

Narcoticorum vsus in spasmis cum dolore. 99.
Nasi mucus suppressus a calcis effluvijs. 149.
—— cruenta ab eodem filamenta pendentia interceptionis vasorum sunt indicia. 203.
—— venæ apertæ vtiles in hac constitutione. 127.
—— eidem hirudines quando applicandæ. 154.
Nerueus succus vnum ex tribus fluidis maioris vsus. 14.
Negligentia quandoq; superantur morbi. 46.
Neruis propè iugulum ligatis, mors in cane ex Valsalua. 40.
Neruorum discontinuatio cum cerebro insuperabilis causa repentinæ mortis. 47.
—— liquidi motus in pseudo-mortuis qualis. 54.
—— motiones sopitas excitantia. 60.
—— opticorum compres: vide optic.
Nobiles huius constitutionis vim rari subierunt. 118.
—— contrarium accidit Leidensibus teste Syluio. ibid.
Nuccarinus Fulginei Physicus commendatus. 36.

Obs-

O

Obesis repentina totalis vasorum intrà cranium obstructio facilis. 39.
—— cur præ gracilibus mors accidat improuisa. 79.
—— præseruatiua remedia qualia. 93.
Obseruationes Medico-astronomicæ vtiles ad prædicendum. 85.
Occasiones aliquando confunduntur cũ causis subitæ mortis. 13.
Odoramenta venefica aerem pestiferum reddunt. 17.
Oleosa cum fluidis exhibita a quibus spasmis præseruant. 100.
—— in spasmis pectoris cum lymphæ congestione. ibid.
Omenti loco nigra membrana in cadauere inuenta. 161.
Opij vsti vis vulneraria. 99.
Opticorum neruorum compressionem quanam indicent. 85.
Ordo anima disciplinarum. 83.
Oris ventriculi morsus a vermibus. 29.
—— collutiones ex dissoluentibus vtiles in aphonis. 140.

P

Pacchionus Physicus laudatus. 37
Palpitatio, vide cordis &c.
Pancreatis mollities excedens in cadauere. 208.
Paralysis præcordiorum, vide præcordiorum &c.
—— cordis, & arteriarum 29. vide etiam cordis.
—— partium omnium intrà cranium 181.
—— post syncopẽ &c. opportuna. 153.
—— ex inæqualitate circulationis sanguinis. 158.
—— ex causa calida, curatio. 154.
Paregorica in spasmis pectoris quando conducant. 100.
Pasculus Physicus publicus Anatomes Professor. 176.
Pauli Sacr. Pal. Ap. Medicus. 176.
Pauperes, vide Diuites.
Pectoris hydrops repentinus, vide hydrops.
—— dolores, vide dolores pectoris.
Penis est musculus. 215.
—— rigidus in cadauere obseruatus 208.
—— spuria erectio in cadauere quomodo excitetur. 215.
Pericardij cum corde adhæsio quibus familiaris. 165.
Pericardium concreto sanguine plenum. 220.
Periculum mortis quibus ęgris aperiendum. 65.
Perspiratio in agentibus sessilem Vitam, cur, & quibus in partibus minor habeatur. 92.
Pestes animalium particulares vndè 17. & seqq.
Philosophia experimentalis illustratur etiam ijs, quæ successum non habuerunt. 7.
Phthysicis quale æquinoctium magis lethale. 80.
Physicis mortium varia discrimina quid suggerat. 6.
Piç matris lymphatica, vide lymphatica.
Pierleonus Medicus allegatus. 143.
Pillul. de succino Cratonis vsus. 143.
—— de spuma chalyb. 101.
Placentius Medicorum Vrbis senior in authoritatem adductus. 113.
—— eiusdem mentio. 141. 155. 176.

Plethora nimia repentinæ mortis causa. 19. *& seq.*
—— *oritur sæpè a stomacho valido.* 91
Podagra suppressa quinam morbi insurgant. 37.
Pondus aeris ex fodinarum effluuijs maius. 17.
Polypi acidis non alchalicis dissoluuntur. 206.
—— *constructio in aneurysmate.* 219.
Præcordia in Cursoribus, vide Cursorum &c.
—— *ijsdem conuulsis seri effusio intrà thoracem.* 20.
Prȩcordiorum labes a liene communicata. 201.
—— *aneurysmata, vide aneurysmata &c.*
—— *paralysis mortem infert insensilem.* 11.
—— *dilatatio morbosa principijs hydrometricis illustrata.* 191.
—— *pertinax conuulsio postquam cessauerit cur nihilominùs interdum mortifera.* 31.
—— *spasmum quæ signa indicent.* 211.
Præfocati aliquando naturaliter rediuiui. 46.
Præseruatiua methodus a subitaneis mortibus. 90. *vsque ad* 105.
—— *ex Christi Oraculo vera in tranquillitate, & sobrietate.* 105.
Prolabentis Cordis suprà diaphragma modus mechanicus exponitur. 189.
—— *cùr in isto casu palpitatio post cibum succedat.* 190.
Prolapsus cordis quandoque hydropem mentitur. 196.
—— *symptomata ipsum concomitantia.* 185.
Prudentia summa est nacessaria in Medicina. 62.
—— *quomodo aquiratur.* ibid.
Pseudo mortui difficulter a mortuis distinguuntur. 53.
—— *quomodo tamen id assequimur* 55. *& seq.*
—— *in his centrum diaphragmatis solùm trepidat.* 54.
—— *cordis motus in ijsdem qualis.* ib.
Puerperis mors repentina quando. 80.
Pulmonicæ venæ, vide venæ &c.
Pulmonum adhæsio cum costis. 198.
—— *aliquibus fortè naturalis.* 205.
—— *latex ab ipsorum superficie manans.* 199.
—— *rigiditas in cadauere.* 209.
—— *apoplexia mortifera.* 65.
—— *eorundem articulorum conuulsio.* 66.
—— *quosnam repentè interimat.* 67.
—— *ex ea quinam diutiùs seruentur.* ibid. *& seqq.*
Pulsus in carpis deficiens non semper cordis motus cessationẽ testatur. 59.
—— *intermittens non semper funestus.* 71.
—— *Authoris experimento comprobatur.* 72.
—— *tardus quando exitialis.* ibid.
—— *aliquando ob tangentis incuriam mortuis attribui potest.* 60.

Q

QVercet. antepilepticum medicamentum laudatur. 154.

R

RAninis incisis, vide loquela.
Realis Sacr. Pal. Apost. Medicus. 176.
Remedia mixta quando vsurpãda. 103.

Repentè mortui tardè sepeliendi. 53.
—— *quo morbo laborauerint maximè sciendum.* 173.
Repentinæ mortis idea. 11.
—— *species rara etiam ex Laurentio.* 226.
—— *causæ sunt duplicis generis.* 14.
—— *semper cum tempore operari solent.* 13.
—— *non omnes inuincibiles.* 46. 48.
—— *vincibiles ex medentium audacia, & naturæ vi quales.* 48.
—— *eadem mors a magna sanguinis diminutione.* 19.
—— *ex pertinaci eiusdem mora, aut impetu in præcordijs, & cerebro.* ib.
—— *ob spiritum spontè cohibitum.* 27.
—— *exesis parietibus cordis. & sanguiferorum.* 28.
—— *quomodo ex inflicto pugno sub Xiphoide.* 30.
—— *inhibito spirituum animalium influxu ad præcordia.* 34.
—— *a leui capitis contusione &c.* ib.
—— *cur in his præcedat rigor.* ibid.
—— *quomodo ex sternutatione contingat.* ibid.
—— *ex lentis in cerebro congestionibus.* 105.
—— *compressis &c. neruis etiam extra cranium.* 39. & seq.
—— *aeris, ac instrumentorum respirationis vitio.* 43.
—— *ob triplicem contemporaneum morbum.* 45. 216. & seqq.
Repentina mors quandoque grassatur in homines, & bruta, ex causis vniuersalibus. 111.
—— *eiusdem causa in præsenti constitutione non vniuersalis, sed particularis fuit.* 112.
—— *idcircò non vnicum signorum genus præiuit.* 120.
—— *cum ab vniuersali causa producitur eadē semper signa adsunt.* 121.
—— *ea grassante, cæteri morbi, & mortes, Romæ minùs frequentes.* 123
—— *& contra.* 125.
De Rubeis Medicus nominatus. 143.

S

Salis vrinosi vim ad dissoluendum sanguinem. 213.
Salsę infusio in paralysi utilis. 140. 143.
Sanguis vnum ex fluidis maioris vsus. 14.
—— *instar aquæ hydraulica machina mouetur, & mouet.* 3.
—— *quadrupliciter fit causa mortis repentinæ.* 19.
—— *intrà compressam arteriam violenter trusus cunei, & vectis potentiam induit.* 191. & seqq.
Sanguinis impetus aut mora pertinax vbi mortis repentinæ causa. 19.
—— *fluxus ad cerebrum interceptus subitò interficit.* 21.
—— *missio parca in principio aneurysmatum laudatur.* 97.
—— *item in morbis capitis cum plenitudine.* 101.
—— *in hac constitutione profuit ex syderata etiam parte, & cur.* 127.
—— *ex iugularibus, & sublingualibus.* 128. & seqq.
—— *tollit vasorum interceptionem.* 130.
—— *Romæ non semper prodest.* 130. & seqq.
—— *quando omittenda.* 148.
Sanguinis coagulatio lacti coacto assimilatur ab Hipp. 117.
—— *hanc serositatum exundatio consequitur.* ibid.

—— *morbosa penetratio ad cerebri medullam vndè.* 215.
—— *fluxilitas, vide fluxilitas.*
Sarcomata cordis, vide cordis &c.
Saxus Physicus Allegatus. 155.
Secernicul. natural. vide liquida.
Senes syderationibus sunt subiecti. 83.
—— *quando facilè euadant apoplectici.* 75.
Sensibus, & menti non omnia innotescunt, vide menti.
Senum tussis, vide tussis.
—— *dolor cordis, vide cordis.*
—— *hæmorrhoides, vide hæmorrhoides.*
—— *iisdem benè nutritis phlebotomia, salutaris.* 132.
Septi transuersi vulnera, vide vulnera thorac.
Septentrionalis ventus mortifer, vinumque hispanicum conglacians. 17.
Sepulchrorum exalationes cur exitiales. ibid.
Serum lactis quibus spasmis conferat. 99.
—— *cum infusione radicis chinæ vbi vsurpandum.* 104.
Setonis vsus. 154.
Simoncellus publ. Anat. Minister. 117.
Sincipitis sinistri dolor, vide dolor.
Sinibaldus Protomedicus laudatus. 132. 155. 176.
Sinister cordis sinus duplò maior dextero. 187.
—— *cur sanguinis motus per hunc tardior fuerit.* 192. & seq.
Sobrietas Vitæ protrahendæ fundamentum. 93.
—— *aneurysmaticis maximè conducit.* 97.
Solida, & fluida maioris vsus quomodo animalium perfectorum Vitam constituant. 3.
—— *vtraque sunt tria.* 14.
—— *ad interitũ mutuò conspirant.* 25.
—— *eadem structura, vel motu pertinaciter læsa sunt mortis repentinæ causa.* 26.
—— *ipsorum vitia fluidis exitialia, & contrà.* 45.
Solidorum morbi difficilis sunt curationis. 154.
Solstitia apoplexiarum feracia. 84.
Spasmi pectoris quomodo sint tractandi. 100.
Spasmis a materia subtili productis quomodo succurrendum. 99.
—— *a materia viscida aliter tractandi.* 100.
Spasmus vniuersalis a meningibus. 212.
Sphacelati artus, vide artuum.
Spiritus in homines summa necessitas. 26.
—— *spontè cohibitus subitæ mortis causa.* 27.
Spiritus dictus vitæ quid, eiusque vsus. 140.
Spirituum defectus mortalis ex varijs causis. 21.
—— *copia quomodo exitialis.* 22.
—— *item acrimonia.* ibid.
—— *vitium ab aere haustum.* 24.
—— *animalium descensus ad præcordia inhibitus subitæ, mortis causa.* 34.
Sterni dolor sepultus &c. 218.
—— *pars dextera elatior inuẽta.* 119.
Sternuentibus mors subita. 34.
—— *mos præcandi salutem vnde.* 35.
Sternutatoria acria pro sepulta respiratione excitanda. 56.
Stibiata in thoracis spasmis quando conueniant. 101.
—— *in curatione phlegmaticarum congestionum.* 103.

sti-

Stibij diaph: vſus ad aphoniam vtilis. 140.
Stomachus validus cur interdum plethoricis infenſus. 91.
—— *debilis quomodo ad protrahendam vitam conferat.* 99.
—— *ad eius languorem ius appropriatum.* 147.
Succinata in thoracis ſpaſmis. 100.
Suffocatio inter morbos huius conſtitutionis. 43.
Sulphurata in ſpaſmis pectoris. 100.
Sutoria ars in firmandis præcordiorum partibus conducit. 223.
Syderationis origo interdum a corde eiuſque vaſis. 217.
—— *nomine quid comprehendat Hippocrates.* ibid.
Syncope ex cordis, & arteriarum paralyſi. 29.
—— *morbus huius conſtitutionis.* 43.
—— *hac correpti, vide præfocati.*
—— *ab eroſione &c. eſt inuincibibilis.* 47.
—— *eiuſdem recurſus.* 151.
—— *vitio valuularum cordis obſeruata.* 168.
Syncopem lethalem ex obſtructione &c. quænam præcedant. 11.
Syncopis particularis mortiferæ cauſa mixta. 182.
—— *periculum detractum.* 153.

T

Tabaci vſus non fuit in cauſa graſſantium repentinarum mortium. 112.
Tabidis &c. cordis cum pericardio adhæſio familiaris. 165.
Taciturnitas quid indicet. 152. 154.
Temperati mortem repentinam hoc anno non ſubierunt. 118.
Tendineæ fibræ pulmones coſtis colligantes. 198.
Terræ motus pro cauſa huius mortiferæ conſtitutionis falsò accuſatur. 113.
Thè in congeſtionibus curandis. 103.
Thomaſſinus Protho-Medicus allegatus. 176.
Thoracis vaſis interceptis, apoplexia ſuccedit ex Mart. & Fracaſs. 200.
Therebentinata in ſpaſmis pectoris cum lymphæ congeſtione. 100.
—— *in curatione congeſtionum.* 103.
Thoracis vulnera, vide vulnera thoracis.
—— *in ſpaſmis quid obſeruãdum.* 100.
Timidi quomodo a ſubita nece præcauendi. 94.
—— *ſubitò perculſi interdum repentè concidunt.* 19. 20.
—— *ipſorum cerebri conſtitutio qualis.* ibid.
—— *phlebotomia quando conueniat.* ibid.
Timoris, & audaciæ cauſa in ſolidis partibus. 76.
Tracheæ vitio ſubita mors variè contingit. 26.
—— *color fulgineus, vide fulgineus.*
Trullus Phyſicus laudatus. 37. 147.
Tuberculo apparente ad exteriora pectoris, & cerebri, quorundam ſymptomatum alleuiatio. 155.
Tuberculum pulmonis ſepultum quomodo dignoſcatur. 66.
—— *de ipſo quando dubitandum.* 100.
Tuſſis ſicca ex diaphragmatis labe. 36.
—— *cum fœtore quid indicet.* 67.
—— *diuturnæ humidæ in ſiccam conuerſio in ſenibus exitialis.* 65.
—— *ſuffocatiua quomodo.* ibid.

Vale.

V

Valetudinarij alij interiùs, alij exteriùs ægrotant. 95.
—— *triplex affectionum genus eos ad subitam necem disponit.* 96.
—— *quomodo ab eadem præseruandi.* 104.
—— *in præsenti constitutione subitò periere.* 114.
Valetudinarijs diuturni morbi externi sæpè conferunt. 103.
—— *mors subita fuit Romæ instar malæ crisis.* 114.
Valsalua Anatomicus Bonon. laudatur. 157. 169.
—— *eiusdem experimentum nobile.* 40
Valuularum semilunarium sarcomata 162.
—— *a nemine indicata.* 166.
—— *productio quomodo euenerit.* 167.
—— *ijsdem durantibus, quomodo pulsus æqualis esse potuerit.* 168.
—— *quomodo syncopem solicitauerint.* ibid.
Varices in pulmone cadaueris. 161.
—— *pro aneurysmatibus accipit Hippocr.* 97.
—— *internæ cognitu difficiles.* 63.
—— *lymphaticorum piæ matris.* 36.
Variolarum retrocessio quando mortifera. 80.
Vasorum magnorum corrosionem quid præcedat. 11.
—— *structura, & libertas ad vitam necessaria.* 28.
—— *conuulsio, compressio &c. mortis causæ.* 29.
—— *interceptio, vide interceptio.*
—— *dehiscentia in ascite.* 205.
—— *disruptio, vide disruptio.*
Vasorum, & cordis vis pulsiua determinatæ moli, & grauitati sanguinis proportionalis. 20.
Venæ pulmonicæ dilatatæ indicia. 66.
—— *rupturam quænam præcedant.* 67
Venæ cauæ ruptura. 220.
—— *corrosio quomodo inducta.* 224.
Venetijs olim repentinæ mortis grassatæ sunt. 112.
Ventriculi vitia cerebro, & præcordijs communicata. 20.
Ventus interdum mortiferus. 17.
Venus in senibus perniciosa. 22.
Vermium morsus quomodo mortem inferat. 29.
—— *in ipsorum suspicione quid agendum.* 100.
Vertigo tenebricosa. 218.
—— *cum palpitatione cordis vndè.* 224.
Vesicantia sunt emissaria artificialia. ibid.
—— *ipsorum vsus, & vtilitas.* 133. 143.
—— *quid excitent.* 145.
Veternus larga hæmorrhagia in sene sanatus. 132.
Victus plenus vbi noxius. 146.
Vini abstinentia Athletis necessaria. 91.
—— *itē in Epilepsia idiopathica.* 101.
Viperata in præcordiorū spasmis quando præscribenda. ibid.
—— *valetudinarijs præseruādis.* 104.
Virium præceps lapsus. 225.
Vis mouens ad vitam necessaria. 28.
Viscerum vigor confert ad morbos ad exteriora detrudendos, & cōtrà. 157.
Vitæ notio veram mortis ideam exhibet. 1.
—— *de hac Aristoteles obscurè scripsit.* 2.
—— *vniuersalis conceptus vndè.* ib.
—— *tria sunt necessaria ex parte*

cordis

cordis, magnorum vasorum. 28.
Vita in animalibus perfectis in quo consistat. 3.& seqq.
—— longa ob sobrietatem. 93.
—— sepulta in morientibus quomodo excitanda. 59.
Vomica pulmonum, vide pulmonum.
Vomitus in epilepsia sympathica excitandus. 101.
—— quibus proficuus. 136.
Vrina stranguriosa in palpitatione salutaris. 73.
—— quando dubia. 152.
Vteri conuulsionum medela. 99.
Vterus quomodo labem mortiferam in præcordia, & cærebrũ suffundat. 20.
Vulnera circa iugulum cur lethalia. 21
—— thoracis, & septi simul transuersi quænam, & cur perimant. 27.
—— capitis subitò enecantia, quæ 85. & seqq.
Vulnerar. decoct. vsus in vasorum athonia. 28.
Vulnus capitis profundum cur lethale. 34.

X

Xiphoidis cartilaginis percussio cur aliquando mortifera. 30.
—— mirabilis partium nexus sub ipsa delitescens. ibid.
—— Cyathus eidem applicatus ad quid. 57.

F I N I S.

Pag.	v.	*ERRATA*	*CORRIGE*
2	7	cofuſionem	confuſionem
20	1	*dele* dum	
11	*vlt.*	circa cor	*adde* pulſus inæqualitates
23	16	inordinatæ	inordinati
113	5	cuculatæ	chocolatæ
129	27	cuculata	chocolatâ
158	28	die VI. Kal.	VII. Kal.
219	21	*dele* externam	
226	21	Æquite	Equite

Cætera benignus Lector per ſe ipſum aut corrigat, aut excuſet.

